

Програма „Еразъм+“, КД2:
Сътрудничество за иновации
и обмен на добри практики –
Стратегически
партньорства
В училищното
образование

Проект № 2018-1-BG01-KA201-047913

Наръчник по гражданско образование

Съфинансиран
от програма „Еразъм+“
на Европейския съюз

Предисловие

Светът, в който живеем днес, е много по-различен от този, който ни заобикаляше даже преди две години, а какво остава, ако правим сравнение с действителността преди няколко десетилетия. Ковид пандемията промени живота ни. Етническият и религиозен произход на хората населяващи европейските държави е много по-разнообразен в сравнение с всеки друг период от историята на континента. Това са факти, и ние трябва да се научим да живеем заедно и да си помагаме. Училищата са много важен фактор в отварянето на учениците към различността. Целта на образованието е да противодейства на предразсъдъците и дискриминацията, както и да развива взаимно уважение и толерантност между групи хора с различен начин на живот, с различни разбирания. За да помогнем на учителите в тази важна мисия, ние създадохме настоящия Наръчник за учителя и пакет електронни ресурси, съдържащи готови материали за извънкласни обучения в училищата.

Вдъхновението за проекта дойде от идеята на г-жа Йовка Томова, председател на Съвета на директорите на издателство „Просвета“, която насърчи българския екип да създаде проект, целящ да възпитава млади хора, които да се стремят да направят света по-добро място за живеене – място на взаимно разбирателство и уважение.

Проектът беше създаден с активната помощ в областта на методологията и съдържанието от страна на г-жа Наталия Николова - изследовател с богат международен опит в областта на човешките права и дискриминацията и опитен SALTO обучител.

Настоящият наръчник е резултат от общите усилия на партньорските организации: AENAO - Гърция, Политехническият институт в Сантарем - Португалия, Фондация ALTIUS – Испания, Университета за социални науки от Лодз – Полша, Училищния инспекторат от област Долж – Румъния, и водещия партньор - Фондация „Просвета – София“ - България. Специални благодарности на г-жа Анастасия Тимологу от AENAO, Гърция, за нейното професионално управление на създаването на наръчника за учителя и за помощта ѝ във връзка с методологията на проекта, както и на португалските колеги Ана Тореш и Маурисио Диас за тяхна ценна подкрепа при създаването на електронните ресурси и дизайна на многоезичния уебсайт на проекта. Крайната версия на обучителните ресурси е също така резултат от безценния принос на участващите учители, които пилотираха създадения продукт с учениците си през учебните 2016/2017 и 2017/2018 години (първото издание на Наръчника), и на тези, които участваха в изпълнението на проекта през 2019/2020 и 2020/2021 учебни години (второто разширено и обогатено издание на Наръчника). Учителите-доброволци не само даваха съвети и предложения за редактиране на обучителните материали, но и станаха съавтори на електронните ресурси, като записваха упражненията, които са провели с учениците си, и така подпомогнаха с нагледен материал други учители.

Елена Лазарова

Проектен мениджър

Проект „Моята Европа – твоята Европа – твоят глас“

Фондация „Просвета – София“

Предговор

Как да се превърнем от обикновени поданици в истински граждани на нашето общество и държава? Как да защитим нашите човешки права? Какво означава да приемаме и уважаваме различията? Това са само някои от въпросите, с които се сблъскваме когато израстваме и изграждаме характера си. Развиването на чувствителност и толерантност към многообразието в съвременния свят е дълъг и труден процес, който се случва най-вече в училище – докато учим и общуваме с нашите съученици и учители, докато реализираме проекти, разрешаваме проблеми и изпълняваме мечтите си. Ето защо този Наръчник е предназначен за всички учители, които искат да превърнат учениците си в по-активни граждани. Той е насочен към всички учители, които не просто преподават предмета си, а и използват методи от неформалното образование, за да помогнат на младите хора да развият своите социални и граждански компетенции. Чрез предложените дейности в Наръчника учениците са насърчавани да изразяват себе си и да развият умения, които ги правят толерантни чрез практически ситуации и споделяне на опит. Освен това учениците откриват начини да се приспособяват към света и да го променят в същото време. Основната идея на Наръчника е, че младите хора могат да направят заобикалящия ни свет едно по-цветно, по-добро място за живеене, стига да им дадем шанса да се опитат и да го постигнат, докато са в училище, както и да ги научим да поемат отговорност за действията си. Активните граждани се борят за правата си, без да потъпкват правата на други хора. Активните граждани показват висока чувствителност към многообразието на света и не отнемат правото на другите хора да бъдат различни. В тази книга партньори от шест различни образователни институции не само ще покажат какво представлява гражданското образование и защо е толкова важно, но и как да се обучават деца на новата дигитална ера по начин, който е близък до стила им на учене. Като използваме както динамична и интерактивна образователна среда, така и информационни и комуникационни технологии, ще дадем възможност на учениците да научат правилата на общуването и да опознаят света около тях.

Въведение

Всеки човек е уникален, достоен и имащ правото да живее според своите вярвания, традиции, начин на живот и установени правила на поведение. Глобализацията и миграцията събраха хора от различен етнически и религиозен произход, с различни вярвания, традиции и езици. Но животът на едно място не води до автоматично преодоляване на границите на исторически установените общности – той невинно включва приемането на другостта, разбирането на различията, оценяването на многообразието и изграждането на ефективни методи на комуникация. Ние, обаче, сме заедно и трябва не само да живеем с това многообразие, а и да го ценим и използваме като възможност да се учим един от друг с цел изграждане на по-силни и по-динамични общества. Човешките права, многообразието, толерантността и други противодействащи на насилието теми и дейности придобиват все по-голяма важност в последните години, като се имат предвид Ковид пандемията, скорошните военни събития, световни атентати, бежанската криза.

Влиянието на установените вярвания, традиции, начин на живот и поведение в едно общество, съвсем естествено, стои на първо място и играе най-важна роля за формирането на отношението на учениците към другостта. Училището, обаче, може да има ключова роля в преодоляването на вече придобитото негативно отношение към различията между хората. То може да помогне на учениците да станат непредубедени и проявяват разбиране към другия, различния. Осъществяването на тази роля на училището предполага, че учителите, от една страна, показват уважение към индивидуалността на учениците с всяко свое действие, и от друга страна, имат знанията, уменията и инструментите, които да им позволят да обсъждат с тях всякакви възникнали въпроси свързани със съществуващите разбирания за различията между хората и формираното отношение към носителите на тези различия, без да избягват тези въпроси или да затвърждават негативните обществени нагласи и очаквания.

Наръчникът за учителя по проект „Моята Европа – твоята Европа – твоят глас“ включва три основни теми – „Човешки права“, „Многообразие и социално приобщаване“ и „Идентичност и активно гражданство“. Но какво обхващат тези три раздела?

1. Човешки права – в този раздел учениците научават какви са човешките права според международните закони и как да ги зачитат. Според ООН (Правата на човека според ООН), човешките права са права изконни за всички човешки същества, без значение какви са техните националност, местоживее, пол, етнически произход, цвят на кожата, религия, език или каквато и да е друга характеристика. Тези права са за всички хора, без дискриминация. Те са взимно свързани, взаимозависими и неразделни. На 10.12.1948 г. Общото събрание на ООН, състояло се в Париж, одобрява *Всеобщата декларация за правата на човека* (ВДПЧ) – документ, който се смята за едно от най-важните събития в историята на човешките права. Понастоящем *Всеобщата декларация за правата на човека* се състои от 30 члена (ООН, 2016). Според нея всички хора са родени като членове на общество и са равни, свободни и имат правото на правосъдие, лично пространство, собственост, работа, здраве, свободно време, образование, свобода на движение и участие в управлението на своята държава.

„Да отнемеш общочовешките права на хората, означава да им отнемеш човечността.“ Нелсън Мандела

2. Многообразие и социално приобщаване – Този раздел показва на учениците, че е важно да се отнасят с всеки член на обществото като с ценно човешко същество, и самите те да се чувстват ценни с индивидуалните си характеристики.

Понятието „многообразие“ включва в себе си приемане и уважение. То означава да разбираш, че всеки индивид е уникален, и да приемаш различията между хората. Тези различия могат да бъдат на основата на раса, етнос, пол, сексуална ориентация, социално-икономическо състояние, възраст, физически възможности, религиозни вярвания, политическа ориентация или идеология (Университет на Орегон). Многообразието включва в себе си признаване, уважение и оценяване на различията между хората, както и принос за реализирането на техния потенциал, като подкрепя приобщаваща култура за всички хора. Многообразието е навсякъде около нас – в училище, на работа, в семейството и къде ли още не. Особено в училище, където има все повече и повече ученици с различен произход, е изключително важно да се използват методи и подходи, които могат да бъдат приспособени към „различните“. Множество проучвания показват, че на многообразието в училище трябва да бъде обърнато внимание по начина, описан в „Педагогика, съобразена с културата“ (Хералдо В. Ричарс; Аяна Ф. Браун; Тимоти Б. Форд, 2007), тъй като

учителите образоват ученици с различни култури, езици, умения и много други характеристики. Затова предложението Наръчник за учителя, разработен по проект „Моята Европа – твоята Европа – твойт глас“, предлага дейности, които да обогатят учениците със знания и умения за живот в мултикултурна среда.

„Време е родителите отрано да научат децата си, че в многообразието има красота и сила.“ Мая Анджелоу

3. Идентичност и активно гражданство – Този модул има за цел да научи учениците как да допринасят повече за живота в общността, в която живеят, как да участват активно в него, да осъзнаят своята лична и социална идентичност.

Произходът на гражданството може да се проследи до Древна Гърция, където „гражданин“ бил този, който имал законно право да участва в дейността на държавата. Въпреки това не всички били граждани – робите, селяните, жените и чужденците били просто поданици. За тези, които имали привилегията да бъдат граждани, идеята за „граждански ценности“ и това да бъдеш „добър“ гражданин, били важна част от самото понятие, тъй като участието се считало не просто за право, а по-скоро за дълг. Гражданин, който не изпълнявал отговорностите си, се считал за нарушител на социалния ред (Съвет на Европа, 2012).

В наши дни термини като „активен гражданин“ и „европейско гражданство“ са популярни, особено сред младите хора, които ще бъдат следващото поколение граждани. Тези термини имат множество измерения – политическо, социално, икономическо и културно – и са директно свързани с възможността на индивида да влияе на обществото. Според проекта „Образцов гражданин“ (Социално образование, област Виктория) „Гражданите са членове на група или общество, които притежават едни и същи права и задължения. Като гражданин може да очакваш да се отнасят с теб по същия начин както с всеки друг в обществото. Активните граждани действат, за да подобрят обществото и да дадат старт на промяната!“

„Невинаги е едно и също да бъдеш добър човек и добър гражданин.“ Аристотел

Инструкции за учителите

Уважаеми учители и обучители,

Проект „Моята Европа – твоята Европа – твоят глас“ беше разработен с цел да се създадат у учениците ценности, свързани с уважението към различността и уникалността на всеки индивид. Проектът е предназначен за ученици на възраст от 12 до 16 години, тъй като това се счита за възрастовия диапазон, в който подобни намеси биха имали оптимален ефект.

Като обучители и хора отговорни за възпитанието на бъдещото поколение, вие имате възможността да сте динамични, да предоставяте нужното знание и да изиграте важна роля в развитието, прогреса и успешното изпълняване на предложените дейности в различните модули от програмата. Ключовите елементи, които ще гарантират успешното изпълнение на тренингите с вашите ученици, са насоките от авторите на наръчника, вашата личност, придобитите знания и специализираното обучение, което можете да получите във и извън рамките на проекта, както и пълното реализиране на потенциала на екипа, с който работите на местно ниво. Особено важно е да създадете позитивна емоционална атмосфера, като насърчавате взаимно уважение между всички членове на екипа и мотивирате учениците да участват активно и равноправно.

Крайната ви цел е подобряването на уменията и самочувствието на младежите. По този начин ще подпомогнете учениците да развият позитивно отношение и поведение към многообразието на света.

Използването на нови обучителни методи може да бъде стресиращо в началото. Следването на съветите от Наръчника ще ви помогне много при осъществяването на проекта. И още няколко препоръки:

- Не използвайте методи и обучителни дейности, в които самите вие не бихте искали да участвате.
- Осигурете добро планиране на упражненията. Давайте точни инструкции и бъдете готови за всякакви ситуации, въпреки че невинаги е възможно всичко да се предвиди.
- Всяка иновация идва с известна вероятност за провал. Въпреки че добре подготвеният метод може да намали тази вероятност, трябва да имате предвид, че използването на по-разнообразни методи улеснява неформалното образование.
- Всеки път, когато използвате нов метод, може да си гарантирате по-сигурен успех, ако:
 - въведете това, което сте планирали, по специфичен и атрактивен начин;
 - приемоте начина, по който учениците мислят и работят, дори и да не е очакваният от вас; да се намесите по отношение на некоректно държание на даден ученика, без да го отхвърляте.
- Имайте предвид целите, които може да се постигнат при използването на специфичния метод. Например, енергизиращите упражнения могат да бъдат използвани да стимулират учениците да са по-активни, но в същото време те могат да доведат до следните положителни ефекти:
 - да подобрят комуникацията между учениците;
 - да им осигурят възможност да се научат да поемат отговорност;
 - да създадат приятна атмосфера в класната стая и др.
- Ако не постигнете успех при изпробването за пръв път на нов метод на обучение, това не означава, че методът няма да проработи в бъдеще. Напротив, поучете се от опита, за да сте по-добре подготвени следващия път.
- Може да ви обърка фактът, че използването на методи за активно учене създава хаос и вие оставате с чувството, че губите контрол над класа. Трябва да имате предвид, че използването на нови методи предполага въвеждането на различен вид контрол. Когато учениците работят с много и различни методи, е естествено да не можете да осъществите продължителен директен контакт с всички тях. Цялостната стратегия относно намесата ви трябва да бъде ясна – трябва да се намесвате, когато има нужда.
- Вземайте предвид времето, с което разполагате за всяко упражнение, както и доколко е подходяща класната стая за прилагането на специфичния метод (размер, мебели, разстояние до другите класни стаи и др.).
- И не на последно място: успокойте се и просто се забавлявайте! В крайна сметка именно това е целта на неформалното образование.

Започване на занятието

Учениците могат да влязат в час с огромно желание, без никакво желание или да изпитват апатия. Понякога учителят може да се сблъска със силна съпротива, ако започне директно с планираното упражнение. Учениците може да имат нужда да се успокоят или стимулират. Има няколко възможности за започване на занятието:

- Започнете с енергизиращи упражнения, за да събудите интереса на учениците.
- Предложете релаксиращо упражнение или подходяща музика, ако децата са много шумни.
- Ако учениците имат проблем, е по-добре първо да го решите.

Приключване на занятието

На края на всяко упражнение трябва да предвидите време за обсъждане на повдигнатите теми, а учениците трябва да имат време да се запознаят с темата за следващата среща. Важно е нищо да не остава неясно. Всички проблеми трябва да бъдат решени. Упражнението би трябвало да свърши с позитивни коментари спрямо:

- Това какво е постигнато;
- Динамиката на групата;
- Осъщественото развитие;
- Важни факти, научени от участниците;
- Всякакви необичайни случки;
- Работата, предвидена за следващата среща (в зависимост от следващото занятие).

Очаквания и страхове. Групов договор.

Тема/ Наименование на дейността	Очаквания и страхове/ Групов договор
Продължителност	60 мин.
Цели	• Да се осмислят целите и очакванията на учениците по отношение на участието им в поредицата от обучения; • Да се уточни кои са „правилата“ и какви са „ценностите“ на групата; • Да се създаде безопасна учебна среда; • Да подобри комуникацията между участниците на различни нива.

Подготовка	Материали: <u>За дейност Очаквания и страховете</u> Самозалепващи се листчета в два различни цвята, напр. жълт и син (един за очакванията/надеждите и един за страховете) 2 големи листа картон в два различни цвята (един за очаквания/надежди и един за страховете) Маркери Самозалепваща лента за закрепване на стената Релаксираща музика (по желание) <u>За дейност Групов договор</u> Голям картон или хартия за флипчарт Маркери Самозалепваща лента за закрепване на стената Съвети Учителят може да организира (преди провеждането на това уводно занятие) учениците да нарисуват върху двата листа картон нещо, което символизира ОЧАКВАНИЯ/ НАДЕЖДИ (напр. остров със спокойно море около него, дърво и т.н.) и СТРАХОВЕ (напр. плашило, гръмотевична буря и др.) или да намери подходящи рисунки/снимки, които да разпечата и залепи на картоните.
Въведение	Това занятие трябва да се проведе преди началото на обученията, които ще бъдат провеждани с помощта на Наръчника, така че учениците да помислят за това какво ще се случва през следващите седмици и месеци.

Методология	Очаквания и страхове Учителят залепва на стената рисунките върху двата картона и обяснява, че едната рисунка символизира надеждите (очакванията), които учениците имат по този проект, а другата - техните страхове. Учителят дава на всеки ученик по 2 листчета; едно жълто и едно синьо. Учениците пишат (анонимно) своите очаквания (надежди) свързани с проекта върху жълтите листчета и своите страхове - върху сините. След като всички приключат с писането, те отиват заедно до картоните с рисунките и ги залепват. Когато всички мнения са залепени, учениците се връщат по местата си. Учителят първо чете очакванията (дори може да ги категоризира, ако има прилики). След това чете страховете (които също могат да бъдат категоризирани). Накрая обяснява на учениците, че техните надежди и страхове ще останат залепени на стената, докато проектът приключи. 25' В края на проекта учителят моли учениците да погледнат отново своите надежди и страхове и да помислят върху тях. Има ли неща, които са преодолени? Изпълнил ли е проектът изцяло (или частично) техните очаквания? Учениците могат да проведат кратък разговор в пленарната зала и да обсъдят своите очаквания/страхове и какво е различно в края на проекта. 15'
	Групов договор Учителят представя предстоящите обучения на учениците като им казва, че те ще ги въведат в различни аспекти на правата на човека, многообразието на заобикалящия ни свят и активното гражданство по един различен начин. Всичко ще бъде по-скоро като игра. Тъй като учениците ще бъдат заедно в този проект в продължение на няколко месеца, е добре да се установят някои правила, които всеки трябва да спазва. Учителят ръководи разговора и учениците обмислят правилата, които искат да установят, напр. Да се зачита мнението на всеки; да не се прави оценка на изказаните мнения и идеи; да се пази тишина, когато това се изисква; да се отчита важноста на това да участва, а не дали побеждаваш, и др. Учителят или някой ученик записват всички „правила“ върху картон или флипчарт. След като дискусията приключи и правилата са записани, всички подписват груповия договор и той се поставя на стената, където остава до края на проекта. 20'

Неформално образование

Методи на обучение

В европейските проекти, особено в рамките на програмата „Еразъм “ се препоръчва използването на неформални методи за обучение, които създават приятна атмосфера по време на занятията и превръщат ученето в приятно преживяване. При избора на методи ние сме отчитали целта на упражненията. Подходящият метод насърчава учениците да разпознават ситуации от реалния живот и им дава възможност да обсъждат проблеми, както те самите ги виждат. За да се подсигури успехът на упражнението, то трябва да се приготви предварително по правилен начин. Този наръчник съдържа 66 ресурса по три основни теми: „Човешки права“, „Многообразие и социално приобщаване“ и „Идентичност и активно гражданство“.

Всеки обучителен ресурс съдържа две задължителни характеристики: В него се използват един или няколко (а) Методи от неформалното образование (НФО) и за него са създадени специфични (б) Електронни ресурси (ЕР), които допълват и подпомагат описаните дейности. Методите от НФО описват „дейността“ (упражнението), която ще се проведе в групата. ЕР е допълнително средство, което може да се използва, за да подпомогне пълноценното използване и прилагане на предложените методи от НФО. В зависимост от конкретния обучителен ресурс ЕР може да бъде използван преди, по време на или след изпълняването на основните дейности. Методите от НФО са донякъде „повторяеми“ – един и същ метод може да бъде използван в различни упражнения.

Някои от методите от НФО, използвани в този проект, са описани по-долу:

1. Работа по групи

Установено е, че разделянето на класа на малки групи от 4 – 6 ученици е много ефективен начин на работа. В малки групи учениците имат възможността да получат знания, които разбират и прилагат докато оформят своите характери и правят различни избори. Чрез дискусия, участие и комуникация в рамките на групата учениците развиват и упражняват подходящи умения.

Разделянето на класа на малки групи може да бъде осъществено по различни начини, които са описани в Наръчника. Като правило, използването на метода протича по следната схема: Обучителят разяснява упражнението, а учениците образуват малки групи от 4 – 6 души и така го изпълняват. Упражнението може да включва дискусия, създаване на художествено творчество, обсъждане на презентация, създаване на видео материал, участие в ролева игра, в мозъчна атака, в симулация и т.н. Всички тези дейности могат да бъдат изпълнени чрез работа в екип, където ключовият елемент е един: работа в малки групи.

Обучителят въвежда темата, учениците я дискутират групово и презентират своите заключения/продукт на останалите участници. Учениците мислят индивидуално и след това обсъждат своите предложения/заключения с групата.

2. Мозъчна атака

Мозъчната атака е креативен метод, целящ да генерира множество идеи. Може да се използва по няколко причини – най-често целта е да се покрият възможно най-много аспекти на дадена тема по време на дискусия. Мозъчната атака не означава просто да питаш другите за идеи. Ефективната мозъчна атака е лесна за прилагане, но трябва да се следват някои правила:

- Въпросът и темата трябва да бъдат добре формулирани.
- Членовете на екипа биват насърчени да споделят всяка идея, която им идва на ум във връзка с поставения въпрос.
- Никой не трябва да коментира чуждите идеи. Това е много важно!

Обучителят записва темата или въпроса на дъската, след което обяснява правилата на класа и дава определено време за мислене, например 2 минути. След изтичането на времето учениците започват да изказват идеите си. Учителят бързо ги записва на дъската. Ако има недостиг на идеи, той може да се включи със своя собствена идея. В зависимост от това какви са записаните идеи, те могат да бъдат подредени по категории, например няколко идеи може да са в една и съща „главна“ категория. Следващата стъпка е да се разяснят някои от идеите и да се действа по тях. В други случаи може да се наложи те да се пояснят, преценят, изберат и наредят по ред на важност/релевантност/приложимост. За да се осъществи тази процедура е нужна, за да

се направи разлика между идеите, тоест, ако няма разлика по време на обсъждането им, ще се създаде впечатлението, че всички идеи са еднакво добри и приемливи.

3. Ролева игра

При ролевите игри определена ситуация от реалния живот се пренася в рамките на ролевата игра. Ролевите игри са полезни когато желаем да анализираме специфични видове поведение или да тестваме нови или алтернативни видове поведение в контролирана и безопасна среда. За да се използват ролеви игри, атмосферата в класа трябва да е приятелска и отворена. Важно е всички участници да са наясно със значението на ролевите игри и да са съгласни на определени основни правила, за да работят заедно по добре организиран начин. Затова учителят трябва да обясни накратко методологията на ролевите игри и след това класът да постави определени правила – и за учениците, които играят ролите, и за тези, които наблюдават играта. След това темата се разглежда като специфична ситуация и се описва подробно, така че да бъде разбрана от всички участници. Всяка сцена поотделно не трябва да отнема повече от няколко минути. Учениците, които не участват активно в ролевата игра, изпълняват функцията на наблюдатели или публика. Учителят е координаторът или „режисьорът“ и е отговорен за планирането, изпълнението и оценяването на дейността.

4. Симулация

Играта на симулация (Патриша К. Томпкинс, 1998) представлява пресъздаване на ситуация от истинския живот с цел анализиране на определени елементи от тази ситуация. Също както ролевите игри, симулациите често включват елемент на изпълняване на роли. По време на симулационната игра учениците трябва да изиграят определена ситуация базирана на случай от реалния живот, докато в ролевите игри участниците представят и преживяват даден типаж от ежедневието.

5. Художествено творчество

Определени видове изкуство са полезни инструменти в неформално образование при работа по групи. В този случай учениците не само обсъждат или описват различни социални ситуации, но също така изразяват тези ситуации в рисунки, картини, танц. Те могат да създават колажи, за да изразяват себе си и уменията си, без да имат нужда от талант или специални умения. Важно е участниците в обучителните сесии да превъзмогнат своите страхове от художественото творчество. Затова трябва много внимателно да им се обясни, че целта на конкретното упражнение не е да създадат шедевър, а да се изразяват свободно.

6. Разглеждане на казус

Разглеждането на казус (UNSW, Австралия) представлява анализ на дейност, събитие или проблем, който включва истинска или хипотетична ситуация. Казусите могат да бъдат използвани, за да се илюстрира пред учениците как сложните детайли в реалния живот имат ефект върху решенията, които те вземат. Казусите:

- са от реалния живот или са хипотетични;
- се състоят от много части и всяка от тях обикновено завършва с проблем и дискусия;
- не предполагат едно единствено правилно решение на проблема;
- включват достатъчно информация, за да може читателят пълноценно да обсъди различните въпроси и проблеми;
- звучат правдоподобно на читателя (казусът включва описание на средата, характеристиките, събитията, проблемите и конфликтите).

Разглеждането на казус се дава на учениците като пример, за да използват наученото по време на упражнението, като в същото време се съсредоточават върху конкретния проблем.

*Всички материали, използвани за този проект, се намират на уебсайта на проекта (<http://me-you-us.eu/bg/activities-bg/>). Учителите, а в някои случаи и учениците, ще намерят инструкции как да използват материалите, в описанието на всеки ресурс.

7. Театър с указания

При този метод на учениците се представя описание на случай, чиито обстановка и герои са описани най-общо. Учениците получават насоки относно сюжета под формата на описания на планирани събития (срещи) и на техните задачи по време на тези събития под формата на съобщения. Те трябва да влязат в ролята на героя и, съобразявайки се с информацията, която са получили, да решат по своя воля как ще се развие историята, например да уточнят детайлите на сюжета, какво казват героите, и т.н. Отпечатаната информация се раздава на учениците непосредствено преди разиграването на счеховете. Учениците я четат, обмислят своите думи и действия на момента и ги разиграват.

8. Мисловна карта

Мисловна карта (Mindmap) е диаграма, използвана за нагледно организиране на информацията. Мисловните карти често се изграждат около една конкретна идея, илюстрирана в кръг в средата на празна страница, към която се добавят изображения на други идеи свързани с нея, като например изображения, думи или части от думи. Главните идеи са свързани директно с централната тема, а от тях произлизат други идеи. Мисловните карти може да бъдат направени на ръка, под формата на нахвърляни записки по време на лекция или като висококачествени картинки, ако има достатъчно време.

9. Реципрочен майевтичен подход

Реципрочният майевтичен подход (РМП) е диалектически метод на изследване и „известен себеанализ“ за овластяване на обществата и индивидите и може да се определи като „процес на колективно изследване, който има за изходна точка опита и интуицията на индивидите“. РМП е създаден от Данило Долчи на основата на майевтиката на Сократ. Сократовата майевтика била еднопосочна, докато за Данило Долчи знанието е резултат от опита и затова е нужна реципрочна връзка. Както предполага името, РМП е реципрочен процес с участието на поне двама души и обикновено се практикува в група, като единият човек задава въпроси, а другите отговарят. Именно реципрочната майевтична комуникация „събужда“ знанието на хората като всички участници се учат един от друг.

10. Оксфордски стил на дебат

При този метод учениците вземат участие в симулиран процес на вземане на решения, който им позволява да разучат дадена тема, свързана с демокрацията и съдебните процедури в тяхната държава или училище, да използват уменията си за критично мислене в реална ситуация и да споделят мнението си с другите, като същевременно уважават мненията на околните.

Произлизащ от обществото за дебати на Оксфордския университет (Оксфордския съюз), така нареченият „оксфордски стил“ дебат е състезателна форма на дебат, включваща твърдения, предложени от едната страна, които биват оспорвани от другата.

11. Обсъждане без граници (Blue skies thinking)

Обсъждането без граници „Blue skies thinking“ е добре познат и широко използван интерактивен метод за генериране на идеи. Той насърчава участниците да използват въображението си и да бъдат креативни без да бъдат налагани никакви ограничения. Той помага да се извлекат множество предложения за решения на всеки проблем; например при обсъждане на въпроси от вида „какво мога да направя в тази ситуация?“ или „как можем да преодолеем това препятствие?“. Не се допуска оценяване на изказаните идеи под каквато и да е форма. Ако учителят допусне или прави преценка и оценява идеите при техния изказ, хората ще се съсредоточат повече върху защитата на идеите си, отколкото върху измислянето на нови и по-добри идеи. Участниците в този вид обсъждане се насърчават да „измислят“ възможно най-много идеи. Всички идеи, колкото и странни, луди или различни да са те, следва да бъдат насърчени, въпреки че може да звучат глупаво. Друга важна характеристика на Blue skies thinking е, че се очаква участващите в процеса да надграждат или модифицират идеите на другите.

Как да приложим метода обсъждане без граници?

- Нека участниците се разположат неформално;
- Осигурете флипчарт или дъска за записване на идеи;
- Посочете проблема или въпроса, който трябва да бъде обсъден и решен;
- Посочете основните правила: например - не се допускат коментари за предложените идеи и преценка доколко ценни са те;
- Колкото повече идеи, толкова по-добре. Целта е да бъдат генерирани колкото може повече идеи и да се получи надграждане върху идеите на другите (комбиниране, промяна и т.н.).
- Нека участниците в обсъждането изказват своите идеи, а вие ги записвайте толкова бързо, колкото идват - не ги редактирайте.
- Насърчавайте генерирането на нови идеи, като добавяте свои.
- Избягвайте подигравателния смях, коментарите или специална похвала за изказана идея.
- Накрая обсъдете и обобщете генерираните идеи.

12. „Снежна топка“

Дейностите, в които се използва ефектът на „снежната топка“ позволяват на участниците първо да обмислят собствените си отговори, а след това постепенно да достигнат до околните, за да обменят мисли и да съвместят мнение по даден въпрос.

Как се провеждат дейности тип снежна топка? Учителят задава въпрос и/или поставя сценарий и дава на участниците няколко минути за размисъл. След това, учителят моли участниците да се обърнат към човека до тях и да обсъдят мислите си (по двойки). В зависимост от дейността, учителят може да поиска от участниците да дадат приоритет на идеите си, да постигнат консенсус относно основните си приоритети и т.н. (оставете няколко минути). След това всяка двойка се обръща към друга двойка, обсъжда идеите си (оставете няколко минути) и ги съвместява. Дейността продължава по същия начин като се съвместяват идеите на големи групи.

Използване на електронните ресурси

Електронните ресурси показани в този ресурсен пакет са специално създадени за целите на проекта. Всяка тема е обогатена с един или няколко електронни ресурса, които помагат на учениците да получат знания по забавен начин. В зависимост от занятието електронните ресурси се препоръчва да бъдат използвани преди, по време или след основните дейности (инструкциите са дадени в описанието на занятията).

Електронните ресурси са качени на уебсайта на проекта (<http://me-you-us.eu/bg/activities-bg/>), където учениците могат да гледат, играят, учат и проучват с помощта на филми, онлайн викторини, интерактивни игри, анимационни видео материали, презентации и т.н.

Оценяване

Оценяването е процес, с който целим да измерим ефективността от проведените обучения с помощта на разработените планове на занятия в Наръчника и то играе особено важна роля в процеса на преподаване и учене. Оценкаването включва следните аспекти: (а) дали проектът като цяло постига своите цели, (б) кои специфични методи се оказват ефективни за постигането на определени цели, и (в) съвети. Оценкаването се прави с цел да се установи доколко описаните обучителни дейности притежават следните характеристики:

- Уместност – Покриват ли нуждите, интересите и проблемите на учениците?
- Ефективност – Постигат ли напълно целта, с която е създаден продуктът?
- Методология – Използваните методи подходящи ли за конкретната целева група?
- Координация – има ли учителят на групата възможността да комуникира и да работи заедно с членовете на екипа с цел да улесни образователния процес? Притежава ли подходящите умения?

Какво се оценява?

- Съдържание: Доколко съдържанието е създадено така, че да е подходящо за нуждите, интересите и въпросите, които учениците си задават, и така че да се постигнат поставените цели.
- Организация и представяне: Доколко информацията е организирана логически и презентирана ясно, като са използвани множество методи, които мотивират и предразполагат учениците да разберат и приемат многообразието на света чрез интересни упражнения свързани с реалния живот.
- Структура на инструкциите: Доколко структурата на инструкциите използва стратегии, базирани на изследвания, предлага възможност за участие в интересни, подходящи за дадената възрастова група дейности, които имитират реални ситуации и създават междупредметни връзки.
- Равнопоставеност и достъпност: Дали материалите не съдържат предубеденост към етнос, пол, възраст, увреждания, култури, религии и т.н., и доколко са съобразени с различните стилове на преподаване и културните различия на обучаваните.

В рамките на проекта се провежда оценкаване на Наръчника за учителя и пакета от електронни ресурси.

Методи и стратегии на оценяване

Учениците и учителите допринасят за оценката на този проект чрез:

- Самонаблюдение, самооценка и критична мисъл: Проектът насърчава критичността във всички области, като включва учениците и учителите като партньори в обучителния процес. Учителите, с критичен поглед върху своите собствени методи на преподаване, ще оценят както преподаването си, така и наръчника за учителя и електронните ресурси. Методите за получаване на обратна връзка от учители ще бъдат структурирани, частично структурирани и неструктурирани чрез анкетни карти с отворени въпроси и въпроси с избираеми отговори.
- Оценяване и отзиви от учениците: отзивите от учениците са богат и ценен източник на информация, която е полезна за обобщаващите и специфични цели. Поради тази причина отзивите от учениците са ключова част от процеса на оценяване. Методите за събиране на отзивите им ще са структурирани, частично структурирани и неструктурирани. Те ще включват анкети и дискусии с учениците.
- Задания за учениците и резултати от образователния процес: упражненията и другите материали, които учениците създават по време на занятията, са важни източници на информация за структурата на преподаването и провеждането на тренингите. Те ще се използват за усъвършенстване на предложената програма в помагалото и електронните ресурси, за откриване на проблемни области и като доказателство за ефективността на обучението.

Обратна връзка от учителите чрез електронна анкета

Анализирайки обратната връзка получена от учителите, става ясно, че коментарите и препоръките са разнообразни, но направената оценка, като цяло, е много положителна. Ролевите игри, дискусиите за ежедневните проблеми, така както правят възрастните, и енергизиращите и релаксиращите упражнения, са сред най-харесваните дейности. Друга тенденция е, че както учителите, така и учениците, оценяват много високо видео клиповете и интерактивните презентации.

Учителите характеризират ресурсите като много полезни и занимателни и техните коментари са окуражаващи, като например:

- Учениците наистина се радваха да изпълняват дейностите!
- Видео клипът в D17 е много интересен и повишава осведомеността на учениците относно многообразието;
- Видео в HR20 е заинтригува силно класа; само да можеше всички уроци в клас да бъдат придружени от такива визуални материали!
- Реализацията на проекта доведе до по-активно включване в училищните дейности от страна на учениците в класа;
- Учениците бяха мотивирани и преведоха някои от ресурсите от английски на гръцки;
- Ресурсите не се нуждаят от модификации; указанията и обясненията са ясни;
- Насоките са ясни и разбираеми. Има достатъчно напътствия и обяснения за учителя. Инструкциите не биха могли да бъдат по-добри!
- D4, D5, D8 и IAC15 са отражение на реалния живот;
- Учениците представиха дейността на D6 на цялото училище за световния ден на инвалидите;
- Учениците създадоха собствен видео клип, свързан с дейност D17;
- D15 е много полезен урок за межкултурния диалог;
- Освен развитието на социалната и гражданска отговорност на учениците и културното им осъзнаване, които са основните цели на проекта, обучението също допринесе за подобряване на техните дигитални умения, напр. в HR11 "всички ученици бяха ентусиазирани от задачата да създадат видео клип и да го обработят с Magisto; те предложиха използването на приложението за създаване и редактиране на видео съдържание в други теми в редовните уроци."

Съвсем естествено, не всички учители (и ученици) харесаха всички дейности, като в част от случаите това се дължи на спецификата на местните общности /страни, напр. Обсъждането на сексуалната ориентация се счита за неприемлива тема в гръцките училища; обсъждането на хомосексуалността с 11-годишни ученици в относително затворена общност в малък град в България се оказва доста неудобно тема за всички и т.н.

Учителите предложиха редица модификации след пилотните обучения през учебната година 2020/2021, които са свързани с дистанционното обучение. Авторите на ресурсите и екипите на партньорите обсъдиха предложенията и проблемите и направиха промените, които считат за подходящи на базата на отзивите на учителите. Всички технически въпроси бяха разрешени.

Енергизиращи упражнения

Енергизиращи
упражнения

1 - Влез в кръга

Учителят разделя учениците на групи, като се отчита общият брой ученици в занятието, например при 20 ученици те се разделят на 4 групи (по 5 души). Всеки ученик (в съответните групи) получава номер, в случая – от 1 до 5; или, за да е по-забавно, в групите всеки ученик е една от съставките на (шопската) салата (краставица, домати, чушка, лук, магданоз, сирене, олио, оцет, сол – зависи колко голяма е всяка група). След като групите се оформят, те правят кръгове и учителят казва произволен номер (или съставка). Съответният ученик трябва да излезе от кръга и да се опита да влезе в него, докато останалите са инструктирани да не пускат ръцете си. Упражнението може да се повтори много пъти с излизане на друг номер/съставка.

 Енергизиращи
упражнения

2 - Мууу!

Учителят раздава на участниците листчета, върху които са изписани различни домашни животни, например крава, кон, овца, петел и др. След като всеки ученик разбере какво е неговото животно, той трябва да ходи из стаята и да издава звуците на животното си, и да търси себеподобни.

 Енергизиращи
упражнения

3 - Амеба

Игра на еволюция! Всички ученици са амеби в началото на упражнението и имат за цел да еволюират в човек. Учениците ходят из стаята и се държат като амеби и когато срещнат друга амеба, играят на „Камък, ножница, хартия“. Който спечели, се превръща в червей. Когато се срещнат два червея, отново играят на „Камък, ножница, хартия“ и победителят еволюира в оса, а загубилият се превръща в амеба. Това продължава, докато някой не еволюира в човек. Етапите на еволюцията са следните: амеба -> червей -> оса -> кокошка -> маймуна -> човек.

 Енергизиращи
упражнения

4 - Човешка верига

Учениците застават в кръг. Затварят очи и започват да се движат към центъра на кръга с вдигнати ръце. Когато докоснат някого, го хващат и така, постепенно, се „завързват“ на възел. Учителят им казва да отворят очи, да се опитат да се отплетат и да направят кръг, без да се пускат.

 Енергизиращи
упражнения

5 - Добър ден

Учениците ходят из стаята и се поздравяват (сякаш са близки приятели) с думи и жестове (ръкостискане, целувка, прегръдка). След това повтарят поздрава си, но този път само с очи. В края на упражнението учителят пита учениците как са се почувствали по време на двата вида поздрав (например било ли е трудно, как са успели да се разберат. и т.н.).

 Енергизиращи
упражнения

6 - Не спирай да вървиш

Учителят казва на учениците да вървят по различни начини – сякаш са много щастливи; сякаш са огромен слон; сякаш са на 80 години; сякаш вали като из ведро; сякаш са прохождащи деца и т.н.ца и т.н.

7 - Зрителен контакт

Участниците застават в кръг. Всеки от тях трябва да погледне към друг ученик, който се намира в противоположната част на кръга. Когато се установи зрителен контакт и двойката се оформи, двамата тръгват един към друг и сменят местата си, като през цялото време се гледат в очите. Много двойки могат да разменят местата си едновременно, а учителят следи всички ученици да се включат в смяната на местата. Съвет: Инструктирайте учениците първоначално да разменят местата си мълчаливо, а след това да се поздравяват докато се разминават в средата на кръга.

Енергизиращи
упражнения

Варианти: Ако учителят прецени, познавайки обстановката в класа, че някои ученици могат да останат без партньор, т.е. да се опитат да погледнат някого в очите, но никой да не им отговори и така да нямат възможността да променят първоначалното си място, учителят може да раздели класа на две групи и да въведе състезателен елемент: след упражнението всяка група да бъде отбелязана на „термометъра за отборен дух“ (който може да се принтира на лист А4, върху който учителят да отбелязва с маркер постижението на всяка група). Колкото повече ученици не участват в упражнението със зрителния контакт, толкова по-ниска е степента, отбелязана на термометъра.

8 - Намери си друго място

Енергизиращи
упражнения

Кажете на учениците да седнат на столове в кръг, като столовете са с един по-малко от учениците. Ученикът без стол застава в средата и казва името си. След това изрича характеристика, цвят или вид облекло, например „Всеки, който носи оранжево!“. Всички участници, облечени в оранжево, трябва да станат и да си намерят друго място, но не съседното им вдясно или вляво. Ученикът в средата си намира място по най-бързия начин, а ученикът, който остане без място, е следващият, който застава в средата.

9 - Пук!

Нека учениците образуват кръг. Кажете им да напишат някакъв факт за себе си (например „Имам две сестри“ или „Майка ми се казва Мария“) на малко листче, да го сгънат и да го сложат в балон, който да надуват. Балоните се слагат в средата на кръга и след това учениците се редуват да пукат балони, да четат написаното в тях и да познават за кого се отнася информацията. Участниците могат да се разхождат из стаята и да задават въпроси, които предполагат отговор „да“ или „не“ на другите участници, но не могат да задават въпроси директно относно твърдението, например не могат да питат: „Две сестри ли имаш?“, но могат да попитат: „Имаш ли сестри?“, и след това: „Имаш ли повече от една сестра?“, „Имаш ли по-малко от три сестри?“ и т.н. Играта приключва, когато всички участници са разбрали кой е авторът на листчето, което са получили.

Енергизиращи
упражнения

Забележка: Това упражнение да се провежда само ако има достатъчно време.

10 - Игра с въже

Енергизиращи
упражнения

Нека участниците застанат в средата на свободно пространство в стаята, без чинове и столове, които да пречат. Стаята се разделя така, че да могат лесно да се придвижват от единия ѝ край до другия, като например се опъва дълго въже на пода. Учителят застава в единия край на въжето и изрича характеристика, цвят или буква, например „Всички със сини очи“, „Всички, които имат трима братя“, „Всички с име, което започва с Б“ и т.н. Учителят посочва частта на стаята, в която да отидат участниците, които имат съответната характеристика. Всички участници, които имат сини очи/имат трима братя/имат имена започващи с буквата Б, отиват в определената част на стаята. Останалите, които нямат посочените характеристики, отиват в другата част. Въпросите трябва да се избират така, че класът, по възможност, да не се разделя на групи с относително равен брой членове – добре е винаги една от групите да се състои от един, двама или малък брой ученици.

Дискусия: След приключването на енергизиращото упражнение, учителят пита участниците как са се чувствали, когато са били част от голямата група, и как – когато са оставали сами (или като част от много малка група), как са гледали на себе си като на част от много малка или на голяма група и какви са били чувствата им към групата, от която не са били част.

11 - Азбучен ред

Енергизиращи
упражнения

Учениците образуват кръг със столовете си, събuvat се и се качват на тях (трябва да има по един стол за всеки, и те да са много близо един до друг). Учениците имат задача да се подредят по азбучен ред според имената си, без да слизат на пода, като се придвижват от един стол на друг. Щом са готови, учителят проверява дали са се справили. Ако не са, упражнението продължава, докато се справят.

12 - Изписване с тяло

Енергизиращи
упражнения

Учителят възлага на учениците задачата да изпишат името си във въздуха, като използват различни части на тялото – например ръка, крак, лакът, нос.

По желание: Ако има време, учителят дава няколко думи на учениците, които те да изпишат с тяло. Може да работят всички заедно или да се разделят по групи.

13 - Саймън казва

Енергизиращи
упражнения

Учителят казва на групата, че трябва да изпълняват инструкцията, която той дава, само ако преди нея чуят думите „Саймън казва: ...“. Ако учителят не започне съответната инструкция със „Саймън казва“, тогава групата не трябва да изпълнява съответната инструкция. Учителят започва например със „Саймън казва: пляскайте с ръце“, като той самият пляска с ръце. Участниците изпълняват. Учителят започва да говори по-бързо, като първо казва например: „Саймън казва: клекнете. Саймън казва: пишете. Саймън казва: погледнете към пода, и т.н.“. След известно време учителят казва „Погледнете към прозореца“ като „Саймън казва“ е пропуснато. Участниците, които са изпълнили инструкцията, „изгарят“. Играта може да продължи докато участниците са забавляват и времето позволява.

14 - Отивам на почивка

Енергизиращи
упражнения

Учениците сядат в кръг. Един от тях започва с „Отивам на почивка и със себе си вземам една прегръдка“, и прегръща ученика вдясно от него. След това ученикът вдясно казва „Отивам на почивка, вземам си прегръдка и ... потупване по гърба“, прегръща ученика вдясно и го потупва по гърба. Всеки участник повтаря вече казаните действия и добавя по едно ново, по негов избор. Упражнението продължава, докато всеки е добавил по нещо.

15 - Животинска подредба

Енергизиращи
упражнения

Учителят казва на учениците да си измислят животно, без да го казват на останалите, и да започнат да го имитират. Задачата им е, без да говорят, да се подредят в редица от най-малкото към най-голямото животно. Участниците могат да показват кое е избраното от тях животно само чрез движения и звуци. След като се подредят, учениците казват кое животно са представлявали, и учителят проверява дали са се подредили правилно по височина.

Енергизиращи
упражнения

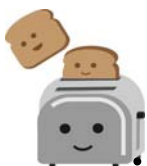

16 - Гръб до гръб

партньори.

Всеки участник си намира партньор с близък до неговия ръст и тегло. Учениците в двойката сядат на пода, с гръб един към друг и преплитат ръцете си. Целта е да се изправят, без да гърбовете си и да пускат ръцете си. След като изпълнят задачата, или направят няколко опита, играта може да продължи с нови партньори.

Енергизиращи
упражнения

17 - Тостер или рок звезда

Учениците застават в кръг, като един от тях е по средата. Ученикът в средата на кръга посочва някого и казва „тостер“ или „рок звезда“.

- Ако ученикът в средата каже „тостер“, посоченият ученик кляка, след това скача и казва „Изпечен съм, намажете ме“. Съседите на посочения ученик трябва да образуват „тостер“ около него чрез протегнати ръце.
- Ако ученикът в средата каже „рок звезда“, посоченият ученик трябва да имитира, че пее на микрофон. Съседите на посочения ученик се обръщат с гръб към него и се преструват, че свирят на китара.

Енергизиращи
упражнения

18 - Колко много комари!

Групата застава в кръг и ръководителят разказва на групата, че има нашествие от комари, и затова всеки трябва да убива комарите, за да не го ухапят. Учителят слага комар на главата на някой от учениците, който се навежда, за да го избегне, а двамата ученици, които се намират в ляво и дясно от него, пляскат с ръце над главата му, за да убият комара, но той им се изплъзва и упражнението продължава, като комарът каца на ученика в дясно. Когато групата вече е свикнала с играта и вече играе по-бързо и уверено, учителят може да добавя още и още комари, докато е почти невъзможно на учениците да се опитват да ги убият като пляскат с ръце.

Енергизиращи
упражнения

19 - Хвани пръста

Учениците са в кръг и всеки поставя десния си палец на лявата длан на съседния ученик. Всеки се стреми да хване пръста на съседа си, преди неговия да бъде хванат. След няколко повторения играта се променя: всеки поставя левия си палец върху дясната длан на съседния ученик и процесът се повтаря няколко пъти.

Енергизиращи
упражнения

20 - Бос - детектив

Всички застават в кръг. Един от участниците затваря очи или излиза от стаята. Той/тя ще играе ролята на детектив и трябва да познае кой този, който дава команди (кой е босът). Някой от група доброволно става бос (това става тихо). Босът инициира някакво движение, като например щракане с пръсти, потъркване на корема или пляскане с ръце – той започва, а останалите повтарят движението. Познаващият ученик (детективът) се връща в стаята и се опитва да разбере кой е босът. Докато детективът се оглежда, босът сменя движението, като се опитва да не бъде забелязан и разпознат.

21 - Игра на имена с топки

Енергизиращи
упражнения

Учениците застават в кръг. Учителят подава топка на един от учениците. Той/тя я хваща, изрича името на друг участник и му я подава. След няколко подавания учителят вкарва още една топка в играта, а след още няколко – трета, четвърта и т.н. По този начин във въздуха ще има две, три или четири топки и всички участници ще изричат името на други участници.

22 - Имена и прилагателни

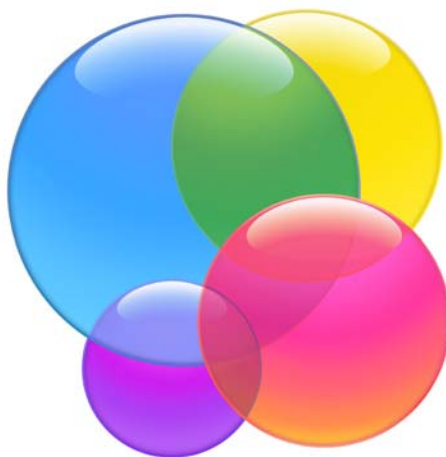

Енергизиращи
упражнения

Участниците застават в кръг. Всеки измислят си едно прилагателно, което да го описва като характер. Прилагателното трябва да започва със същата буква като името на участника, например „Аз съм Мария и съм миролюбива“ или „Аз съм Александър и съм артистичен“. Освен да го каже, участникът трябва и да го покаже по някакъв начин с мимика или жест.

Друг вариант (ако има време): Упражнението може да се разиграе и като игра за запомняне, за да се провери дали участниците са запаметили комбинациите от имена и прилагателни. След няколко хода (всеки участник казва своето име и съответното прилагателно), учителят проверява дали групата помни комбинациите от имена и прилагателни, като казва името на един от учениците, например Мария. Мария отива в средата на кръга и останалите участници трябва да кажат прилагателното, което Мария е дала за себе си, като кажат „Мария е миролюбива“. Ако се затруднят с познаването, Мария може отново да изиграе прилагателното, за да им подсказе.

Релаксиращи упражнения

1 - Представете си, че ...

Учителят приканва учениците да затворят очи (ако това не е проблем за тях) и им дава насоки да си представят събитие от миналото или бъдещето. Участниците започват да си представят събитието с все повече детайли, използвайки всички сетива.

Релаксиращи
упражнения

Препоръчителен кратък сценарий:

- Започнете да дишате бавно и дълбоко...
- Представете си, че сте на място, където сте спокойни и отпуснати...
- Създайте детайлите в ума си.
- Какво виждате?
- Какви са звуците, миризмите и цветовете на това специално място?
- Има ли други хора?

Росман, 2016

2 - Постепенно отпускане на мускулите

Релаксиращи
упражнения

За да отпуснат тялото си от главата до петите, учениците затварят очи (ако това не е проблем за тях) и се стараят да стягат и отпускат всяка мускулна група за по 2 – 3 секунди. Учителят дава насоки на учениците: казва им да започнат с краката и пръстите на краката, след което да се придвижат към коленете, бедрата, задните части, гърдите, ръцете, врата, челюстта и очите, като по време на това бавно и дълбоко си поемат въздух.

Кели Роупър

3 - Дишане с насоки

Релаксиращи
упражнения

Учителят приканва учениците да затворят очи (ако това не е проблем за тях), да вдишат за четири секунди, и след това да издишат за 4 секунди (всичко това се случва през носа, което добавя естествено съпротивление при дишане).

След това, с едната ръка на гърдите и другата на стомаха, учениците си поемат дълбоко въздух през носа и издишват през устата, като при това действие, диафрагмата, а не гърдите, се издува с достатъчно въздух, за да се раздвижат дробовите.

Джордан Шейкшафт

4 - Визуализация чрез цветове/успокояващи звуци

Релаксиращи
упражнения

Учителят приканва учениците да си представят свой любим цвят, който ги кара да се чувстват спокойно и в безопасност. Учениците си представят как вдишват цвета и го придвижват през тялото си като издишват. Упражнението приключва, когато всеки си е представил как избраният цвят го изпълва. Същото упражнение може да се изпълни под съпровода на успокояващи звуци или аромати. Използването на успокояваща музика подобрява ефективността.

Кели Роупър

5 - Моите мисли/чувства с една дума

Релаксиращи
упражнения

Учителят приканва учениците да затворят очи (ако това не е проблем за тях) за една минута и да помислят за дума, която описва чувствата/мислите им след края на упражнението. След това учениците отварят очи и един по един казват думата си на останалите.

6 - Дишам като пчела

Учителят инструктира учениците да се разположат удобно, за да упражняват пчелно дишане. Трябва да си представят, че са кацнали на листо или цвят. Учителят дава следните инструкции:

- Вдишайте така, че въздухът да минава през носа ви и да изпълва дробовите ви.
- Докато издишвате, жужете като пчела. Колко време можете да жужите? Разберете колко далеч ще прелети вашата пчела, преди да трябва да си почине. Бзз!
- При следващото вдишване разберете дали вашата пчела може да лети със силно, шумно жужене.
- При следващото вдишване нека вашата пчела да лети с леко жужене.

Релаксиращи
упражнения

Когато упражнението приключи, учителят отделя време за кратка дискусия. Различно ли е чувството, когато жужите силно и леко? Как се чувства тялото ви?

По желание (ако има време): След упражнението с дишане учениците могат да нарисуват пчелата и листото или цвета, на който са „стояли“ във въображението си. Тази рисунка може да бъде използвана, за да напомня за релаксиращото упражнение. Когато видят рисунката, те започват да се държат като пчели и да използват пчелното дишане.

7 - Силни като дърветата

Релаксиращи
упражнения

Учениците се разпръскват в стаята. Стъпват здраво на земята и се преструват, че са дървета, които се поклащат напред-назад от вятъра. Движенията им стават с по-голямо отклонение, тъй като приближава буря.

Учениците се опитват движенията им да са възможно най-силни, без да отделят краката си от земята.

8 - Годишни времена

Всички играчи застават в кръг, но не прекалено близо един до друг. Учителят казва един сезон, и всички започват да се движат като растение през съответния сезон.

Релаксиращи
упражнения

Зима: растенията са малки, слаби и прилепени до земята.

Пролет: заради по-ярката слънчева светлина растенията растат и бавно се надигат.

Лято: благодарение на топлото слънце растенията бавно отварят „ръцете си“, цветовете разцъфтяват и се изправят.

Есен: слънчевите лъчи стават по-слаби. Растенията бавно се свиват, цветовете и листата им опахват.

9 - Дъхът на лъва

„Дъхът на лъва“ е игрив начин за отпускане, релаксация и извикване на по-спокойни чувства. Учителят казва на учениците, че ще дишат като лъвове, за да премахнат чувства и мисли, които не желаят. Това дишане е много полезно за премахване на лоши чувства.

Релаксиращи
упражнения

- Учениците си представят, че са силни лъвове и имат страшен рев!
- Те застават на колена или сядат със сгънати крака и застават като велики, горди лъвове, след което се приготвят да изреват.
- Замислят се за чувство или мисъл, която искат да премахнат. Стискат юмруци, насочвайки мисълта си към това чувство или идея.
- Поемат дълбок дъх и изплезвайки език, изреват като лъвове и размахват ръце пред себе си, като така извеждат нежеланата мисъл или чувство извън тялото си.

По преценка на учителя, упражнението може да се повтори.

10 - Планинска верига

Релаксиращи
упражнения

Учениците застават един до друг в редица, разкочени като силуета на планина. Всеки крак трябва да докосва крака на съседа. Задачата им е да се движат в група през стаята без да отделят краката си от тези на съседите. Ако групата се раздели, упражнението започва отново.

Друг вариант: Помолете учениците да ходят на пръсти.

11 - Упражнение с дишане

Учителят моли учениците да се наредят в кръг и да изпълнят следните упражнения, като повтарят всяко от тях няколко пъти, редувайки ги. Учителят може да добави нови упражнения.

Релаксиращи
упражнения

При вдишване учениците вдигат ръце над главите си и казват: „Асансьор нагоре!“.

При издишване отпускат ръце от двете страни на тялото си и казват: „Асансьор надолу!“.

Упражнението се повтаря.

Бързо поемат дъх три пъти като движат носовете си. Движат носовете си всеки път, когато вдишат и когато издишат.

12 - Топъл гръб

Релаксиращи
упражнения

Всеки ученик залепва лист хартия на гръба си и си взема химикалка. Листовите са предварително подготвени, като на тях пише: „Аз харесвам...“. На фона на бавна музика учениците се движат из стаята и записват на всеки лист качествата, които харесват в човека, на чийто гръб е листът. Всяко дете вижда своя лист накрая на упражнението и го взема вкъщи.

13 - Масаж

Релаксиращи
упражнения

Учениците застават в кръг и трябва да следват движенията на учителя и да се масажират. Учителят започва да масажира различни части от тялото си, от главата до краката (препоръчва се да събуе обувките си). Учителят обяснява как се масажира – нежно или енергично.

По желание: Учителят може да помоли учениците да масажират съучениците си.

Релаксиращи
упражнения

14 - Дай ми енергията си

Учениците застават в кръг. Учителят се преструва, че държи топка, и я подава на ученика вдясно, който прави същото, и това се повтаря докато топката стигне обратно до учителя. Топката трябва да се подава нежно, тъй като е много ценна. На втората обиколка учителят подава топката на ученик в друг край на кръга, с движение и звук. Учениците правят същото, като това се повтаря докато всеки не докосне топката поне веднъж. Топката може да се подава по всякакъв начин (ритник, целувка...), като става по-голяма или по-малка в зависимост от това какво искат учениците.

Релаксиращи
упражнения

15 - Движи се като играчка

Учителят използва магическа дума, която превръща децата в навиващи се механични играчки. След сигнала на учителя играчките започват да се движат из класната стая като роботи, за да седнат на мястото си. Трябва да се движат бързо в началото и все по-бавно след това, защото зарядът от навиването им свършва. Някои от тях спират в средата на стаята и трябва да бъдат навити отново, за да стигнат до местата си.

Релаксиращи
упражнения

16 - Предай нататък изражението

Упражнението е подобно на играта „развален телефон“, но вместо дума или изречение участниците си предават изражения.

Учениците застават в кръг, като всички са със затворени очи освен този, който показва изходното изражение. Ученикът потупва по рамото съседа си, който отваря очи, за да види изражението. Тогава вторият ученик потупва своя съсед по рамото и му предава изражението. Учениците, които вече са предали изражението си, могат да останат с отворени очи, за да проследят упражнението. Накрая първият участник получава изражението от последния ученик и показва какво е било първоначалното.

Релаксиращи
упражнения

17 - Масаж в кръг

Групата застава в кръг и се обръща в една посока. Всеки участник поставя ръцете си на раменете на човека пред него. Всички ученици започват да масажират раменете на съседа си. Учениците, които получават масаж, могат да изкажат мнение. След няколко минути учениците се обръщат в обратна посока, за да може ученикът, който е масажирал, да получи масаж в замяна.

Релаксиращи
упражнения

18 - Да направим място

Учениците вдигат ръце с дланите нагоре, представяйки си как избутват тавана с всички сили, за да увеличат обема на стаята, в която се намират. После свалят ръце, обръщат длани надолу и си представят, че избутват пода. След това с дясната ръка избутват стената вдясно, а с лявата – стената вляво.

Релаксиращи
упражнения

19 - Топка за масаж

Всеки ученик получава по една топка и под съпровода на спокойна музика я поставя между гърба си и стената. Учениците леко сгъват колена, за да отпуснат краката си и да облегат гърба си по-стабилно. След това движат тялото си нагоре-надолу и наляво-надясно и така движат топката с гръб. Докато правят тези движения, учениците ще усетят напрежение и дори е възможно да изпитат болка на някои места. Когато това стане, те трябва да спрат, да замълчат и да притиснат гърба си към стената, за да постигнат желаната натиск. Задържат така за известно време.

Друг вариант: Упражнението може да се проведе и без да се ползва стената. Участниците се разпределят по двойки, като единият от тях държи една или две топки и масажират другия, а после се сменят.

20 - Упражнение с крака

Участниците се разделят по двойки. Учителят може да пусне тиха и спокойна музика (или звуци на дъжд, разбиващи се вълни и др.).

Релаксиращи
упражнения

Половината участници лягат по гръб със затворени очи, като левият им крак е изпънат на пода, а десният – повдигнат. При всеки от лежащите идва ученик от другата половина участници и увива кърпа около глезена на десния му крак. След това хваща краищата на кърпата, като прави внимателни движения (нагоре-надолу и настрани), като лежащият напълно е отпуснал крака си. След това упражнението се повтаря, но с левия крак.

След това учениците разменят ролите си.

Обучителни ресурси

Човешки права

1

Човешки права / Имам цели 30 права!

Разработено от AENAO

Продължителност 90

Енергизиращи упражнения

4 - Човешка верига

Учениците застават в кръг. Затварят очи и започват да се движат към центъра на кръга с вдигнати ръце. Когато докоснат някого, го хващат и така, постепенно, се „завързват“ на възел. Учителят им казва да отворят очи, да се опитат да се отплетат и да направят кръг, без да се пускат.

1 - Представете си, че ...

Учителят приканва учениците да затворят очи (ако това не е проблем за тях) и им дава насоки да си представят събитие от миналото или бъдещето. Участниците започват да си представят събитието с все повече детайли, използвайки всички сетива.

Релаксиращи упражнения

Препоръчителен кратък сценарий:

- Започнете да дишате бавно и дълбоко...
- Представете си, че сте на място, където сте спокойни и отпуснати...
- Създайте детайлите в ума си.
- Какво виждате?
- Какви са звуците, миризмите и цветовете на това специално място?
- Има ли други хора?

Росман, 2016

Цели

- Да се представят на учениците правата на човека – 30 на брой според Организацията на обединените нации (ООН, 2016) <https://www.ohchr.org/EN/UDHR/Pages/Language.aspx?LangID=blg>
- Да се запознаят учениците с правата на човека.
- Да разберат, че ако липсва и едно човешко право, човек е непълен (също като пъзел – той не може да бъде нареден, ако липсва дори само една част).

Препоръчително четиво (ООН, 2016) <https://www.ohchr.org/EN/UDHR/Pages/Language.aspx?LangID=blg>

Материали

Подготовка

- Голям картон
- Маркери в различни цветове
- Ножици
- Списък с правата на човека

„Правата на човека са като пъзел – ако липсва и една част, не можеш да го наредиш. Същото е и за хората, които живеят в недоимък – ако изгубят и едно от правата си, всички те са застрашени. Не може да даваме на хората правата им малко по малко и да очакваме да подобрят живота си малко по малко.“

Млад член на Международно движение „Четвърти свят“

Метод от НФО: пъзел с правата на човека

1. От едната страна на картона учениците създават рисунка, която илюстрира: а) едно (или повече) от правата на човека или б) ситуация, която засяга правата на човека. [30 минути]
2. Рисуват части на пъзел от другата страна на картона и разрязват картона по контурите на пъзела. [15 минути]
3. На празната страна на всяка част от пъзела учениците изписват с думи едно от правата на човека (в съкратен вид). Ако учениците са по-малко от трийсет на брой, някои от тях пишат на две части. [10 минути]
4. Всеки ученик прочита на глас правото, което е написал, и се опитва да го разтълкува. [15 минути]
5. След това учениците подреждат пъзела от изрязаните парчета, които са обърнати с нарисуваната страна нагоре. [10 минути]
6. Учителят обяснява колко е важно да имаш всички части на пъзела, за да го подредиш като прави сравнение с правата на човека – колко е важно всяко от тях, за да бъдеш завършена личност. [5 минути]

Методология

Електронен ресурс: видеоклип

Учителят поставя за обсъждане следните въпроси:

- Разбрахте ли "човешкото право" от вашето парче от пъзела?
- Какво означава то за вас на практика?
- Смятате ли, че правата на човека са важни? Защо?
- Имали ли сте някога чувството, че вашите права са били нарушени?
- Ако едно право е нарушено или е недостъпно за един човек, какъв би бил ефектът върху другите права на този човек?

Размисъл

Бележки

Електронни
ресурси
 Видео <https://vimeo.com/166006062>

2

Човешки права / Моето право на анти-дискриминация

Разработено от AENAO

Продължителност 70

Енергизиращи упражнения

5 - Добър ден

Учениците ходят из стаята и се поздравяват (сякаш са близки приятели) с думи и жестове (ръкостискане, целувка, прегръдка). След това повтарят поздрава си, но този път само с очи. В края на упражнението учителят пита учениците как са се почувствали по време на двата вида поздрав (например било ли е трудно, как са успели да се разберат. и т.н.).

Релаксиращи упражнения

4 - Визуализация чрез цветове/успокояващи звуци

Учителят приканва учениците да си представят свой любим цвят, който ги кара да се чувстват спокойно и в безопасност. Учениците си представят как вдишват цвета и го придвижват през тялото си като издишват. Упражнението приключва, когато всеки си е представил как избраният цвят го изпълва. Същото упражнение може да се изпълни под съпровода на успокояващи звуци или аромати. Използването на успокояваща музика подобрява ефективността.

Кели Роупър

Цели

- Да се запознаят учениците с различни групи хора.
- Да се повдигне въпросът за антидискриминацията.
- Да осъзнаят, че многообразието съществува.

Материали: принтирани снимки на различни хора: [изтеглете от тук](#)

Подготовка

Съвет: Когато провеждате това упражнение, по-добре НЕ разкривайте идентичността на тези личности на учениците. Щом свършат упражнението, можете да им предоставите информация кои са тези хора наистина и да ги попитате дали СЕГА, след като имат тази информация, биха променили реда в йерархичното подреждане.

Въведение

„Никой не се ражда, мразейки другите поради цвета на кожата, месторождението или религията. Хората се научават да мразят. А щом се учат да мразят, значи, могат да се научат да обичат. Защото любовта винаги е по-естествена за човешкото сърце от омразата.“

Нелсън Мандела

Метод от НФО: работа по групи

1. Учениците се разделят на три групи по 6 – 8 ученици. Всяка група получава няколко снимки със задачата да ги подреди йерархично (от най-силния до най-слабия) на пода.

Учениците от всяка група подреждат снимките в пълна тишина. Ако някой не е съгласен с йерархичната подредба, може да промени реда на снимките. [15 минути]

Методология

2. След това целият клас се събира и посещава всяка група. Групата, която е „домакин“ на останалата част от класа, обяснява причините за направената подредба. Щом групата приключи с обясненията, останалата част от класа коментира йерархията/задава въпроси. Ръководителят пита учениците от всички групи дали одобряват йерархията. Процесът се повтаря, докато всички групи не са представили своята подредба на класа. [10 минути на група]

Електронен ресурс: [ДГ видео \(Нанси Специоти\)](#)

Когато всички групи са готови, ръководителят представя на класа хората от снимките (напр. Майка Тереза, Джон Ъънг и др.), и задава следните въпроси на учениците:

Размисъл

- Как се чувствате след като вече знаете малко повече за тези хора?
- С оглед на допълнителната информация, която имате, бихте ли променили йерархията?
- Ако искате да промените йерархията, какво точно бихте направили различно?

[20 минути]

Препоръчано четиво: Допълнителна информация за хората от снимките

Бележки

1. Адам Блэк https://en.wikipedia.org/wiki/Adam_Back
 2. Джейми Бруър https://en.wikipedia.org/wiki/Jamie_Brewer
 3. Франклин Рузвелт https://en.wikipedia.org/wiki/Franklin_D._Roosevelt
 4. Джон Янг [https://en.wikipedia.org/wiki/John_Young_\(astronaut\)](https://en.wikipedia.org/wiki/John_Young_(astronaut))
 5. Дейвид Лорънс https://en.wikipedia.org/wiki/D._H._Lawrence
 6. Темпъл Грандин https://en.wikipedia.org/wiki/Temple_Grandin
 7. Майка Тереза https://en.wikipedia.org/wiki/Mother_Teresa
 8. Шийла Шри Пракаш https://en.wikipedia.org/wiki/Sheila_Sri_Prakash
 9. Милка Сингх https://en.wikipedia.org/wiki/Milkha_Singh
 10. Шаман от племето Гуарами (медик) https://en.wikipedia.org/wiki/Guaraní_people
- <https://amara.org/el/videos/EYiqXhx2J640/info/anti-racist-short-film-jafar/>
- http://othernessproject.eu/atividades/pdf/177_1.1HR2_BG.pdf

Електронни
ресурси

3

Човешки права / Моето право на лично пространство

Разработено от AENAO

Продължителност 80

Енергизиращи упражнения

1 - Влез в кръга

Учителят разделя учениците на групи, като се отчита общият брой ученици в занятието, например при 20 ученици те се разделят на 4 групи (по 5 души). Всеки ученик (в съответните групи) получава номер, в случая – от 1 до 5; или, за да е по-забавно, в групите всеки ученик е една от съставките на (шопската) салата (краставица, домати, чушка, лук, магданоз, сирене, олио, оцет, сол – зависи колко голяма е всяка група). След като групите се оформят, те правят кръгове и учителят казва произволен номер (или съставка). Съответният ученик трябва да излезе от кръга и да се опита да влезе в него, докато останалите са инструктирани да не пускат ръцете си. Упражнението може да се повтори много пъти с излизане на друг номер/съставка.

Релаксиращи упражнения

5 - Моите мисли/чувства с една дума

Учителят приканва учениците да затворят очи (ако това не е проблем за тях) за една минута и да помислят за дума, която описва чувствата/мислите им след края на упражнението. След това учениците отварят очи и един по един казват думата си на останалите.

Цели

- Да се повдигне въпросът за личното пространство като човешко право.
- Да разберат учениците защо е важно личното пространство.
- Да се обмислят начини за опазване на личното си пространство.

Препоръчително четиво:

Изгледайте видеоклипа на TED (може да включите субтитрите) по темата за личното пространство.

[HTTPS://www.TED.com/Talks/glenn_greenwald_why_privacy_matters](https://www.ted.com/Talks/glenn_greenwald_why_privacy_matters)

Материали:

Подготовка

Учителят разделя класа на групи (без да казва каква е всяка група) няколко дни преди провеждането на упражнението (това може да се направи след края на предното занятие, ако е имало такова). Учениците имат за задача да донесат свои лични вещи за провеждането на занятието:

Първа група: Снимка, мобилни телефони/таблет, ключове, портфейли.

Втора група: Любими вещи от стаята им (например подарък от някого, любима дреха, снимка).

Трета група: Любими неща, които носят в училище (например училищна раница, канцеларски материали или дори дреха, която обичат да носят в училище).

Четвърта група: Всеки подарява нещо на един ученик от другите членове (учителят определя кой на кого да подарява). Всеки ученик, който донесе подарък, трябва да се съобрази с това какво харесва другият (например Мария подарява шапка на Иван, защото Иван обича да носи шапки).

Въведение

Дали живеем в свят, където личното пространство е без значение? Свят, където правото ни да правим, каквото поискаме, стига да е законно, е потъпквано от неспирното желание да ни наблюдават и да знаят какво правим във всеки момент?

Личното пространство е важно и ценно! Не издавайте подробности от живота си!

Метод от НФО: работа по групи

Учениците се разделят на четири групи. Всяка група е кръстена на личен аспект от живота на учениците/навици/задължения. Групите получават имена според предметите, донесени от учениците:

Група 1: Фейсбук/интернет

Група 2: Дом

Група 3: Училище

Група 4: Приятели

Методология

1. Когато групите са определени, учениците си избират място в стаята и го оформят като свое лично пространство. Слагат му граници, украсяват го и слагат нещата, които са донесли, в средата. 15 минути

2. Когато всички групи са готови, учителят ги съветва да си изградят стратегии по отношение на това а) как да вземат неща от другите групи (може би трябва да решат какво си струва да бъде взето и какво – не), и б) как да защитават собствените си принадлежности. [15 минути]

3. Учителят казва на групите да се опитат да вземат предмети една от друга, като в същото време пазят своите вещи. [15 минути]

4. След 15 минути учителят спира процеса и казва на учениците да се върнат в групите си с предметите, които са опазили и/или взели. Учениците трябва да представят какво са постигнали. [15 минути]

Електронен ресурс: [анимационен видеоклип](#)

Учителят задава следните въпроси:

Как се чувствахте:

Размисъл

- докато се опитвахте да вземате вещи от другите групи;
- докато се стараехте да опазите вещите си;
- когато успяхте да вземете вещи;
- когато губехте вещите си?

[20 минути]

Бележки

Електронни
ресурси

Видеоклип <https://vimeo.com/187733421>

4

Човешки права / Стъпка напред! (Моето право на равнопоставеност)

Разработено от CSC DANILO DOLCI

Продължителност 80 min

10 - Игра с въже

Нека участниците застанат в средата на свободно пространство в стаята, без чинове и столове, които да пречат. Стаята се разделя така, че да могат лесно да се придвижват от единия ѝ край до другия, като например се опъва дълго въже на пода. Учителят застава в единия край на въжето и изрича характеристика, цвят или буква, например „Всички със сини очи“, „Всички, които имат трима братя“, „Всички с име, което започва с Б“ и т.н. Учителят посочва частта на стаята, в която да отидат участниците, които имат съответната характеристика. Всички участници, които имат сини очи/имат трима братя/имат имена започващи с буквата Б, отиват в определената част на стаята. Останалите, които нямат посочените характеристики, отиват в другата част. Въпросите трябва да се избират така, че класът, по възможност, да не се разделя на групи с относително равен брой членове – добре е винаги една от групите да се състои от един, двама или малък брой ученици.

Енергизиращи упражнения

Дискусия: След приключването на енергизиращото упражнение, учителят пита участниците как са се чувствали, когато са били част от голямата група, и как – когато са оставали сами (или като част от много малка група), как са гледали на себе си като на част от много малка или на голяма група и какви са били чувствата им към групата, от която не са били част.

14 - Дай ми енергията си

Учениците застават в кръг. Учителят се преструва, че държи топка, и я подава на ученика вдясно, който прави същото, и това се повтаря докато топката стигне обратно до учителя. Топката трябва да се подава нежно, тъй като е много ценна. На втората обиколка учителят подава топката на ученик в друг край на кръга, с движение и звук. Учениците правят същото, като това се повтаря докато всеки не докосне топката поне веднъж. Топката може да се подава по всякакъв начин (ритник, целувка...), като става по-голяма или по-малка в зависимост от това какво искат учениците.

Релаксиращи упражнения

Цели

- Да се обърне внимание на неравенството в света.
- Да се развият у учениците емпатия и солидарност към хората с по-малко възможности.
- Да се развие у учениците желанието да се борят с неравенството в своята среда.

Материали:

- Ролеви карти
- Списък със ситуации
- По желание: щори и отпускателна музика

Подготовка

Съвети:

- Създайте свои собствени ролеви карти, като напасвате примерните такива към света на учениците.
- Осигурете достатъчно голямо помещение за провеждане на занятието. Ако това е невъзможно, се преместете някъде навън на тихо място.

Въведение

Всички хора се раждат свободни и равни по достойнство и права. Те са надарени с разум и съвест и следва да се отнасят помежду си в дух на братство.

Макар това да е член първи от Декларацията за правата на човека на ООН, в действителност възможностите, които всеки получава, се влияят от различните условия, в които всеки е роден и живее. А това създава неравнопоставеност.

Методология

Това упражнение е базирано на ресурса „Направи стъпка напред“ от помагалото COMPASS (Патриша Брендър, Лауре де Вите, Назила Ганеа, Руи Гомес, Ели Кийн, Анастасия Никитина, Джъстина Пинкевичите, 2012).

- Създайте отпускаща атмосфера, като пуснете музика и помолите учениците да помълчат. Попитайте учениците дали някога са си представяли, че са някой друг. Попитайте ги за примери и обяснете, че в това упражнение ще трябва да се поставят на мястото на друг човек. 5 минути
- Дайте по една ролева карта на всички ученици и ги помолете да седнат сами и да помислят върху описаната в картата ситуация, като не говорят и пазят в тайна самоличността си, за да се опитат да влязат в роля. Обяснете, че дори и да не знаят много за живота на този човек, могат да използват въображението си. За да им е по-лесно, учениците си слагат превръзка на очите или просто ги затварят, докато учителят задава въпроси, които да активират въображението им. Не е нужно да отговарят – трябва само да помислят и да изградят сюжет в главата си. [15 минути]
- Учениците трябва да се подредят в редица, като пазят пълна тишина. Учителят съобщава, че ще прочете няколко изречения и ако те се отнасят до човека от тяхната ролева карта, те трябва да пристъпят напред. В противен случай остават на мястото си. Учителят прочита ситуациите една по една, като прави пауза между всяко твърдение, за да могат учениците да пристъпят напред. В края всеки вижда къде се намира спрямо другите. 10 минути
- В края на упражнението учениците ще имат нагледно представяне на неравенството в света. Подканете ги да седнат на мястото, което са заели, и така всеки да опише ролята си. След това учителят брои до три и учениците излизат от роля. 10 минути
- Пуснете видеоклипа, с който да подтикнете учениците към финална дискусия. 5 минути

Учителят инициира дискусия с учениците чрез следните въпроси: [15 минути]

Размисъл

- Какво направихте в това упражнение?
- Колко лесно или трудно ви беше да изиграте ролята си?
- Как си представихте човека, в чиято роля се въплътихте? Познавате ли подобен човек?
- Как се почувствахте, поставяйки се на мястото на този човек? Приличате ли си с него? Познавате ли някого като него?
- Направете връзка между проведеното упражнение и проблеми, свързани с дискриминация, социално и икономическо неравенство, чрез следните въпроси:
- Как се чувствахте когато бяхте сред тези, които пристъпваха напред (и съответно тези, които оставаха на едно място)?
- Ако често пристъпвахте напред, кога забелязахте, че другите не напредват толкова бързо? Придвижи ли се напред човекът, когото играехте? Защо? Стори ли ви се, че има нещо нечестно?
- Има ли нещо общо между случилото се и реалния живот? Какво по-точно?
- Какво дава на някои хора в обществото повече възможности от други? А по-малко възможности?

Учителят насърчава учениците да обсъдят примерите на неравнопоставеност, които наблюдават в средата си. Обсъдете и как може да помогнете на някого с по-малко възможности да направи стъпка напред. Какво можем да направим, за да се справим с проява на неравнопоставеност в живота си? 15 минути

Електронен ресурс: видеоклипа „Ако на света имаше сто души“ а с продуцент и сценарист: Габриел Райлих, анимация: Джейк Инфузино <http://jakemotion.com> за списание GOOD.

Бележки

Ролевите карти, въпросите и изреченията, които са необходими за различните стъпки, описани в методологията, са в приложения файл.

Това упражнение е базирано на „Направи стъпка напред“ – COMPASS, Наръчник за обучение по правата на човека за младежи.

Електронни
ресурси

<http://othernessproject.eu/atividades/video.html?lang=bg&nid=38>

http://othernessproject.eu/atividades/pdf/179_HR4_BG.pdf

5

Човешки права / Моето право на равнопоставеност на половете

Разработено от АЕНАО

Продължителност 70

Енергизиращи упражнения

16 - Гръб до гръб

партньори.

Всеки участник си намира партньор с близък до неговия ръст и тегло. Учениците в двойката сядат на пода, с гръб един към друг и преплитат ръцете си. Целта е да се изправят, без да гръбовете си и да пускат ръцете си. След като изпълнят задачата, или направят няколко опита, играта може да продължи с нови

20 - Упражнение с крака

Участниците се разделят по двойки. Учителят може да пусне тиха и спокойна музика (или звуци на дъжд, разбиващи се вълни и др.).

Релаксиращи упражнения

Половината участници лягат по гръб със затворени очи, като левият им крак е изпънат на пода, а десният – повдигнат. При всеки от лежащите идва ученик от другата половина участници и увива кърпа около глезена на десния му крак. След това хваща краищата на кърпата, като прави внимателни движения (нагоре-надолу и настрани), като лежащият напълно е отпуснал крака си. След това упражнението се повтаря, но с левия крак.

След това учениците разменят ролите си.

Цели

- Да се запознаят учениците с термина „стереотип“.
- Да се обърне внимание на стереотипите за мъжете и жените.
- Да разберат учениците, че някои стереотипи могат да се отнасят и до мъже, и до жени.

Препоръчително четиво:

Подготовка

<http://www.ohchr.org/EN/issues/women/WRGS/Pages/GenderStereotypes.aspx>

<http://www.healthguidance.org/Entry/15910/1/list-of-Gender-stereotypes.HTML>

Материали: дъска или флипчарт, маркери, видеокамера

Въведение

Целите на ООН за устойчиво развитие (<http://www.un.org/sustainabledevelopment/gender-equality/>) поставят 17 цели, които могат да променят света ни в следващите петнайсет години. Цел № 5 е постигане на равенство между половете и овластяване на всички жени и момичета. Макар че страните в Европа и развитите части на света наистина се стараят да осигурят равенство между половете, в света все още има много държави, където отношението към жените е съвсем различно от това към мъжете.

Методи от НФО: мозъчна атака, работа по групи

Методология

1. Учителят започва с въпроса дали учениците знаят какво е стереотип. След това той/тя им представя темата за стереотипите (какво представляват, какво са половите стереотипи). [5 минути]

2. Учителят начертава таблица с две колони на дъската – по една за всеки пол. Учениците имат за задача да използват техниката мозъчна атака, за да дадат примери за всеки полов стереотип: за мъжки пол (момче/мъж) и за женски пол (момиче/жена). [20 минути]

3. След това учениците се разделят на четири групи. Две от групите работят със стереотипите за мъжки пол, а другите две – с женски. Решават кой полов стереотип е най-силно вкоренен в обществото, и застават за групова снимка в поза, илюстрираща този стереотип. Някой снима учениците, застанали в тази поза (снимката може да направи учителят или някой от учениците). [20 минути]

По желание: Снимката с позите на учениците може да се качи на уебсайта на проекта.

Електронен ресурс: [ДТ Въпросник](#)

Размисъл

Учителят пита учениците:

- дали са намерили някакви прилика между женските и мъжките стереотипи. Това значи ли, че двата пола са еднакви?
- какво мислят, че трябва да се промени в стереотипите, така че двата пола да са равнопоставени.

[20 минути]

Бележки

 Електронни
ресурси

<https://goo.gl/forms/yjAN3RzXsBmaWk8m2>

6

Човешки права / Моето право на националност

Разработено от PROSVETA

Продължителност 70

Енергизиращи упражнения

6 - Не спирай да вървиш

Учителят казва на учениците да вървят по различни начини – сякаш са много щастливи; сякаш са огромен слон; сякаш са на 80 години; сякаш вали като из ведро; сякаш са прохождащи деца и т.н.ца и т.н.

Релаксиращи упражнения

4 - Визуализация чрез цветове/успокояващи звуци

Учителят приканва учениците да си представят свой любим цвят, който ги кара да се чувстват спокойно и в безопасност. Учениците си представят как вдишват цвета и го придвижват през тялото си като издишват. Упражнението приключва, когато всеки си е представил как избраният цвят го изпълва. Същото упражнение може да се изпълни под съпровода на успокояващи звуци или аромати. Използването на успокояваща музика подобрява ефективността.

Кели Роупър

Цели

- Запознаване с човешкото право на националност като право на официално признато име, самоличност и гражданство.
- Разбиране, че никой няма право да отнема самоличността на друг човек.
- Осъзнаване, че всеки човек, на когото незаконно е отнето правото на националност и самоличност, има право на закрила.

Препоръчителни текстове (ООН, 2016):

www.ohchr.org/EN/UDHR/Pages/Language.aspx?LangID=blg

Подготовка

Материали

- Флипчарт или бяла дъска
- Маркери – различни цветове
- Листовка за ученика

Въведение

Правото на националност е едно от основните човешки права. То гарантира възможността всеки човек да осъзнае кой е, какви са неговата самоличност и гражданство, независимо къде живее или къде се намира в даден момент от живота си. При никакви обстоятелства самоличността и националността на човека не могат да се отнемат. Националността (гражданството) на човека е много важно за неговата идентичност, затова то се записва в документите, които го представят като отделна и неповторима личност (паспорт, лична карта и др.).

Методи от НФО: казуси; групова работа; дискусия

1. Въвеждаща дискусия с учениците – основни въпроси:

Познавате ли човек без име? Защо името е важно за човека? Защо, когато се запознаваме с някого, след като научим името му, обикновено се интересуваме откъде е и каква е неговата националност? В кои други случаи националността е много важна (например при пътуване в други страни; издаване на документи; придобиване на собственост; работа в чужбина и пр.). [10 минути]

2. Учителят показва на учениците видеоклипа и разяснява същността на правото на човека на националност, самоличност и гражданство. [10 минути]

Методология

3. Учениците записват на флипчарт/бяла дъска ключови думи или рисуват символи, които отразяват същността на правото на човека на националност и самоличност. [10 минути]

4. Индивидуална работа по казуси – всеки ученик получава листовка с таблицата с описани казуси (ситуации). [10 минути]

5. Групова дискусия с учениците на базата на индивидуалната работа по казусите – учителят насочва учениците да аргументират избора си – защо са съгласни или несъгласни с описаното поведение; с какво са съгласни; как те биха постъпили, ако станат свидетели на ситуация, в която някой не уважава правото на друг на собствено име и гражданство. [25 минути]

Дигитални ресурси: видео

След изпълнението на основните дейности по темата учителят организира кратка заключителна дискусия с цел рефлексия на учениците върху наученото. За стимулиране на рефлексията може да се използват следните примерни въпроси:

Размисъл

- Защо всички хора имат имена?
- Какво би станало, ако човек няма националност и гражданство?
- Какво означава фразата „Той е гражданин на света“? Ако кажем за някого, че е гражданин на света, това означава ли, че няма националност и гражданство? [5 минути]

Бележки

Електронни ресурси

Видео <https://youtu.be/Az3lsZIZN7A>

Листовка за ученика http://othernessproject.eu/atividades/pdf/181_handout-HR6_nationality-BG.pdf

7

Човешки права / Аз мисля, аз вярвам (Свобода на съвестта и религията)

Разработено от CSC DANILO DOLCI

Продължителност 60

Енергизиращи упражнения

4 - Човешка верига

Учениците застават в кръг. Затварят очи и започват да се движат към центъра на кръга с вдигнати ръце. Когато докоснат някого, го хващат и така, постепенно, се „завързват“ на възел. Учителят им казва да отворят очи, да се опитат да се отплетат и да направят кръг, без да се пускат.

Релаксиращи упражнения

16 - Предай нататък изражението

Упражнението е подобно на играта „развален телефон“, но вместо дума или изречение участниците си предават изражения.

Учениците застават в кръг, като всички са със затворени очи освен този, който показва изходното изражение. Ученикът потупва по рамото съседа си, който отваря очи, за да види изражението. Тогава вторият ученик потупва своя съсед по рамото и му предава изражението. Учениците, които вече са предали изражението си, могат да останат с отворени очи, за да проследят упражнението. Накрая първият участник получава изражението от последния ученик и показва какво е било първоначалното.

Цели

- Да се помогне на учениците да опознаят различните религии и да ги обсъдят.
- Да се насърчи разбирането и опровергаването на стереотипите относно различните религии.

Материали:

Подготовка

- Компютър
- По желание: проектор
- Отпечатани снимки и цитати
- Флипчарт листове с имената на няколко религии: християнство, ислям, юдаизъм, индуизъм, будизъм и др.
- Лепило
- Химикалки

Въведение

Това упражнение има за цел да покаже на учениците, че в света съществуват различни религии, да предизвика дискусия върху приликите и разликите между тях и да опровергае стереотипите, като така предаде мирното послание, което стои в основата на религиите.

Метод от НФО: игра на асоциации

1. Учениците трябва да свържат предоставените елементи (снимки, символи, творческо изразяване, личности, места, цитати) с различните религии. Ако учителят реши, може да раздели класа на два отбора, като даде половината от снимките и цитатите на всеки отбор, или да остави учениците да работят заедно – решението зависи от броя на учениците.

Методология

Учителят показва снимките и цитатите, които е отпечатал предварително: учениците трябва да ги закачат за флипчарта в колоната, която отговаря на правилната религия: християнство, ислям, юдаизъм, индуизъм, будизъм и др. [30 минути]

2. Учителят пуска [видеоклипа](#). [10 минути]

Електронен ресурс: Петте основни религии в света – Джон Беламей – TED-ED. Можете да откриете видеоклипа на адрес: <http://othernessproject.eu/atividades/video.html?lang=bg&nid=37>

- [Снимки и цитати за принтиране](#)

Учителят насърчава дискусия чрез следните въпроси: [15 минути]

Размисъл

- Знаехте ли, че по света има различни религии?
- Бяха ли ви познати всички религии, които обсъдихме в упражнението?
- Религиозни ли сте?
- Познавате ли хора от други религии?
- Какво мислите за тях?
- Интересна ли ви е темата?
- Важно ли е според вас да се говори за религия? Защо?
- Искате ли да се говори по-често за това в училище?
- Мислите ли, че знаете достатъчно за религията?
- Мислите ли, че хора от различни религии могат да съжителстват мирно? Защо?

Бележки

Електронни ресурси

[Снимки и цитати](#)

[Видеоклип](#)

8

Човешки права / Плюс или минус (Моята свобода на изразяване на мнение)

Разработено от CSC DANILO DOLCI

Продължителност 80

Енергизиращи упражнения

5 - Добър ден

Учениците ходят из стаята и се поздравяват (сякаш са близки приятели) с думи и жестове (ръкостискане, целувка, прегръдка). След това повтарят поздрава си, но този път само с очи. В края на упражнението учителят пита учениците как са се почувствали по време на двата вида поздрав (например било ли е трудно, как са успели да се разберат. и т.н.).

1 - Представете си, че ...

Учителят приканва учениците да затворят очи (ако това не е проблем за тях) и им дава насоки да си представят събитие от миналото или бъдещето. Участниците започват да си представят събитието с все повече детайли, използвайки всички сетива.

Релаксиращи упражнения

Препоръчителен кратък сценарий:

- Започнете да дишате бавно и дълбоко...
- Представете си, че сте на място, където сте спокойни и отпуснати...
- Създайте детайлите в ума си.
- Какво виждате?
- Какви са звуците, миризмите и цветовете на това специално място?
- Има ли други хора?

Росман, 2016

Цели

- Да се обсъди важноста правото на свободата на изразяване на мнение.
- Да се обсъди наличието на различия мнения по една и съща тема.
- Да се развие критично мислене у учениците.
- Да се научат да уважават чуждото мнение.
- Да се обърне внимание на границите на свободата на изразяване на мнение.

Материали:

Подготовка

- Тиксо
- Лаптоп
- Хартия или флипчарт
- По желание: проектор

Съвети:

Ако учителят прецени, може да смени дадените твърдения, като наблегне на определена тема, която е по-близка до учениците или по-интересна за тях.

Целта на това упражнение е да накара учениците да помислят върху наличието на различни перспективи, както и на плюсовете и минусите на всяко твърдение или тема. Така се развиват критичното им мислене, способността им да се отнасят към различни от техните мнения с разбиране и уважение. Учениците ще разберат важноста на изразяването на лично мнение и експериментално ще се запознаят с чувството да ти бъде отнето това право.

Метод от НФО: игра „плюс или минус“

Методология

1. С помощта на тиксото направете дълга линия на пода със знак "плюс" в единия ѝ край и знак "минус" - в другия.
2. Учителят прочита няколко твърдения, а учениците се нареждат по продължението на линията – по-близо или по-далеч от знаците в краищата ѝ в зависимост от това съгласни ли са, или не с твърденията и на какво ниво.
3. След прочитането на всяко твърдение учителят моли някои ученици да разяснят позицията си, като се избира тези с по-категорични позиции и се стреми да инициира дискусия между учениците в различните позиции.
4. Учителят вписва резултатите от дискусията в различни „листове за плюсове и минуси“ и в края на упражнението ги закача на стената.
5. Учителят избира винаги едни и същи ученици да обяснят гледната си точка, като не обръща внимание на желанието на другите да изразят мнението си. [30 минути]

Електронен ресурс: Презентация с твърдения (или PDF) и видеоклип „Свобода на изразяване на мнението“ – „Амнести Интернешънъл“; може да го намерите на адрес:

<http://othernessproject.eu/atividades/video.html?lang=bg&nid=37>

Учителят започва дискусия в час, като показва видеоклипа и използва следните въпроси:

Размисъл

- Какво направихте в това упражнение?
- Беше ли ви лесно/трудно да си изберете позиция?
- Някога мислили ли сте си, че могат да съществуват толкова много различни мнения и позиции по една и съща тема?
- Беше ли ви лесно/трудно да обясните и защитите позицията си?
- Случи ли ви се да промените мнението си по даден въпрос заради вслушване в мнението на другите?
- Как се почувствахте, като получихте възможността да изразите мнението си?
- Важно ли беше за вас да го направите?
- Във всекидневното ви (вкъщи, на училище, с приятелите ви) интересуват ли се другите от мнението ви?
- Имаше ли хора, които се почувстваха зле по време на упражнението? Защо?
- Стори ли ви се, че игнорирането на нечие мнение е несправедливо? Защо?

Възможности за продължаване на дискусията:

Ако темата и дискусията представляват особен интерес за учениците, учителят може да продължи дискусията, като наблегне на това защо ограничаването на свободата на изразяване може да бъде нужна за опазване на правата на човека.

Примерни въпроси: Какво би станало, ако нашата свобода пречи на свободата на другите?

Правилно ли е това? Къде стои границата на свободата ни във връзка с хората около нас?

Правилно ли е да се ограничава свободата на изразяване на мнението? В кои случаи?

Бележки

 Електронни
ресурси

[Видео](#)

[Твърдения](#)

9

Човешки права / Най-съкровения ми мечта (Моето право на свобода)

Разработено от CSC DANILO DOLCI

Продължителност 80

Енергизиращи упражнения

16 - Гръб до гръб

партньори.

Всеки участник си намира партньор с близък до неговия ръст и тегло. Учениците в двойката сядат на пода, с гръб един към друг и преплитат ръцете си. Целта е да се изправят, без да гръбовеят си и да пускат ръцете си. След като изпълнят задачата, или направят няколко опита, играта може да продължи с нови

Релаксиращи упражнения

5 - Моите мисли/чувства с една дума

Учителят приканва учениците да затворят очи (ако това не е проблем за тях) за една минута и да помислят за дума, която описва чувствата/мислите им след края на упражнението. След това учениците отварят очи и един по един казват думата си на останалите.

Цели

Да се осмисли стойността на свободата и границите ѝ, като се отчита свободата на другите.

Материали:

- Компютър
- По желание: проектор
- Листове за писане и химикалки

Подготовка

Препоръчително четиво:

Реципрочен майевтичен подход <https://en.danilodolci.org/reciprocalmaieutic/> (РМП) на Данило Долчи, стр. 19 – 28 (Долчи Амико; Амико Фаусто).

Въведение

Това упражнение е отчасти базирано на методологията на Реципрочния майевтичен подход на Данило Долчи. Реципрочният майевтичен подход (РМП) е диалектичен метод на изследване и „известен себеанализ“ за овластяване на обществата и индивидите и може да бъде дефиниран като „процес на колективно изследване, който има за изходна точка опита и интуицията на индивидите“. РМП е създаден от Данило Долчи на основата на майевтиката на Сократ. Сократовата майевтика е била еднопосочна, докато за Данило Долчи знанието е резултат от опита и затова е нужна реципрочна връзка. Както предполага името, РМП е реципрочен процес с участието на поне двама души и обикновено се практикува в група, като единият човек задава въпроси, а другите отговарят. Именно реципрочната майевтична комуникация „събужда“ знанието на хората, докато всички участници се учат един от друг.

Метод от НФО: Реципрочен майевтичен подход (РМП)

Методология	1. Учениците сядат в кръг. 2. Всички се изреждат да кажат името си и едно свое качество. [5 минути] 3. Учителят насърчава всеки ученик да си помисли и да сподели най-съкровената си мечта. [15 минути] 4. След това учениците трябва да помислят върху три пречки по пътя към сбъдването на тази мечта и три неща, които ще им помогнат да я постигнат . Всеки си води записки и след това разказва на останалите. [15 минути] 5. Учителят задава следните въпроси един по един, като дава възможност на всекиго да отговори: • Какво значи „свобода“ според вашия личен опит? Какво е свободата за вас? • Разкажете за случай, в който свободата ви би могла да пречи на свободата на околните. • Правилно ли е да се случва това? • В каква ситуация свободата може/трябва да бъде ограничена? [20 минути] 6. Учителят пуска видеоклипа (Мечта за свобода: децата разказват) [5 минути] – „Амнести интернешънъл“ Великобритания
Размисъл	1. Учителят раздава малко листчета хартия на учениците и ги инструктира да напишат мнението си по въпросите по-долу с оглед на извършените упражнения по време на проекта - всяко мнение на отделно листче. Не е нужно да пишат имената си. Примерни въпроси: • Какво мисля за занятието, което провеждаме? • Какво ми се стори интересно в занятието? • Моите хубави впечатления от занятието • Моите лоши впечатления от занятието • Моите препоръки 2. Учениците слагат листчетата си в една от подготвените кутии в зависимост от това как започва изречението им (например „Мисля, че...“). Учителят може предварително да подготви малки цветни кутийки или просто да помоли учениците да оставят мненията си в отделни купчинки. 3. Учениците се редуват, като изтеглят по едно листче от кутиите и прочитат мнението от него. Ако е необходимо, представеното мнение се обсъжда. Учителят може да инициира дискусия, като задава въпроси. Важно е да се прочетат мненията на всички ученици. [15 минути]
Бележки	Ако смятате, че видео материалът е прекалено амбициозен за учениците, ви препоръчваме да го замените с подобни материали, които отговарят по-добре на нуждите ви.
Електронни ресурси	Видео

10

Човешки права / Моето право на справедлив съдебен процес

Разработено от IP SANTAREM

Продължителност 55

12 - Изписване с тяло

Енергизиращи упражнения

Учителят възлага на учениците задачата да изпишат името си във въздуха, като използват различни части на тялото – например ръка, крак, лакът, нос.

По желание: Ако има време, учителят дава няколко думи на учениците, които те да изпишат с тяло. Може да работят всички заедно или да се разделят по групи.

Релаксиращи упражнения

5 - Моите мисли/чувства с една дума

Учителят приканва учениците да затворят очи (ако това не е проблем за тях) за една минута и да помислят за дума, която описва чувствата/мислите им след края на упражнението. След това учениците отварят очи и един по един казват думата си на останалите.

Цели

- Да се осмислят термините „справедливост“ и „законност“.
- Да се развият у учениците умения да се аргументират.
- Да се представят на учениците някои от правата на човека от Всеобщата декларация за правата на човека и Европейската конвенция за правата на човека.

Препоръчително четиво:

- Всеобща декларация за правата на човека (ООН, 2016 г.)

<https://www.ohchr.org/EN/UDHR/Pages/Language.aspx?LangID=blg>

- Европейска конвенция за правата на човека (Европа, 2016 г.)

http://www.ECHR.coe.int/Documents/Convention_ENG.PDF

- Правен речник (Farlex, 2016 г.)

<http://Legal-Dictionary.thefreedictionary.com>

Съвети:

Подготовка

- За по-специфичната правна терминология учителят може да използва безплатния правен речник (Farlex, 2016 г.), като има предвид, че някои от термините имат различно значение в различните правни системи на държавите.

В т. 3 е добре учениците да предложат свои собствени примери за несправедливи ситуации.

Материали:

Картончета с определения на термините: справедливост, закон, присъда, наказание, съд, нарушение, престъпление, невинен, виновен. (Farlex, 2016 г.)

Електронни ресурси:

- Игра свързана с правата на човека – справедливост и законност
<https://wordwall.net/resource/11388064>

Въведение

Законът се състои от принципи и правила, установени от държавни или международни власти, които се отнасят до хората, живеещи според системата, която функционира чрез спазване на гореспоменатите принципи и правила, които са под формата на законодателство, традиции и политики, признати и налагани чрез съдебни решения. Съдилищата са места, където справедливостта (би трябвало да) възтържествува.

Методи от НФО: работа по групи, игра с думи и тест

1. Учителят накратко представя занятието (като използва някои от идеите по-горе), разделя учениците на два отбора и им дава картончета с определения на термините: справедливост, закон, присъда, наказание, съд, нарушение, престъпление, невинен, виновен. [5 минути]

2. Учениците трябва да познаят термина, която отговаря на всяко определение. Отборът, който пръв познае всички думи, печели. [10 минути]

Методология

3. Всеки отбор трябва да обсъди две или три ситуации с проява на несправедливост, в които членовете на отбора са участвали или на които са били свидетели. Те избират един от обсъдените примери и го представят на членовете на другия отбор. Те от своя страна трябва да кажат дали се съгласяват, или не, че ситуацията е несправедлива, като опишат ценностите, принципите и правилата, според които мислят така. След това отборите си разменят ролите. [20 минути]

4. Учениците (по двойки) играят играта на тема „Правото на справедливост и законност и някои разлики между Всеобщата декларация за правата на човека и Европейската конвенция за правата на човека“. [10 минути]

Размисъл

- Винаги ли хората намират едни и същи неща за справедливи/несправедливи? Защо?
- Защо, според вас, на обществото му трябва закон и съдилища?
- Запомните ли някое от правата, споменати в теста? Кое?
- [10 минути]

Бележки

Електронни [Картончета с определения на термини](#) (дейности 1 и 2)
ресурси [Игра "Справедливость и законность"](#)

11

Човешки права / Моето право да създам семейство

Разработено от

IP SANTAREM

Продължителност

90

Енергизиращи упражнения

2 - Мууу!

Учителят раздава на участниците листчета, върху които са изписани различни домашни животни, например крава, кон, овца, петел и др. След като всеки ученик разбере какво е неговото животно, той трябва да ходи из стаята и да издава звуците на животното си, и да търси себеподобни.

20 - Упражнение с крака

Участниците се разделят по двойки. Учителят може да пусне тиха и спокойна музика (или звуци на дъжд, разбиващи се вълни и др.).

Релаксиращи упражнения

Половината участници лягат по гръб със затворени очи, като левият им крак е изпънат на пода, а десният – повдигнат. При всеки от лежащите идва ученик от другата половина участници и увива кърпа около глезена на десния му крак. След това хваща краищата на кърпата, като прави внимателни движения (нагоре-надолу и настрани), като лежащият напълно е отпуснал крака си. След това упражнението се повтаря, но с левия крак.

След това учениците разменят ролите си.

Цели

- Да се обсъдят различните видове семейства, като се включат и тези, съставени от хора от един и същи пол.
- Да се разберат по-добре дискриминационните процеси, насочени към семейства на хомосексуални или бисексуални, както и важноста на разбирането и уважението към многообразието.
- Получаване на информация относно законите за еднополов брак и осиновяване на дете от еднополови двойки.
- Получаване на информация относно социални услуги и организации на местно ниво, които подкрепят семействата.

Препоръчително четиво:

- [Речник на термините, свързани със сексуалност и пол \(UCLA, 2016\).](#)

Съвети:

- Учителят може предварително да потърси научни статии за националните закони, които касаят новите видове семейства (тези закони се различават съществено в различните държави).
- Ако на учениците им хареса упражнението, може да им предложите да направят по-добра версия на филма или да заснемат повече кадри, за да подобрят аргументацията и/или представянето на актьорите, сценария и др.
- За улеснение учениците могат да използват мобилните си телефони (особено ако нямат видеокамери на разположение).

Подготовка

Материали:

- Компютри с достъп до интернет за търсене на информация
- Видеокамери (или мобилни телефони с камери), стативи (по желание/ако са налични)
- Проектор

Електронни ресурси:

- Безплатен и лесен софтуер/мобилно приложение за бързо редактиране на видеоклипове, например [Magisto](#)

Въведение

Семейството обикновено осигурява грижи и подкрепа на членовете си, макар че случаят съвсем не е такъв в семействата, където има прояви на насилие (домашно насилие или сексуален тормоз), за които непременно трябва да бъде докладвано на определените за това социални служби, защото „семейството има право на закрила от обществото и държавата“ според „Всеобщата декларация за правата на човека“. Децата от еднополови семейства в много случаи не получават същите възможности за формално и неформално образование заради небезопасния климат на дискриминация, базирана на сексуална ориентация, идващ от връстници и учители.

Методология

Методи от НФО: мозъчна атака, ролева игра, създаване и представяне на творчески видео проект.

1. Използване на техниката мозъчна атака и провеждане на дискусия на тема какво е семейството за учениците. [10 минути]

2. Учениците се разпределят в „проучващи семейства“ (групи с по трима до петима участници) и търсят източници на информация за задълбочаване на знанията си по темата. Всяка група получава една от следните теми: [20 минути]

- Особенности на еднополовите семейства
- Права на човека във връзка със семейството
- Национални закони във връзка с еднополовите семейства (брак, осиновяване, закрила от обществото и др.)
- Организации/служби за закрила на семейството на местно ниво

„Проучващите семейства“ трябва да се поставят на мястото на тийнейджър, който има приятел, чиито родители са еднополова двойка и , който става жертва на подигравки в училище именно защото идва от такова нетипично семейство. След това заснемат кратък филм (максимум 2 минути), който представя ситуацията и реакцията на приятеля на ученика от еднополовото семейство. [20 минути]

3. Групите редактират създадения видео материал с помощта на програмата www.magisto.com/. [20 минути]

4. Групите се събират и пускат създадените филми пред всички, като след това обсъждат упражнението с помощта на въпросите от секция „Рефлексия“. [20 минути]

Размисъл

- Има ли нещо общо между филма, който създадохте, и реални ситуации, които сте наблюдавали във или извън училище?
- Какво можем да направим, за да защитим член 1 от "Всеобщата декларация за правата на човека", който гласи, че „Всички хора се раждат свободни и равни по достойнство и права. Те са надарени с разум и съвест и следва да се отнасят помежду си в дух на братство“?
- Какво мислите за това упражнение?

Бележки

[Речник на термините, свързани със сексуалност и пол \(UCLA, 2016\).](#)

Електронни ресурси

Безплатен софтуер за бърза обработка на видео материал:

Animoto <https://animoto.com>

Magisto <https://www.magisto.com>

12

Човешки права / Моето право на социални грижи и здравеопазване

Разработено от

IP SANTAREM

Продължителност

70

Енергизиращи упражнения

18 - Колко много комари!

Групата застава в кръг и ръководителят разказва на групата, че има нашествие от комари, и затова всеки трябва да убива комарите, за да не го ухапят. Учителят слага комар на главата на някой от учениците, който се навежда, за да го избегне, а двамата ученици, които се намират в ляво и дясно от него, пляскат с ръце над главата му, за да убият комара, но той им се изплъзва и упражнението продължава, като комарът каца на ученика в дясно. Когато групата вече е свикнала с играта и вече играе по-бързо и уверено, учителят може да добавя още и още комари, докато е почти невъзможно на учениците да се опитват да ги убият като пляскат с ръце.

Релаксиращи упражнения

19 - Топка за масаж

Всеки ученик получава по една топка и под съпровода на спокойна музика я поставя между гърба си и стената. Учениците леко сгъват колена, за да отпуснат краката си и да облегат гърба си по-стабилно. След това движат тялото си нагоре-надолу и наляво-надясно и така движат топката с гръб. Докато правят тези движения, учениците ще усетят напрежение и дори е възможно да изпитат болка на някои места. Когато това стане, те трябва да спрат, да замълчат и да притиснат гърба си към стената, за да постигнат желаната натиск. Задържат така за известно време.

Друг вариант: Упражнението може да се проведе и без да се ползва стената. Участниците се разпределят по двойки, като единият от тях държи една или две топки и масажира другия, а после се сменят.

Цели

- Да се анализират статистически данни на собствената държава и на Европейския съюз за бременността сред тийнейджърите и раждаемостта сред младите жени.
- Да се обсъдят последствията от нежеланата бременност.
- Да обмислят и обсъдят причините, поради които бременните тийнейджърки и техните родители биха имали нужда от социални грижи и здравеопазване.
- Да се получи информация за местни и държавни институции, които предлагат социални грижи и здравеопазване за бременни тийнейджърки и ги подкрепят.

Препоръчани педагогически ресурси и съвети:

- Всеобща декларация за правата на човека (Организация на обединените нации, 2016)

<https://www.ohchr.org/EN/UDHR/Pages/Language.aspx?LangID=blg>

- Европейска конвенция за правата на човека (Европа, 2016)

http://www.ECHR.coe.int/Documents/Convention_ENG.PDF

Съвети:

Важно е учителят да направи проучване на европейските статистически данни (EuroStat, 2016) преди упражнението, защото, ако учениците не намерят информацията, той/тя може да им помогне като им представи данните, а за тях остане задачата да ги анализират. Вижте ["Live births by mother's age" \(EuroStat, 2016\)](#).

Подготовка

В училище учителите по математика могат да работят с учителите по други предмети, като използват това упражнение за развиване уменията на учениците да намират и анализират статистически данни.

Ролята на учителите в това упражнение е да инициират дискусия и да я насочват така, че да не защитават никое конкретно решение на проблема с нежеланата бременност.

В пета стъпка, ако учениците не знаят нито една институция, която предлага социални грижи и здравеопазване, учителят трябва да е готов да помага с идеи. Тези институции са различни във всяка държава.

Материали:

- Компютри с достъп до интернет за търсене на статистически данни

Електронен ресурс:

- Аутрич (социална) програма

<http://othernessproject.eu/atividades/video.html?lang=bg&nid=5>

Въведение

Думата „защита“ и нейни сродни думи се появяват десет пъти във „Всеобщата декларация за правата на човека“. Това е една от основните нужди на хората и в частност на децата и на възрастните хора, които не могат да се издържат сами, и на други беззащитни хора с увреждания, без храна, дрехи, подслон, пари за образование или здравеопазване и лекарства, когато са болни. Социалните грижи и здравеопазването са много важни за хората, особено в случаи на безработица и други трудни ситуации, като бременност в тийнджърска възраст. Поддържането на физическото и психическото ни здраве е един от основните фактори за благосъстоянието ни – важен фактор е и любовта. Според това право на човека лекарствата, болниците и всички други услуги на здравеопазването трябва да са достъпни (по отношение на време и цена), безпристрастни, доброкачествени и на разположение на всички хора, които имат нужда от тях.

Методи от НФО: анализ на данни и дискутиране на казус.

1. Учителят представя темата, като въвежда идеята за защита (разгледана във въведението по-горе). **5 минути**

2. Учителят дава на учениците данни за годишния брой бременности в тийнейджърска възраст на национално ниво и ги насърчава да потърсят данни за раждаемостта сред младите жени между 15 и 19 години в 28-те страни в Европейския съюз (EuroStat, 2016) и след това да сравнят данните. Учениците могат да работят по двойки. **20 минути**

3. Учителят започва дискусия с класа чрез следните въпроси:

- Мислите ли, че една 15-годишна тийнейджърка е готова да има дете?
 - Смятате ли, че тя има правото на помощ от социалния сектор и сектора на здравеопазването? Защо?
- 10 минути**

Методология

4. Учителят казва на учениците да си представят 15-годишно момиче, което разбира, че е бременно и съобщава на приятеля си, но той отказва да се грижи за детето. Тя не знае как да постъпи. Учениците дискутират възможностите, пред които е изправено момичето, правилния подход в ситуацията и последствията от всеки възможен избор. Ако учениците споменат, че момичето трябва да потърси социална грижа и здравеопазване, учителят пита защо трябва да го направи. Ако не го споменат, учителят пита дали момичето трябва да го направи и защо. **20 минути**

5. Учителят пита учениците дали знаят за държавни и местни институции, които предлагат социална и здравна грижа, както и подкрепа, на бременни момичета в тийнейджърска възраст.

Ако учениците не се сещат за такива институции, учителят им раздава информацията (име, адрес и кратко описание на главните такива институции), например: **[5 минути]**

- [Държавна агенция за защита на детето](#)
- [Фондация "Асоциация Анимус"](#)

Размисъл

Въпрос, който може да бъде поставен за обсъждане в края на упражнението: **10 минути**

Мислите ли, че е важно да се говори по тази тема в училище и защо?

Бележки

Електронни
ресурси

ЕЛЕКТРОННИ РЕСУРСИ:

- [Аутрич \(социална\) програма](#)

13

Човешки права / Моето право на образование

Разработено от IP SANTAREM

Продължителност 90

Енергизиращи упражнения

4 - Човешка верига

Учениците застават в кръг. Затварят очи и започват да се движат към центъра на кръга с вдигнати ръце. Когато докоснат някого, го хващат и така, постепенно, се „завързват“ на възел. Учителят им казва да отворят очи, да се опитат да се отплетат и да направят кръг, без да се пускат.

Релаксиращи упражнения

4 - Визуализация чрез цветове/успокояващи звуци

Учителят приканва учениците да си представят свой любим цвят, който ги кара да се чувстват спокойно и в безопасност. Учениците си представят как вдишват цвета и го придвижват през тялото си като издишват. Упражнението приключва, когато всеки си е представил как избраният цвят го изпълва. Същото упражнение може да се изпълни под съпровода на успокояващи звуци или аромати. Използването на успокояваща музика подобрява ефективността.

Кели Роупър

Цели

- Да се запознаят учениците с термините:
 - формално образование;
 - неформално образование;
 - информално образование.
- Да споделят личен опит от ученето в контекста на тези различни видове образование.
- Да се обсъди какви качества притежава добрият педагог и колко труден може да бъде процесът на обучение.

Препоръчителни педагогически ресурси и съвети:

Подготовка

1. Информално образование

- [видео 1](#)
- [видео 2](#)

2. Неформално образование - [видео 3](#)

3. Формално образование - [видео 4](#)

Материали:

Бяла хартия/бяла дъска за писане, самозалепващи листчета, компютър, видео проектор.

Въведение

Във „Всеобщата декларация за правата на човека“ думата „образование“ и нейни сродни думи се появяват седем пъти. Думата „преподаване“ се среща само два пъти. Важно е да разграничаваме преподаване и образование, защото човек може да се образова, без да му бъде преподавано. В няколко члена на „Всеобщата декларация за правата на човека“ под „образование“ се разбира „формално образование“, например в 1. точка от член 26: „Образованието трябва да бъде безплатно, поне що се отнася до началното и основното образование. Началното образование трябва да бъде задължително. Техническото и професионалното образование трябва да бъдат общодостъпни, а висшето образование трябва да бъде еднакво достъпно за всички на основата на техните способности“. В някои членове думата се отнася и до формално, и до неформално образование. Образователният процес е много сложен и не зависи само от часовете в училище. Някои важни за образованието ни ситуации и процеси се случват извън училище.

Методи от НФО: споделяне на лично преживяване, игра с отбори

Методология

1. Въведете темата за трите различни вида образование, като използвате информацията по-горе и наблегнете на факта, че учениците могат да учат, без да им се преподава. [5 минути]
2. Изгледайте видео ресурсите за информално, неформално и формално образование. За да започнете дискусия върху разликите между трите вида образование, задайте следните въпроси: За какво става въпрос във видео клиповете? Какви са разликите и приликите между образователните процеси, показани във видео клиповете? [10 минути]
3. Подканете участниците да споделят: истинска случка от живота си, в която са имали досег с една от представените образователни форми, ИЛИ случка, на която са присъствали, показваща трудностите в образованието и преподаването, ИЛИ случай на липса на възможност за образование, за който се сещат. [15 минути]
4. Учениците се разпределят в два отбора и играят на играта „най-добър преподавател“. Всеки отбор записва на лист хартия десет думи (десетте качества на добрия преподавател) и закача листа на дъската или на стената. И двата отбора прочитат избраните от тях качества. [15 минути]
5. Отбор 1 избира един от членовете си, който да излезе и да обясни чрез жестове едно от качества на добрия преподавател (една от думите от закачения на стената списък изготвен от отбора). Ученикът трябва да представи качеството, без да говори, но може да помоли съотборниците си да изиграят дадена роля. Отбор 2 трябва да познае качеството, което отбор 1 представя. След това отбор 2 на свой ред представя едно от качества от изготвения списък, а отбор 1 се стреми да познае представената характеристика. Учениците в отборите се редуват в представянето на качества. След това отбор 1 представя друго от записаните качества и т.н. Отборът, който отгатне повече качества, печели. [30 минути]
6. Дискусия: използвайте някои от въпросите по-долу. [15 минути]

Размисъл

- Кой вид учене има най-голям ефект върху вас на този етап на живота ви: ученето с приятели, с близки или с учител? Защо?
- Какво можем да направим ние като ученици, за да се доближат преподавателите до нашата представа за добър учител?
- Кой от качества се припокриват в различните списъци, които създадохте в играта?

Бележки

Електронни
ресурси	1. Информално образование
	• видео 1
	• видео 2
	2. Неформално образование - видео 3
	3. Формално образование - видео 4
-

14

Човешки права / Моето право на работа

Разработено от PROSVETA

Продължителност 90

20 - Бос - детектив

Енергизиращи упражнения

Всички застават в кръг. Един от участниците затваря очи или излиза от стаята. Той/тя ще играе ролята на детектив и трябва да познае кой този, който дава команди (кой е босът). Някой от група доброволно става бос (това става тихо). Босът инициира някакво движение, като например щракане с пръсти, потъркване на корема или пляскане с ръце – той започва, а останалите повтарят движението. Познаващият ученик (детективът) се връща в стаята и се опитва да разбере кой е босът. Докато детективът се оглежда, босът сменя движението, като се опитва да не бъде забелязан и разпознат.

20 - Упражнение с крака

Релаксиращи упражнения

Половината участници лягат по гръб със затворени очи, като левият им крак е изпънат на пода, а десният – повдигнат. При всеки от лежащите идва ученик от другата половина участници и увива кърпа около глезена на десния му крак. След това хваща краищата на кърпата, като прави внимателни движения (нагоре-надолу и настрани), като лежащият напълно е отпуснал крака си. След това упражнението се повтаря, но с левия крак.

След това учениците разменят ролите си.

Цели

- Осъзнаване, че всеки човек има право на труд, на свободен избор на работа и на благоприятни условия на труд.
- Разбиране, че за равен труд всеки човек има право на равно (справедливо) заплащане.
- Учениците да изградят нагласи да се предпазват от експлоатация и да не допускат някой да се възползва от тях или да ги заставя да извършват принудителен труд.

Подготовка

- **Препоръчителни източници** за допълнителна информация (United Nations, 2016) - <https://www.ohchr.org/EN/UDHR/Pages/Language.aspx?LangID=blg>
- **Материали:** листовка – карти за принтиране

Въведение

Правото на труд е основно човешко право. Всеки човек има право на справедливо заплащане според вложения труд. Независимо от възрастта, образованието, националността или опита, за равен труд се полага равно заплащане.

Методи от НФО: работа в екип, дебат

1. Учениците гледат видеоклипа и след това коментират как той отразява правото на всеки човек на труд и справедливо заплащане. Учителят насочва учениците да споделят примери в какви други ситуации може да бъде нарушено правото на работа и как можем да реагираме, ако станем свидетели на неспазването на това човешко право. [15 минути]

2. Учениците се разделят на три групи по 5 – 7 души. На всяка група се дава по един набор от карти с написани на тях различни твърдения, отразяващи правото на труд. Учениците от всяка група трябва да подберат само тези карти, които се отнасят до правото на човека на работа, да ги представят пред останалите две групи и да обяснят кратко защо са избрали точно тези карти. [15 минути]

3. Дебат – симулационна игра – „За и против децата да бъдат наемани на работа“

Учениците се разделят на два отбора:

Отбор 1 – защитава тезата, че е добре децата (юношите) да работят.

Отбор 2 – отрича тезата, че децата трябва да бъдат наемани на работа.

Трима ученици се определят за жури. Те наблюдават дебата и след края му дават обратна връзка за представянето на отборите, като отразяват впечатленията си по следните критерии:

- брой аргументи за всяка теза;
- убедителност на аргументите;
- ясно изразяване на собствената гледна точка;
- уважение към противниковия отбор.

Подготовка за дебата [15 минути] – отборите обсъждат самостоятелно, като се опитват да формулират възможно повече убедителни аргументи в подкрепа на своята теза. През това време журито обсъжда как да оцени представянето на отборите по зададените критерии, като създава специална бланка, в която да отразява впечатленията си.

Представяне на дебата: [30 минути]

- всеки отбор има по 3 минути за въвеждаща реч в защита на своята теза;
- всеки отбор задава по 3 въпроса към другия отбор и след всеки въпрос се дава отговор;
- заключителна реч – 1 минута за всеки отбор.

Дигитални ресурси: видео клип, карти за групова работа

Въпроси към учениците след края на дебата (15 минути):

- Тезата, която защитавахте в отбора, съпада ли с личното ви мнение по темата?
- Как се чувствате, когато трябваше да защитавате своята теза?
- Какво ви хареса в аргументите на другия отбор?
- Какво бихте направили, ако някой ви принуждава да работите за него или не ви плаща справедливо за вложения труд?

Методология

Размисъл

ИЗПОЛЗВАНИ ИЗТОЧНИЦИ

Бележки

Youth for Human Rights - <http://www.youthforhumanrights.org/>

Video – Human right # 23 Workers' Right - <http://www.youthforhumanrights.org/what-are-human-rights/videos/workers-rights.html>

Електронни
ресурси

Видео - https://youtu.be/8_sG13WcaMU

[Карти за групова работа](#)

15

Човешки права / Моето право на демокрация

Разработено от PROSVETA

Продължителност 120

Енергизиращи упражнения

7 - Зрителен контакт

Участниците застават в кръг. Всеки от тях трябва да погледне към друг ученик, който се намира в противоположната част на кръга. Когато се установи зрителен контакт и двойката се оформи, двамата тръгват един към друг и сменят местата си, като през цялото време се гледат в очите.

Много двойки могат да разменят местата си едновременно, а учителят следи всички ученици да се включат в смяната на местата. Съвет: Инструктирайте учениците първоначално да разменят местата си мълчаливо, а след това да се поздравяват докато се разминават в средата на кръга.

Варианти: Ако учителят прецени, познавайки обстановката в класа, че някои ученици могат да останат без партньор, т.е. да се опитат да погледнат някого в очите, но никой да не им отговори и така да нямат възможността да променят първоначалното си място, учителят може да раздели класа на две групи и да въведе състезателен елемент: след упражнението всяка група да бъде отбелязана на „термометъра за отборен дух“ (който може да се принтира на лист A4, върху който учителят да отбелязва с маркер постижението на всяка група). Колкото повече ученици не участват в упражнението със зрителния контакт, толкова по-ниска е степента, отбелязана на термометъра.

8 - Годишни времена

Всички играчи застават в кръг, но не прекалено близо един до друг. Учителят казва един сезон, и всички започват да се движат като растение през съответния сезон.

Релаксиращи упражнения

Зима: растенията са малки, слаби и прилепени до земята.

Пролет: заради по-ярката слънчева светлина растенията растат и бавно се надигат.

Лято: благодарение на топлото слънце растенията бавно отварят „ръцете си“, цветовете разцъфтяват и се изправят.

Есен: слънчевите лъчи стават по-слаби. Растенията бавно се свиват, цветовете и листата им окапват.

С този тренинг се цели учениците:

- Да разберат какво е да живееш в демокрация.
- Да научат как се проявява демокрацията в ежедневието им.
- Да се дадат практически указания за демократичното управление на класа/училището.
- Да бъдат подпомогнати по пътя им към осъзнаване и защитаване на правото им на демокрация.

Цели

Предложения за **допълнителни материали** по темата и съвети:

- [История на демокрацията](#)
- Темата може да не изглежда много привлекателна за учениците. Ето защо занятието цели да се привлече вниманието им чрез дейности, които са близки и разбираеми за тях – като се отчитат възрастта им и обичайните дейности, които са част от училищния и семейния живот.

Съвети:

Дейност 2: възможни ситуации, които биха могли да бъдат обхванати:

- Създаване на правила на класа/училището, които обхващат задълженията на учениците, както и забранените дейности;
- Наказания за учениците, които нарушават правилата на класа;
- Участие в училищен конкурс (вземане на решение дали класът да вземе участие, плюсове и минуси и т.н.)

Подготовка Дейност 3: В случай че в училището съществува някаква форма на ученическо управление, например училищен парламент, дейността следва да бъде модифицирана и да включва преглед на съществуващите практики и предложения за промени.

Дейността е свързана с модул „Идентичност и активно гражданство“ и може да се използва като подготовка за този модул или като мост към дейностите от него.

Подготовка за дейност 2.3: трябва да има един компютър за всяка група. Ако това не е възможно, снимките следва да бъдат отпечатани (по един комплект снимки на група).

Електронни ресурси: HR15_1, HR15_2, HR15_3, HR15_4.1, HR15_4.2*. Силно препоръчително е електронните ресурси да се свалят предварително и да се използват в офлайн режим.

* Предоставените примери следва да се използват, в случай че учениците се нуждаят от съвети или подкрепа за измислянето на ситуации от всекидневния им живот.

** При отварянето на ресурс HR15_3.swf се появява съобщение, че отварянето на файла крие потенциална опасност. Причината е, че браузърите по подразбиране не отварят файлове от този вид, затова изрично се изисква съгласие, което следва да направите, като изберете опцията KEEB. Свалянето на файла е от проверен източник и не представлява опасност.

Въведение *Какво е демокрация? Ясно е, че това е форма на управление, но и много повече. Демокрацията е налице, когато гражданите имат глас в решенията и управлението. Демокрацията може да се наблюдава и в начина, по който гражданите се организират при вземане на решения и постигане на цели. Демокрацията е видна и в организирането на всекидневието ни – в семействата, училищата и местните общества.*

1. Въведение с напътствия [\(HR15 1\)](#) 15 минути

- Демокрация - основни характеристики – видео презентация; **метод от НФО** - Обсъждане;
- Демокрации и недемократични режими – видео презентация; **метод от НФО** - Мозъчна атака.

2. Демокрация в ежедневието; методи от НФО – ролева игра, интерактивна компютърна игра. **50 минути**

Учениците се разделят на групи от по 4 или 5 човека и имат за задача да си представят клас или училище, които се или не се възползват от правото си на демокрация в ежедневието си. Всяка група трябва да измисли кратък сюжет, който е илюстрация на това, че животът в клас/в училище се управлява/организира демократично (или не - това зависи от възложената задача [HR15 2](#)).

Обсъждане на идеи за сюжет и репетиция (Драма) - **25 минути**

Разиграване на счечовете пред класа (Драма) - **15 минути**

Методология

Разказване на история (интерактивна дейност: разбъркани снимки) – **10 минути**

[\(HR15 3\)](#) Учениците работят по групи като имат за задача да поставят снимките в смислена последователност, за да илюстрират *Реалната демокрация*; когато са готови, разказват историите си пред класа.

3. Избори (подготовка за симулация на училищни избори); инструмент за НФО - работа в екип, симулация. **30 минути**

- Учениците са разделени на 3 групи и обсъждат идеята за организиране на училищния живот така, че да се осигурят максимално добри условия за всички ученици; обсъждат задачите на отговорния орган (напр. ръководство на класа), работата и правата му ([HR15 4.1 – задачи в работен лист, HR15 4.2 - пример](#)) – **15 минути**
- Групите представят и сравняват идеите и списъците си с конкретни дейности по план за действие, права и задължения - 10 минути
- Гласуване за най-добра програма за управление на класа/училището – **5 минути**.

Насоки за размисъл:

15 минути

Размисъл

- Каква е основната характеристика на организирането на живота в обществото по демократичен начин?
- Смятате ли, че животът трябва да се организира с оглед на правото на демокрация на всички нива, например училищния живот, семейния живот и др.? Защо? Защо не?
- Ако имате възможност да гласувате, бихте ли го направили? Защо? Защо не?

Предложения за организиране на учебните дейности в случай на дистанционно обучение:

Дейност 2 - Демокрация в ежедневието: Учениците се разделят на групи и на всяка група е определена стая в ZOOM, където те могат да обсъждат сюжета отделно от останалите групи. Можете да гледате [видео урока как да създадете различни стаи в сесия ZOOM](#) и да разпределите учениците по стаите.

Дейност 3: Избори

Бележки

1. Създайте споделени документи в Google за всяка група, като копирате темите, които групата трябва да обсъди и да разработи своята предизборна програма (документ HR15_4.1).

ИЛИ

2. Създайте стаи в ZOOM, където учениците могат да обсъдят своите предизборни програми по групи и да запишат своите идеи в документа (HR15_4.1). Когато всички са готови, стаите в ZOOM се затварят и всички се връщат в общата стая, където представителите на групите излагат обсъдените идеи.

Права на човека - [въведение HR15_1](#)

Електронни
ресурси

Документи за разпечатване [HR15_2](#), [HR15_4.1](#) и [HR_4.2](#)

Разбъркани снимки [HR15_3](#)

[Видеоръководство за създаване на стаи в ZOOM](#) за паралелна работа по групи

16

Човешки права / Пътешественици (Моето право на свободно придвижване)

Разработено от PROSVETA

Продължителност 100

Енергизиращи упражнения

14 - Отивам на почивка

Учениците сядат в кръг. Един от тях започва с „Отивам на почивка и със себе си вземам една прегръдка“, и прегръща ученика вдясно от него. След това ученикът вдясно казва „Отивам на почивка, вземам си прегръдка и ... потупване по гърба“, прегръща ученика вдясно и го потупва по гърба. Всеки участник повтаря вече казаните действия и добавя по едно ново, по негов избор. Упражнението продължава, докато всеки е добавил по нещо.

1 - Представете си, че ...

Учителят приканва учениците да затворят очи (ако това не е проблем за тях) и им дава насоки да си представят събитие от миналото или бъдещето. Участниците започват да си представят събитието с все повече детайли, използвайки всички сетива.

Релаксиращи упражнения

Препоръчителен кратък сценарий:

- Започнете да дишате бавно и дълбоко...
- Представете си, че сте на място, където сте спокойни и отпуснати...
- Създайте детайлите в ума си.
- Какво виждате?
- Какви са звуците, миризмите и цветовете на това специално място?
- Има ли други хора?

Росман, 2016

Цели

Учениците ще научат:

- какво означава правото на свободно придвижване;
- защо е важно това право в демократичните общества;
- как това право е свързано с другите човешки права.

Подготовка

Отпечатайте HR16_2 (картата) и HR16_3 (съобщенията за търсене на съкровището).

Материали

Компютър, проектор и прожекционен екран за дейности 1.1 и 4.

Списания/снимки на различни забележителности/пейзажи от цял свят, лепило, ножици, картон и др.).

Предложения за **материали за четене**:

Подготовка

http://www.claiminghumanrights.org/freedom_movement_definition.html

<http://www.youthforhumanrights.org/what-are-human-rights/videos/freedom-to-move.html>

Дигитални ресурси: HR16_1, HR16_2 (карта), HR16_3 (съобщения), HR16_4 (емблеми за различните земи, които ще бъдат посетени от Пътешествениците в дейност 3), HR16_5 (видео – съкровището)

Екипът на проекта моли учителите, участващи в пилотните тренинги с помощта на този ресурс (2016-2018 г.), да запишат художествените творби на учениците (танци, песни, картини, етюди и др.). Записите може да се използват по време на националните събития за разпространение на резултатите, както и да влязат в окончателната версия на наръчника за учители като модел/помощ за ученици в други държави или градове, когато те провеждат същото обучение.

Въведение

Свободата на придвижване играе жизненоважна роля за насърчаване на мира и създаване на свят и хора, които споделят общите ценности на равенство, демокрация и уважение към всички човешки същества. Гарантирането на правото на свободно придвижване насърчава толерантността и разбирателството между хората от различни култури. То може да помогне за разграждането на вредните стереотипи и предразсъдъци и за изграждането на солидарност между хората и правителствата на различните държави.

- Мозъчна атака: учениците гледат видеоклипа [HR16_1](#);

Въведение: какво означава правото на свободно придвижване – всеки има право на свободно придвижване и пребиваване в рамките на всички държави; всеки има право да напусне всяка държава, включително своята родна страна, и да се върне в своята родина.

- **Дискусия:** Какво е Правото за свободно придвижване за вас? Смятате ли, че това е важно човешко право – защо „да“/защо „не“?

Пътешественици – метод от НФО: Ролева игра.

Учениците играят игра, подобна на играта „лов на съкровища“, в която представят своите идеи как пътешествията и правото на свободно придвижване допринасят за изграждането на един мирен свят на разбирателство между хората, който се постига с помощта на изкуството. [65 минути]

- Учениците са разделени в 6 групи според своите желания, талант, художествени умения и др.: Група А – актьори; Група Б – художници; Група В – музиканти/певци; Група Г – поети/писатели; Група Д – танцьори; Група Е – местни жители. Групите от А до Е включват 2 или 3 ученици; Група F – това са останалите ученици (учителят/модераторът описва играта Пътешественици) [5 минути]

Групите от А до Д имат за задача да създадат произведение на изкуството, което е тематично свързано с ползите от пътешествията като средство за изграждане на ценности като толерантност към културното многообразие и мир, например група А създава кратък етюд, представящ историята на момиче, отиващо в чужбина, враждебно към местните хора и самотно, тъй като няма приятели и не разбира езика, но по-късно нещата се променят и т.н. Група Б може да нарисова картина/колаж от привлекателни дестинации. Група В може да създаде и изпълни рап (или друг стил) песен. Група Г – да напише текст (поема или белетристика). Група Д – да представи модерен или традиционен танц от съответната страна или други култури и т.н. [25 минути]

- Провеждане на играта – препоръчително е играта да се проведе вън от училищната сграда, на отворено пространство.

Групи от А до Д са Пътешественици.

- Група Е се позиционира на мястото, където ще се проведе играта (на дестинация 1).
- Пътешествениците (групи А, Б, В, Г и Д) получават карта ([HR16_2](#)) с маркирано съкровище и инструкции (съобщение 1 - [HR16_3](#)); те излизат навън и виждат място, маркирано по съответния начин (използват се емблемите от [HR16_4](#)) със знака от съобщение 1 и учениците от група Е, които са позиционирани там.
- Пътешествениците искат да получат следващата следа, но местните хора (група Е) не искат да им сътрудничат и трябва да бъдат убедени, че пътешествията и посещаването на места, различни от родното място на всеки човек, е дейност, която е добра както за пътуващите, така и за местните жители.
- Но има и друг проблем – Пътешествениците и местните жители (група Е) не говорят един и същ език, така че те могат да общуват само чрез средствата на изкуството. Пътешествениците трябва да познаят кой е най-подходящият начин за комуникация, тъй като местните хора в различните дестинации могат да бъдат убедени само от една конкретна форма на изкуството (например КНИГОландия е земя на писателите, така че местните жители разбират само тази форма на изкуството – на група Г).
- Ако местните жители (група Е) са доволни от художествения продукт на Г-тата, те дават съобщение 2 ([HR16_3](#)) на Пътешествениците, което съдържа инструкции как да отидат до дестинация 2.
- Местните (група Е) се преместват в дестинация 2 (ЦНАТландия, т.е. Танц-ландия) и подсказват каква е тяхната земя (например чрез танци); ~~аналогично, те ще дадат~~

съобщение 3 на Пътешествениците само ако бъдат убедени да го направят. И тъй като те са земята на танцьорите, сега е ред на група Д да ги убеди.

- Процедурата продължава, докато Пътешествениците достигнат до дестинация 5 и намерят съкровището (видеоклип, разказващ за красотите на България [HR16_5](#)) - **25 '**
- Пътешествениците и местните хора (група Е) гледат видеото [HR16_5](#) – **10 минути**

Целенасочена рефлексия:

10 '

Размисъл

- Посещавали ли сте други градове/държави? Как се чувствате? Имаше ли някои изненадващи неща, които видяхте там? Какво мислите за хората, които живеят там?
- Искате ли да пътувате до други държави и градове, когато пораснете? Защо „да“/защо „не“?
- Бихте ли искали да живеете в друг град/държава? Защо „да“/защо „не“?

Референции:

Следните ресурси с отворен код са използвани за създаването на електронния ресурс HR16_1:

- <https://archive.org/details/Human20Rights>
- <https://www.youtube.com/watch?v=xqKm6XTtJk>
- <https://www.youtube.com/watch?v=vBMQec2EDpl>
- <https://www.youtube.com/watch?v=TI2VcfDt8Eo>

За HR16_5:

Бележки

https://www.youtube.com/watch?v=KIN6Y9m_37Q

<https://www.youtube.com/watch?v=zb08YFnLYTU>

<https://www.youtube.com/watch?v=XgYAhTTG684>

<https://www.youtube.com/watch?v=ecXai7zVQ4o>

<https://www.youtube.com/watch?v=GfIDykYC9Go>

https://www.youtube.com/watch?v=Vun_fiWtzE4

<https://www.youtube.com/watch?v=Ug-xA7QnTOQ>

[HR16_1](#)

Електронни
ресурси

[HR16_2 \(карта\)](#), [HR16_3 \(съобщения\)](#), [HR16_4 \(емблеми за различни земи Globetrotters посещение в дейност 3\)](#).

[HR16_5](#) (видео - съкровище)

17

Човешки права / Добре дошли, бежанци!

Разработено от ISJ Dolj

Продължителност 80'

20 - Бос - детектив

Енергизиращи упражнения

Всички застават в кръг. Един от участниците затваря очи или излиза от стаята. Той/тя ще играе ролята на детектив и трябва да познае кой този, който дава команди (кой е босът). Някой от група доброволно става бос (това става тихо). Босът инициира някакво движение, като например щракане с пръсти, потъркване на корема или пляскане с ръце – той започва, а останалите повтарят движението. Познаващият ученик (детективът) се връща в стаята и се опитва да разбере кой е босът. Докато детективът се оглежда, босът сменя движението, като се опитва да не бъде забелязан и разпознат.

Релаксиращи упражнения

5 - Моите мисли/чувства с една дума

Учителят приканва учениците да затворят очи (ако това не е проблем за тях) за една минута и да помислят за дума, която описва чувствата/мислите им след края на упражнението. След това учениците отварят очи и един по един казват думата си на останалите.

За учениците:

Цели

- Да се запознаят с въпроса за миграцията и факторите, които влияят върху нея;
- Да осъзнаят, че миграцията е факт в съвременния свят, но тя винаги е съществувала;
- Да обмислят възможни решения на евентуални проблеми, свързани с миграцията.

Подготовка

Необходими материали: компютър / лаптоп, проектор, листове, химикалки, маркери или цветни моливи.

Въведение

Въоръжените конфликти, които съществуват в различни части на света, представляват постоянна опасност за цивилното население, което често няма средства за защита. Освен това съществува риск гражданите да бъдат подложени на малтретиране и преследване от участниците във въоръжените конфликти. В резултат на тези опасности, много хора, понякога милиони, решават да напуснат дома си и дори страната си в търсене на по-добър, по-безопасен живот.

Методи от НФО: дебат, работа в екип, художествено творчество.

1. Учителят казва на учениците да си представят (себе си или да влязат в ролята на въображаема личност), че се намират на най-красивото място, което някога са виждали в света, и да кажат какво чувстват. След това учениците получават задача да си представят, че това място е засегнато от война и че е изчезнало или е станало неузнаваемо, след което те трябва да изразят своите мисли и чувства. **10'**

2. Учениците гледат [видео](#) и обсъждат следните въпроси: Какво чувствахте, докато гледате историята от видеото? Изненада ли ви нещо в историята? Коя е основната причина, поради която те трябваше да напуснат страната си? Представете си, че сте на мястото на хората от видеото. Как щяхте да постъпите? Бихте ли напуснали или щяхте да останете в родината си? Защо бихте взели такова решение? Лесно ли е да се вземе такова решение? Ако сте решили да напуснете родината си, как ще се подготвите? Как вашето решение ще се отрази на хората около вас (семейството, приятелите, общността)?

Методология

20'

3. Учителят използва [презентацията](#), за да обясни на учениците термина „бежанец“ и да го разграничи от други термини, като „турист“ или „имигрант“. **10'**

4. Учителят координира кампания в училището, насочена към повишаване на осведомеността за проблемите, с които се сблъскват бежанците. Кампанията, също така, цели да накара училищната общност да приеме и приобщи учениците-бежанци от училището или в местната общност/града. Учениците са разделени на групи от 4 или 5 човека и, имайки предвид художествените им заложби, те получават задачата да направят рисунки, лозунги или плакати под следния надслов: „Аз съм само дете, но знам: бежанците са мои сестри и моите братя!“. Рисунките, плакатите и лозунгите, направени от учениците, се поставят на подходящи места в училището.

20'

Размисъл

След като учениците приключат своята дейност, учителят им задава следните въпроси:

- Какво, според вас, трябва да бъде отношението на хората към бежанците?
- Какво трябва да се промени в настоящото поведение на хората към бежанците?
- Какво конкретно може да направи всеки, за да помогне на някой бежанец?
- Какво още, според вас, би трябвало да направи държавата за бежанците, които идват в нашата страна?

Бележки

В случай на провеждане на занятието в дистанционна среда, дейност 4 може да бъде модифицирана, както следва:

1. Учителят организира допълнителна сесия за обучение, в която учениците [гледат видео урока](#) как да работят съвместно върху презентация, използвайки Google слайдове.

2. Дейност 4, при която учениците трябва да планират кампания и да изработят плакат по темата, може да бъде осъществена, като всяка група има задача да изработи своя презентация (в случай, че това е плакат, презентацията ще включва само 1 слайд). По време на създаването на плаката всички ученици от групата работят съвместно онлайн.

Електронни ресурси

[Видео "Добре дошли, бежанци!"](#)

Презентация ["Бежанци, имигранти, туристи"](#)

Видео урок - [съвместна работа върху презентация/плакат, използвайки Google слайдове](#).

18

Човешки права / Моето право да кажа "НЕ" на речта на омразата

Разработено от

IPSantarém: Ana Da Silva | Ana Torres | Maurício D

Продължителност

2 x 45m

Енергизиращи упражнения

16 - Гръб до гръб

партньори.

Всеки участник си намира партньор с близък до неговия ръст и тегло. Учениците в двойката сядат на пода, с гръб един към друг и преплитат ръцете си. Целта е да се изправят, без да гръбовете си и да пускат ръцете си. След като изпълнят задачата, или направят няколко опита, играта може да продължи с нови

Релаксиращи упражнения

7 - Силни като дърветата

Учениците се опитват движенията им да са възможно най-силни, без да отделят краката си от земята.

Учениците се разпръскват в стаята. Стъпват здраво на земята и се преструват, че са дървета, които се поклащат напред-назад от вятъра. Движенията им стават с по-голямо отклонение, тъй като приближава буря.

Цели за учениците:

Цели

- Да се запознаят с "Движение срещу речта на омразата";
- Да се научат да идентифицират и анализират примери на *реч на омразата* в своята страна;
- Да се научат как да се противопоставят при сблъсък с конкретна проява на *реч на омразата*;
- Да се научат да изработват плакати в подкрепа на *Движението срещу речта на омразата*, които да бъдат публикувани във вестник, на уебсайта на училището или в местните социални медии, или да ги изпратят до платформата "[Европейска кампания срещу речта на омразата](https://www.coe.int/en/web/no-hate-campaign)" (<https://www.coe.int/en/web/no-hate-campaign>).

Подготовка:

- Потърсете актуални новини или препоръки относно правата на човека;
- Запознайте се с информацията, налична на "Европейската платформа срещу речта на омразата" (<https://www.coe.int/en/web/no-hate-campaign>).

Съвети: Силно препоръчително е занятието да се организира като интердисциплинарна дейност - с учители в областта на гражданското образование, информационни технологии и чужди езици.

Подготовка

Материали: Компютър, интернет, видео проектор.

Електронни ресурси: Видеоclip обясняващ какво представлява *Движението срещу речта на омразата* и разяснява защо е важно да сме активни в защитата на правата на човека като начин за подкрепа на хора и групи, страдащи от речта на омразата, но също така и за насърчаване на осмислянето на явленията, за причините, които карат хората да изричат и разпространяват подобни послания (реч на омразата) <https://www.powtoon.com/embed/f00HVuY5RqE>

Речта на омразата е форма на нетърпимост и ксенофобия, широко разпространена в интернет, целяща да уязви групи хора или индивиди, защото са различни, и да достигне до максимален брой хора.

Въведение

Важно е младите хора да получат необходимата информация и да бъдат мобилизирани с цел да спазват правата на човека; да се научат да идентифицират и да се борят с предразсъдъците, да разобличават речта на омразата и да предлагат алтернативни начини на действие, чрез които се насърчава критичното осмисляне на посланията и се задълбочава разбирателството между хората.

Чрез предложените дейности учениците получават възможност да се запознаят с Движението срещу речта на омразата (младежката кампания на Съвета на Европа за правата на човека).

Методология

ПЪРВА СЕСИЯ (45 минути)

1. Преподавателят представя официалното определение на речта на омразата на Съвета на Европа, както и основната информация за Движението срещу речта на омразата (15 минути) въз основа на уебсайта <https://www.coe.int/en/web/no-hate-campaign>

2. След показване на [видео клипа](#) (3 минути), преподавателят разделя учениците по двойки, като им казва, че по време на първата сесия всеки член на екипа ще работи индивидуално, а по време на втората сесия учениците ще работят в определените двойки като екип. Водещият дава на работната двойка разпечатка със задачите:

Задача за първия член от двойката: Потърсете в интернет плакати за правата на човека. Обмислете характеристиките на рекламния плакат, и отговорете на следните въпроси:

- Какви права на човека са включени?
- Какви идеи подсказват илюстрацията и текста?
- Каква е ключовата идея на плаката?
- Как изображението е свързано с текста?

Задача за втория човек от двойката: Потърсете в Интернет примери за реч на омразата във вашата страна и размислете върху тях, като отговорите на следните въпроси:

- Какво се казва в намерения пример на реч на омразата?
- С кои права на човека е свързан примерът?
- Кой е авторът на идентифицирания пример на реч на омразата?
- До какви хора или групи иска да достигне авторът на речта на омразата?
- Какви проблеми създава идентифицираната реч на омразата за демокрацията и мирното съжителство на хората?

Преподавателят подкрепя процеса на изследователска дейност, ако е възможно, със съдействието на библиотекар и/или други учители. (25 минути).

Преподавателят казва на учениците, че в следващата сесия всяка двойка ще разработи съвместно идея за създаване на плакат за Движението срещу речта на омразата въз основа на примера на речта на омразата на тяхната страна и ще обмисли един (или повече) начини за противодействие в конкретната ситуация, обмисляйки следните въпроси:

- Какъв лозунг може да бъде издигнат от Движението срещу речта на омразата в конкретната ситуация?
- Какви конкретни идеи планирате за борба с речта на омразата?
- Какви други елементи може да включва плакатът?

ВТОРА СЕСИЯ (45 минути)

Участниците създават плаката в електронен формат (35 минути) с помощта на програмата <https://crello.com/pt/create/posters/>

Ако по някаква причина това не е възможно, те могат да изберат друг софтуер или да направят плаката на хартия, но във всички случаи, трябва да вземат предвид следните задължителни елементи:

- Използване на текст и изображение/я

- Създаване на много кратък и въздействащ текст, за да обясните какво представлява Движението срещу речта на омразата (по подходящ за целевата аудитория начин);
- Създаване на лозунг на **Движението**;
- Наличие на хармония между размерите и вида на буквите, и изображенията, интервалите и цветовете.
- Използване на цвят на текста, който силно контрастира с цвета или фона, за да се улесни четенето на плаката;
- Използване на метафори (по възможност);
- Информация за авторите на плаката.

Преподавателят прави всичко необходимо, за да бъдат публикувани плакатите в училищния вестник, уебсайт и/или в местните социални медии. Плакатите могат да бъдат изпратени до Европейската кампания срещу речта на омразата <https://www.coe.int/en/web/no-hate-campaign>. Друга идея е организиране на изложба на плакатите в училището или друга институция в местната общност, където се намира училището.

За учениците, които проявяват интерес и имат по-добри умения за работа с различни софтуерни приложения, изработването на плакат може да се замени със създаването на филм, като се използват мобилни телефони; или карикатура, използвайки програмата <https://www.storyboardthat.com/>, с възможност за публикуването им на местата, споменати по-горе.

Размисъл	Преподавателят разговаря с учениците за наученото, като използва някои от следните въпроси (10 минути): • Знаехте ли за Движението срещу речта на омразата преди занятието? • Трябва ли всеки да се ангажира със защитата на правата на човека? • Промениха ли проведените дейности вашата гледна точка за правата на човека? • Какви са целевите аудитории на вашите плакати? • Защо е важно да достигнете до тази аудитория? • Смятате ли, че публикуването/разпространението на плакатите може да бъде форма на действие и мобилизиране в полза на правата на човека?
Бележки	В зависимост от познанията, уменията и стремежа за развитие в областта на дигиталните технологии, е възможно да се замени изработването на плаката с правенето: • на филм, като се използват мобилните телефони на учениците; • или карикатура, като се използва програмата https://www.storyboardthat.com/, с възможност за публикуването им в същите медии, споменати в секцията "Методология".
Електронни ресурси	https://www.powtoon.com/embed/f00HVuY5RqE - видеоклип обясняващ какво представлява "Движението срещу речта на омразата" и разяснява защо е важно да сме активни в защитата на правата на човека като начин за подкрепа на хора и групи, страдащи от речта на омразата, но също така и за насърчаване на осмислянето на явлението.

19

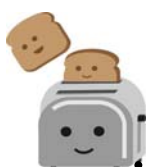

Човешки права / Правото на мирни събрания и сдружения

Разработено от University of Social Sciences

Продължителност 90 минути

Енергизиращи упражнения

17 - Тостер или рок звезда

Учениците застават в кръг, като един от тях е по средата. Ученикът в средата на кръга посочва някого и казва „тостер“ или „рок звезда“.

- Ако ученикът в средата каже „тостер“, посоченият ученик кляка, след това скача и казва „Изпечен съм, намажете ме“. Съседите на посочения ученик трябва да образуват „тостер“ около него чрез протегнати ръце.
- Ако ученикът в средата каже „рок звезда“, посоченият ученик трябва да имитира, че пее на микрофон. Съседите на посочения ученик се обръщат с гръб към него и се преструват, че свирят на китара.

Релаксиращи упражнения

4 - Визуализация чрез цветове/успокояващи звуци

Учителят приканва учениците да си представят свой любим цвят, който ги кара да се чувстват спокойно и в безопасност. Учениците си представят как вдишват цвета и го придвижват през тялото си като издишват. Упражнението приключва, когато всеки си е представил как избраният цвят го изпълва. Същото упражнение може да се изпълни под съпровода на успокояващи звуци или аромати. Използването на успокояваща музика подобрява ефективността.

Кели Роупър

За учениците:

Цели

- Да разберат социалната необходимост от това хора със сходни цели или интереси да имат право да се събират и сдружават;
- Да познават и разбират ограниченията при организирането на публични събрания;
- Да познават разпоредбите, свързани с правото на мирни събрания и сдружения;
- Да придобият умения за планиране на публично събрание при отчитане на всички необходими условия.

Подготовка

Съвет: Важно е да оставите учениците да имат свои собствени идеи, но да модерирате работата така, че да насочите планираните дейности и дискусии към обществени дейности, а не към индивидуални. Важно е да се подчертае, че хората са социални същества, които се нуждаят от другите за успешна и ефективна работа.

Материали: Хартия, малки листчета, проектор, свързан с компютър

Е-ресурси: Презентация ([HR19 RTA BG](#))

Введение

Всички ние имаме право да се срещаме с приятелите си и да организираме заедно мирни дейности, за да защитим правата си. Никой няма право да ни принуждава да се присъединим към дадена група, ако не искаме. Това, че действаме заедно може да ни помогне да постигнем общите си цели, но понякога е необходимо да правим отстъпки, за да работим заедно.

Методология

Методи от НФО: мозъчна атака, симулация на реална ситуация, разиграване на сценка, екипна работа, обучение чрез решаване на проблеми.

1. Разделете учениците по такъв начин, че да направите групи от еднакъв брой ученици (около 4-5-6 души); например, ако имате 24 ученици в класа, тогава ще имате 6 групи от 4, ако са 25 - 5 групи от 5 и т.н.). Вътре, във всяка група, учениците се броят и всеки запомня кой номер е, напр. ако имате групи по 4 човека, във всяка група ще има по един ученик, който е номер 1; по един, който е номер 2; един е номер 3 и един е номер 4. Разделянето по групи става като всички „единици“ правят една група, всички „двойки“ – друга, и т.н. Целта е да разделите класа на групи на случаен принцип.
2. Дайте на всички групи една и съща задача: Отговорете на два въпроса:

- Какво общо има между нас?
- Защо се харесвате в групата?

10'

3. Разделете отново класа на няколко групи, в които има между 3 и 6 участници. Нека учениците да направят разделението сами, като се има предвид кой кого харесва, т.е. те решават в коя група искат да участват. Не е задължително групите да имат еднакъв брой членове, но не трябва да надвишават 6 души.
4. Дайте сега същите задачи: Отговорете на два въпроса:

- Какво общо има между нас?
- Защо се харесвате в групата?

10'

5. Организирайте кратка сесия за размисъл:

- Кой случай беше по-лесен?
- Защо е важно да имате свобода да избирате хората около себе си?

5'

6. Нека всички в класа запишат върху лист хартия ЕДНО желание, което е свързано с учителя, след което, всеки прочита желанието си. Има ли сходни /еднакви желания? Ако няма сходство, попитайте класа кои ученици искат да бъдат изпълнени някои от желанията на останалите (макар и да са записали нещо друго)? Получава се списък с желания, които се споделят от мнозинството ученици в класа. Обсъдете какво може да се направи, така че учителят да изпълни желанията.

- Важно е учителят да направи уговорката, че желанията трябва да бъдат изпълними;
- Учителят следва да насочи обсъжданията към извода, че ако желанията са сходни, е по-лесно да бъдат постигнати, защото група с едно общо желание има много по-добри шансове за успех, отколкото ако имате много хора, които желаят различни неща.
- Друго важно внушение от страна на учителя е, че ако желаем нещо и сме част от група, трябва да вземем под внимание дали групата иска същото като нас и, ако не е така, дали е добре да застанем срещу групата с желанието си. Това е смисълът на сдруженията.

15'

7. Покажете презентацията ([HR19 RTA](#)) и обяснете какво означава правото на събрания и сдружения, и условията, които трябва да бъдат изпълнени при организиране на публични събрания.

10'

8. Сега разделете класа на три групи. Всяка група получава роля и задача, но не знае ролите и задачите на другите групи. *Група 1* е групата на Любителите на котки; *група 2* е групата на Любителите на кучета, а *група 3* са Представителите на Общината.

15'

- **Група 1** (Любителите на котки) иска да изрази любовта си към котките и предлага наредби за овластяване на собствениците на котки. Група 1 информира общината за демонстрация, която планира в събота в 12 часа пред кметството. На групата е отказано да проведе демонстрацията от страна на общината, тъй като това може да предизвика недоволството на туристите; затова им е предложено да се съберат в парк в предградията, на 10 км източно от центъра на града. Задачата на групата е да напише жалба до общината и да даде възможно най-много аргументи в подкрепа на желанието си да организира демонстрацията на планирано място.
- **Група 2** (Любителите на кучета). Членовете ѝ искат да изразят любовта си към кучетата и предлагат наредби за овластяване на собствениците на кучета. Те информират общината за демонстрацията, която планират за събота в 12 часа пред кметството. Общината отказва на групата да проведе демонстрацията, тъй като те могат да предизвикат недоволството на туристите; затова им е предложено да се съберат в парк в предградията, на 10 км западно от центъра на града. Задачата на групата е да напише жалба до общината и да

възможно най-много аргументи в подкрепа на желанието си да организира демонстрацията на планирано място.

- о **Група 3** (Представители на Общината) е информирана, че има постъпили уведомления от две групи хора: „Любители на котки“ и „Любители на кучета“, които искат да организират демонстрации, за да изразят любовта си към своите домашни любимци и да настояват за законови промени в тяхна подкрепа. Първо е постъпило уведомлението на „Любителите на котки“, но молбата на „Любителите на кучета“ е регистрирана само две минути по-късно. Това, обаче, не е от съществено значение за общинските служители; според тях, любителите на котки или кучета могат да изплашат туристите, които масово посещават центъра на града. Задачата на група 3 е да се опита да разреши ситуацията и да предложи нещо приемливо за всички страни с колкото може повече аргументи.

- о Рефлексия и дискусия:

Какви са правилата за организиране на обществени събрания? Какви са възможните пречки при организирането на събрания? Кои са основните трудности? Какви условия трябва да бъдат изпълнени, за да се организира обществено събрание? Кой за какво отговаря?

10'

9. Помолете учениците да напишат на лист хартия една дума, свързана с правото на провеждане на мирни събрания и сдружения, и да я коментират, за да обобщят урока, или задайте въпроса чрез Ментиметър <https://www.mentimeter.com/> като използвате опцията за създаване на облак от думи.

5'

Задайте следните въпроси и се опитайте да намерите, заедно с учениците, съответните отговори:

Размисъл

1. Защо хората се сдружават и организират публични събрания?
2. Какви условия трябва да бъдат изпълнени, за да се съберат хора на обществено място?
3. Кога може да бъде забранено провеждането на едно публично събитие?
4. Защо е важно да правим компромиси и отстъпки?

Презентация HR19 RTA: Допълнителни бележки по слайдовете (като методика на преподаване):

Слайд 5:

Много е важно събранието да е законно и защитено (съгласно местните и национални разпоредби), и да е мирно.

Слайд 6:

Дори някой да не се държи миролюбиво по време на събитието (събранието), достатъчно е да се приеме, че то е мирно по характер. Никое събитие (събрание) не може да бъде забранено само по предположение, че може да стане агресивно.

Бележки

Слайд 7:

Това е право за всеки. Дори може да се организира контра демонстрация, ако е мирна.

Слайд 8:

Държавата има право да бъде информирана за събранието, но няма право да го одобрява или забранява.

Слайд 9:

Възможно е да има ограничения, предвидени в закона, но те трябва да преминат през солиден тест за необходимост. Ограниченията трябва да бъдат оправдани от интересите на националната или обществената сигурност, да се аргументират със защитата на общественото здраве, морала или правата на другите.

20

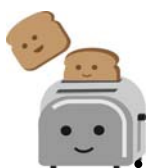

Човешки права / Моето право на почивка и игра

Разработено от IPSantarém: Ana Da Silva | Ana Torres | Maurício

Продължителност 90 минути

Енергизиращи упражнения

17 - Тостер или рок звезда

Учениците застават в кръг, като един от тях е по средата. Ученикът в средата на кръга посочва някого и казва „тостер“ или „рок звезда“.

- Ако ученикът в средата каже „тостер“, посоченият ученик кляка, след това скача и казва „Изпечен съм, намажете ме“. Съседите на посочения ученик трябва да образуват „тостер“ около него чрез протегнати ръце.
- Ако ученикът в средата каже „рок звезда“, посоченият ученик трябва да имитира, че пее на микрофон. Съседите на посочения ученик се обръщат с гръб към него и се преструват, че свирят на китара.

Релаксиращи упражнения

15 - Движи се като играчка

Учителят използва магическа дума, която превръща децата в навиващи се механични играчки. След сигнала на учителя играчките започват да се движат из класната стая като роботи, за да седнат на мястото си. Трябва да се движат бързо в началото и все по-бавно след това, защото зарядът от навиването им свършва. Някои от тях спират в средата на стаята и трябва да бъдат навити отново, за да стигнат до местата си.

Запознаване и осмисляне на културните традиции и последствията от глобализацията.

Цели

Допълнителна информация за традиционните игри в Европа.

Обучение чрез игри - организиране на практическо занятие с традиционни игри.

Подготовка

Преподавателят може да се запознае по-задълбочено с темата чрез уебсайта www.tradgames.org.uk/

Допълнителна информация:

Конвенцията за правата на детето е приета през 1989 г., след това е подписана от 20 държави и впоследствие е подписана от много други страни:

https://www.unicef.org/bulgaria/sites/unicef.org.bulgaria/files/2018-09/CRC_bg.pdf

https://www.unicef.org/bulgaria/sites/unicef.org.bulgaria/files/2018-09/CRC_ChildFriendly_2017_0.pdf

В допълнение към тази международна конвенция е важно всяка държава да анализира собственото си законодателство относно правото на свободното време, не само за деца и младежи, но и за хора от всички възрасти.

Съвети

Подготовка

- Дейностите от това занятие ще бъдат много по-полezni за учениците, ако се организират интердисциплинарно - с учители по физическо възпитание и история.
- Всички елементи, които се използват в предложените игри, могат да бъдат създадени с рециклируеми материали.
- За да можете да извършите експерименталната дейност в игрите за указаното време, е необходимо елементите за игрите да са вече създадени и подредени предварително.
- След като изпълните тази дейност, ако искате да създадете известна приемственост между игрите и да предизвикате личната ангажираност на учениците, те могат да бъдат поканени да изпълнят други задачи, като например:
 - Търсене на други традиционни игри и уебсайтове по този въпрос;
 - Интервю с по-възрастни членове на семейството, с молба да опишат игрите, които са играли, когато са били деца;
 - Създаване на елементи за традиционните игри с рециклируеми материали и др.;
 - Изиграване на игрите (четирите игри от занятието или предложените от учениците) и създаване на филм подобен на наличния.

Материали: елементите на игрите и материали за указване на периметъра, в който ще се провеждат игрите.

е-ресурси: филм, показващ 4 традиционни игри, елементите на игрите и как следва да бъдат проведени <https://www.youtube.com/watch?v=7OFmi0ZYafM&feature=youtu.be>.

Презентация с описанието на елементите и правилата на четирите игри http://me-you-us.eu/atividades/digital/614/HR20_My_Right_to_Play_BG.pptx

Въведение

Деца и младежите имат малко време за игра, като се имат предвид изискванията на училищните графици и задачи, и всички видове дейности след училище. Значението на играта за тяхното социално, емоционално и когнитивно развитие обаче е неоспоримо.

Игрите са забавни и приятни по много начини, но те също са особено важно средство за опознаване и осмисляне на различни културни аспекти, опознаване на света и по-добро опознаване на себе си.

Традиционните игри са представителни и се свързват с местните култури. Въпреки това, има универсални игрови модели; едни и същи традиционни игри се срещат в различни региони, страни и краища на света, въпреки че може да има известни различия в наименованията, правилата и начина на игра.

1. Преподавателят организира групи от 3 до 5 човека и дава на всяка група лист хартия А4 с 2 колони, като задачата е да се съберат идеи с мозъчна атака (5 минути) относно основните характеристики на играта (1) и на заниманията за свободното време (2). Групите следва да запишат какво, според тях, означават „игри“ в лявата колона, и какво означават „занимания в свободното време“ в дясната колона. На базата на груповите отговори се оформя определение за "игра" и определение за "занимания за свободното време" **(5 минути)**

След това въведение в темата на занятието, водещият пита учениците дали са запознати, че това е едно от правата на човека и правата на детето - правото на игра, и въвежда член 31 от Конвенцията за правата на детето:

- Държавите - страни по Конвенцията, признават правото на детето на отпочивка, на участие в игри и дейности за отпочивка, подходящи за възрастта му, и на свободно участие в културния живот и изкуствата.
- Държавите - страни по Конвенцията, зачитат и развиват правото на детето на пълноценно участие в културния и творческия живот и насърчават предоставянето на подходящи и равни възможности за културна и творческа дейност, отпочивка и отпочивка.

2. Водещият пита учениците дали знаят традиционни игри и записва на дъската (или на флипчарт) имената на игрите, които участниците познават. Обсъжда се дали всички знаят тези игри, дали всички те са традиционни игри и какво означава „културна традиция“. В обсъждането е важно да се обясни значението на знанията и практиките, предавани от поколение на поколение. **(10 минути)**

3. Водещият [прожектира филма](#), показващ 4-те игри, обсъждат се елементите на игрите и как трябва да се проведат. Водещият обяснява, че след филма учениците ще изиграят тези игри, затова е важно да внимават и да разберат правилата. **(5 минути)**

4. Водещият разделя класа на 4 групи и дава на всяка група елементите на една от четирите предложени игри (Топка в купа (1), Игра с шишарка (2), Игра с дървена лъжица (3), Магарешка игра (4)), както и [лист с описание](#) на това как следва да се проведе играта и обяснява, че групата трябва да се опита да изиграе играта, както е представена във филма. Ако има някакви въпроси или затруднения, групата трябва да помоли за помощ водещия. **(5 минути)**

5. Водещият моли по един човек от всяка малка група да обясни на класа как се играе играта, а членовете на неговата група показват. **(5 минути)**.

6. Определят се места, където ще се играят четирите игри и всяко пространство се обозначава, а в него се поставят елементите, необходими за съответната игра. След това групите се редуват да играят игрите, като се местят от едно пространство в друго и изиграват и четирите игри. **(45 минути)**.

Водещият задава на групата въпроси като:

- Познавахте ли тези игри преди занятието?
- Забавлявахте ли се?

След това моли всеки да напише (на малко листче) една причина, поради която е толкова важно всяко дете да има право да играе. Листчетата се поставят върху малка кошница или кутия (или се аранжират по друг начин), като дисплеят по-късно може да се сложи на обществено място, така че хората в училището или местната общност да виждат какво мислят децата за игрите.

Ако искате да предизвикате личната ангажираност на учениците, те могат да бъдат поканени да изпълнят други задачи като:

Бележки

- Търсене на други традиционни игри и уебсайтове по този въпрос;
- Интервю с по-възрастни членове на семейството, с молба да опишат игрите, които са играли, когато са били деца;
- Създаване на елементи за традиционните игри с рециклируеми материали и др.
- Изиграване на игрите (четирите игри от занятието или предложените от учениците) и създаване на филм подобен на наличния.

Електронни
ресурси

-
- https://www.unicef.org/bulgaria/sites/unicef.org.bulgaria/files/2018-09/CRC_ChildFriendly_2017_0.pdf
 - 4 традиционни игри: видео - как се играят:

<https://www.youtube.com/watch?v=7OFmi0ZYafM&feature=youtu.be>

- описание на елементите и правилата на четирите традиционни игри http://me-you-us.eu/atividades/digital/614/HR20_My_Right_to_Play_BG.pptx
-

21

Човешки права / Авторско право

Разработено от

AENAO

Продължителност

80 минути

20 - Бос - детектив

Енергизиращи упражнения

Всички застават в кръг. Един от участниците затваря очи или излиза от стаята. Той/тя ще играе ролята на детектив и трябва да познае кой този, който дава команди (кой е босът). Някой от група доброволно става бос (това става тихо). Босът инициира някакво движение, като например щракване с пръсти, потъркване на корема или пляскане с ръце – той започва, а останалите повтарят движението. Познаващият ученик (детективът) се връща в стаята и се опитва да разбере кой е босът. Докато детективът се оглежда, босът сменя движението, като се опитва да не бъде забелязан и разпознат.

Релаксиращи упражнения

15 - Движи се като играчка

Учителят използва магическа дума, която превръща децата в навиващи се механични играчки. След сигнала на учителя играчките започват да се движат из класната стая като роботи, за да седнат на мястото си. Трябва да се движат бързо в началото и все по-бавно след това, защото зарядът от навиването им свършва. Някои от тях спират в средата на стаята и трябва да бъдат навити отново, за да стигнат до местата си.

Учениците ще:

Цели

- се запознаят с термина „авторско право“.
- осъзнаят, че има връзка между авторското право и „свободата на изразяване“ като човешко право.
- се информират по въпроси, свързани със защита на авторското право.

• Препоръчана литература

<https://www.internationalpublishers.org/images/Copyright.pdf>

<https://www.copyrightservice.co.uk/protect/>

<https://www.humanrights.com/what-are-human-rights/videos/copyright.htm>

Подготовка

За създаване на уебсайт:

www.wix.com или <https://sites.google.com> or www.wordpress.com

За онлайн публикации:

www.issuu.com

Материали: компютър, интернет

Съгласно член # 27 от Всеобщата декларация за правата на човека:

1. Всеки има право свободно да участва в културния живот на общността, да се наслаждава на изкуствата и да участва в научния напредък и да се ползва от неговите предимства.

Въведение

2. Всеки има право на защита на моралните и материални интереси, произтичащи от всяка научна, литературна или художествена продукция, на която е автор.

Защитата на авторските права не се счита за право на човека, но е инструмент, който защитава човешките права на автори и издатели. Авторските права влияят върху свободата на изразяване, както на автора, така и на членове на обществеността, които желаят да разпространяват авторските произведения като част от собствената си свобода на изразяване.

Методи от НФО: създаване на уебсайт или дигитална публикация (които са интелектуален продукт), работа в екип.

1. Учителят първо пита учениците какво знаят за авторското право, след което им обяснява [какво представлява авторското право и каква е връзката му с правата на човека](#) и свободата на изразяване. (10')

2. Учителят показва видеото за авторското право <https://www.humanrights.com/what-are-human-rights/videos/copyright.html> (5')

Методология

3. Учителят представя софтуер, който дава възможност на учениците да създадат свой уебсайт (избирайки една от следните уеб платформи: www.wix.com или <https://sites.google.com> или www.wordpress.com (инструкциите са налични в презентация, която може да се сваля чрез избиране на PDF иконата от менюто в горната част на екрана) (10')

4. Учениците се разделят на групи от 4-5 човека със задачата да създадат несложен уебсайт на предпочитана от тях тема (уеб страницата на училището, или на класа, или нещо друго, което представлява интерес за тях) и след това да разберат как да защитят авторските си права, съгласно следното ръководство. (<https://www.copyrightservice.co.uk/protect/>) (30')

5. Групите представят работата си пред класа и обясняват как ще получат защита на авторските права. (15')

Учителят пита учениците в обща дискусия:

Размисъл

(а) Трудно ли беше да създадете уебсайт (или друг интелектуален продукт)?

(б) Важно ли е да защитите собствената си работа? Защо?

(10')

Бележки

Електронни
ресурси

[Авторско право](#) - видео

22

Човешки права / Отговорности и ограничения на човешките права

Разработено от

Prosveta

Продължителност

60

Енергизиращи упражнения

4 - Човешка верига

Учениците застават в кръг. Затварят очи и започват да се движат към центъра на кръга с вдигнати ръце. Когато докоснат някого, го хващат и така, постепенно, се „завързват“ на възел. Учителят им казва да отворят очи, да се опитат да се отплетат и да направят кръг, без да се пускат.

1 - Представете си, че ...

Учителят приканва учениците да затворят очи (ако това не е проблем за тях) и им дава насоки да си представят събитие от миналото или бъдещето. Участниците започват да си представят събитието с все повече детайли, използвайки всички сетива.

Релаксиращи упражнения

Препоръчителен кратък сценарий:

- Започнете да дишате бавно и дълбоко...
- Представете си, че сте на място, където сте спокойни и отпуснати...
- Създайте детайлите в ума си.
- Какво виждате?
- Какви са звуците, миризмите и цветовете на това специално място?
- Има ли други хора?

Росман, 2016

Цели

Учениците ще:

- научат какви са техните отговорности и задължения към другите хора (човешко право 29);
- научат какви ограничения могат да съществуват на техните човешки права, които са резултат от правата на другите;
- усъвършенстват аналитичните си умения;
- усъвършенстват презентационните си умения.

Подготовка

1. Подготовка:

- Организирайте учениците да направят табло с всички човешки права като ги изпишат и ги илюстрират;
- Сложете таблото на стената в класната стая;
- Разпечатайте и разрежете според инструкциите флаш картите и двете тестета карти;
- Свалете интерактивната презентация;
- Оборудване: компютър/ лаптоп и проектор.

2. Електронни ресурси: [интерактивна презентация](#) , [флаш карти](#), [описание на казус](#), [2 тестета карти](#).

Въведение	„Една от крайните цели на образованието за правата на човека е създаването на истинска култура за правата на човека ... Учениците трябва да се научат да оценяват реални ситуации в светлината на човешките права, като се започне от собственото им поведение и непосредствената общност, в която живеят. Те трябва да направят честна оценка за това как реалния живот около тях съответства на принципите на правата на човека и след това да поемат активна отговорност за подобряването на своята общност.“ <i>ABC: Teaching Human Rights, Practical Activities for Primary and Secondary Schools UN, Geneva, p96, 2004.</i>
Методология	1. Като продължение и финално занимание по темата за правата на човека, разделете учениците на 2 отбора и поставете всички флашкарти в шапка или кошница. По време на всеки кръг един представител от съответния отбор излиза пред класа, изважда една флаш карта и се опитва да обясни на своя отбор човешкото право, написано на флаш картата чрез мимики и жестове (както при игра на филми). Отборите могат да се ползват от плаката с 30-те права на човека (ако има такъв, или учителят може да покаже на екрана 30-те човешки права). Първият отбор, който получи 5 точки, печели. Методи от НФО: брейнстрорминг, шарада (игра на филми) 10' 2. Учениците се въвеждат в темата на член 29 от ВДПЧ относно нашите отговорности пред обществото, нашите задължения и ограниченията на нашите права: интерактивна презентация (електронен ресурс: HR22_1) 10' 3. Ограничения на нашите човешки права- учениците гледат интерактивното видео и обсъждат засегнатите проблеми (електронен ресурс: HR22_2; методи от НФО: обсъждане на казус, дискусия, генериране на идеи – blue skies thinking.) 15' 4. Учениците се разделят на отбори с равен брой хора (от 8 до 12). Всеки отбор получава 2 теста с 30 карти. Едното тесте съдържа 30 карти с 30-те права на човека. Второто тесте съдържа 30 карти с обяснения на правата на човека. Задача: всеки отбор трябва да съпостави 30-те карти от тесте 1 с 30-те карти с обясненията от тесте 2. 5. Отборът, който първи изпълни задачата, е победител. 15'
Размисъл	Осмисляне на занятието - предложени дейности и въпроси: 10' 1. Как се чувствахте по време на тренинга? Учителят поставя в различни части на стаята осемте флашкарти с емотикони на емоциите, които илюстрират осем възможни чувства, които човек може да изпитва по време на някакво занятие. Учениците отиват до табелката с емотикона, който представя най-добре как са се чувствали по време на занятието. Учителят може да използва приложените емотикони: 1. Заинтересован ; 2. Удовлетворен; 3. Объркан; 4. Изненадан; 5. Развълнуван; 6. Щастлив; 7. Притеснен; 8. Нервен, или да създаде свои емотикони. Когато учениците се разделят в групите, те споделят в своята група защо са избрали това чувство. След това представител на групата докладва на останалите групи защо учениците от неговата група са избрали съответното чувство. ФЛАШКАРТИ С ЕМОЦИИТЕ 2. Коя част от днешния тренинг ви хареса най-много? (1, 2, 3 или 4) МЕНТИМЕТЪР гласуване https://www.menti.com/gb73cxur6y 3. Какви нови неща научихте? (свързани с човешките права и не само). 4. Как можете да използвате това, което научихте по време на днешното занятие?

В дейност 1 могат да се уговорят следните правила:

1. Всеки отбор има времеви лимит да познае съответното човешко право (напр. 2 минути).
2. Всеки отбор има право на 3 отговора - ако и третият отговор не е верен, то правото да отговаря получава другият отбор, и, ако познае обясняваното човешко право, точката се присъжда на втория отбор.
3. При обясняването с мимики някои човешки права са сходни. Затова учителят може да приеме и друг отговор за верен, стига да е свързан с обясняваното човешко право.

В случай на **дистанционно обучение** можете да разделите учениците да работят в отбори или по групи като използвате опцията Breakout Rooms в ZOOM. Видеоръководство как да направите това е налично [тук](#).

Модифициране на дейностите:

Бележки

Дейност 1: Разделете учениците на 2 отбора и поканете всеки отбор да избере представител, който да обяснява човешките права. Използвайте опцията ZOOM Breakout rooms и създайте стая само за вас, като учител и представителя на Отбор1 (O1). Останалите ученици са разпределени в стая 2. Вие и представителят на O1 влизате в стая 1, а представителят на O1 получава [връзката](#) - това е колело на късмета с човешките права. Представителят на O1 върти колелото и когато то спира - това е човешкото право, което трябва да бъде обяснено на отбора му. След това затваряте ZOOM стаята и представителят на O1 започва да обяснява човешкото право от колело на късмета, като обясненията са само с езика на тялото (без думи). Членовете на O1 имат право да направят 3 предположения. В случай, че трите предположения са грешни, идва ред на O2 да познае човешкото право на представителя на O1.

След това е ред на Отбор 2 като се следват същите стъпки. Печели първият отбор, който получи 5 точки.

Играта в „Дейност 4“ може да се играе индивидуално от учениците - [линк към играта](#).

[Флашкарти](#) (дейност 1)

Дистанционно обучение (дейност 1) - [колело на късмета с правата на човека](#)

[Интерактивна презентация](#) – дейност 2

[Интерактивна презентация \(диктор\)](#) - дейност 2

Електронни ресурси

[Казус](#): Ограничения на нашите човешки права (дейност 3)

[Казус \(диктор\)](#) - дейност 2

[Тестета с карти](#) (дейност 4)

[Флашкарти с чувства](#) (секция Рефлексия)

[Видеоръководство за създаване на отделно пространство за работа по групи](#) при дистанционно обучение (ZOOM)

Многообразие

1

Многообразие / Какво значи многообразие? (Различни, но равни)

Разработено от PROSVETA

Продължителност 70

Енергизиращи упражнения

10 - Игра с въже

Нека участниците застанат в средата на свободно пространство в стаята, без чинове и столове, които да пречат. Стаята се разделя така, че да могат лесно да се придвижват от единия ѝ край до другия, като например се опъва дълго въже на пода. Учителят застава в единия край на въжето и изрича характеристика, цвят или буква, например „Всички със сини очи“, „Всички, които имат трима братя“, „Всички с име, което започва с Б“ и т.н. Учителят посочва частта на стаята, в която да отидат участниците, които имат съответната характеристика. Всички участници, които имат сини очи/имат трима братя/имат имена започващи с буквата Б, отиват в определената част на стаята. Останалите, които нямат посочените характеристики, отиват в другата част. Въпросите трябва да се избират така, че класът, по възможност, да не се разделя на групи с относително равен брой членове – добре е винаги една от групите да се състои от един, двама или малък брой ученици.

Дискусия: След приключването на енергизиращото упражнение, учителят пита участниците как са се чувствали, когато са били част от голямата група, и как – когато са оставали сами (или като част от много малка група), как са гледали на себе си като на част от много малка или на голяма група и какви са били чувствата им към групата, от която не са били част.

Релаксиращи упражнения

7 - Силни като дърветата

Учениците се разпръскват в стаята. Стъпват здраво на земята и се преструват, че са дървета, които се поклащат напред-назад от вятъра. Движенията им стават с по-голямо отклонение, тъй като наближава буря. Учениците се опитват движенията им да са възможно най-силни, без да отделят краката си от земята.

Цели

- Да се обърне внимание на разликите между хората в близкото ни обкръжение (приятели и близки).
- Да се стигне до внушението, че всички сме различни, но еднакво важни парчета от пъзела на живота.
- Да се разберат по-добре недостатъците и предимствата на това да живеем в хомогенно общество.
- Да се стигне до посланието, че многообразието е сила.

1. Подготовка:

- Лаптоп и проектор – за въвеждащото упражнение.
- Упражнение 2, първа част: необходими материали/оборудване – по един лаптоп за всяка от трите/четирите групи, или три/четири комплекта принтирани карти с картинки.
- Упражнение 3, група Б – един лаптоп за пускане на мозъчната предизвикателство.

2. **Електронен ресурс:** [D1_1](#), вдъхновен от „Межкултурната комуникация: многото лица на многообразието“, [D1_2](#); [D1_3](#)

3. Съвети:

Подготовка

В упражнението за **навлизване в темата** ([D1_1](#)) учениците се насърчават да споделят личния си опит по отношение на споменатите аспекти на многообразието в местния контекст. Различните аспекти на многообразието се разглеждат в различните колажи от снимки (по минути):

- 3:48 – етническо многообразие/расово многообразие
- 4:16 – расово многообразие
- 4:46 – етническо многообразие/националност/социално положение

Въпреки че учителят може да приема и други отговори, целта е учениците да споделят мнението си и да се започне дискусия.

Въведение

Всички ние сме различни, дори в рамките на собствената си култура. Много често отхвърляме и се отнасяме с подозрение към различните. По-спокойни сме, когато общуваме с хора, с които си приличаме физически и умствено. **Но това е пътят на по-малкото съпротивление. Тръгвайки по него, губим много – животът би бил много по-цветен и интересен, ако приемаме многообразието и го виждаме като ценност.**

Въведение в темата – презентация: **Многообразие** – въведение в аспектите на различията между хората ([D1.1](#)) - 5 минути

1. **„Какво значи мултикултурно общество?” – дискусия:** практически аспекти, взимащи предвид националния контекст - 10 минути.
2. **Различни, но равни. Методи от НФО** – самостоятелна и групова работа - 30 минути.

Учениците се разпределят в групи от по 8 или 10 души. Всяка група получава комплект с 8-10 снимки (вариант А) или лаптоп със снимките (вариант Б) – [D1.2](#). Всеки член на група получава една от снимките (вариант А).

Първа част: Учениците гледат снимката, която са получили, и записват първите си впечатления отдолу на страницата. Първият ученик пише в първото поле, прегъва листа назад и подава снимката на съседа си вдясно, който пише първите си впечатления във второто поле, прегъва листа и го подава на съседа си вдясно и т.н. Когато всички ученици в групата са видели снимките и са написали впечатленията си, първа част приключва. [10 минути]

Втора част: Всеки ученик оставя при себе си последния лист, с който е работил, разгъва долната част на листа и прочита всички 8 – 10 впечатления на групата. [5 минути]

ДИСКУСИЯ 1 (10 минути)

Дискусия в групата: ако е възможно, осигурете повече учители, които да наблюдават изпълнението на тази задача (един учител за всяка група). Ако това не е възможно, размисълът може да се осъществи с целия клас.

Въпроси за дискусия:

1. Видяхте еднакви снимки. Различават ли се първите ви впечатления или са подобни?
2. Изненадани ли сте, че съучениците ви са реагирали по различен начин на една и съща снимка?
3. Житейски опит: Случвало ли ви се е да станете свидетели на нещо/да видите нещо заедно с приятели, но да останете с различно от тяхното впечатление?
4. Спомняте ли си случай, в който сте си изградили впечатление за нещо, което след това се е оказало грешно?
5. На какво ви научи това упражнение – за съденето на хора, за различните начини на възприемане, за многообразието на мнения в малка група хора?

Трета част: сравняване на първите впечатления на различните групи – представители от групите застават пред всички и споделят резултатите от дискусията (като ги подкрепят с примери) - 5 минути

Вариант Б: учениците могат да разгледат снимките на екран, ако за всяка група може да се осигури компютър. Те пишат първите си впечатления на малки листчета цветна хартия (различен цвят за всяка снимка). Впечатленията се събират по цвят и се залепят.

3. Многообразието – сила или слабост: драма (25 минути)

Учениците се разделят в две групи, А и Б.

Група А: представете си, че сте част от хомогенно общество (без разнообразие на култури) и това ви харесва. По творчески начин внушете идеята, че да си член на монокултурно общество има своите преимущества (като изтъквате силните му страни или недостатъците на другия случай). Имате 5 минути да обсъдите и да си изберете сюжет, 10 минути да репетирайте и 5 минути да представите работата си пред другата група.

Група Б: представете си, че живеете в мултикултурно общество и това ви харесва (изгледайте видеото, за да навлезете в темата – [D1.3](#)). Измислете как да убедите останалите, че да си член на мултикултурно общество си има своите преимущества (като изтъквате силните му страни или недостатъците на другия случай). Имате 5 минути да обсъдите и да си изберете сюжет, 10 минути да репетирайте и 5 минути да представите работата си и да убедите група А, че вие сте прави.

ДИСКУСИЯ 2 - 5 минути

Представете си, че живеете в перфектната общност. Как изглежда тя?

Дискусия 1 и 2 са част от основните задачи, тъй като са тясно свързани с тях.

Размисъл

Като заключителна задача учениците може да споделят коя част от упражнението е била най-ценна, коя – най-интересна, коя – най-изненадваща и т.н.

Бележки

[D1_1](#) въвеждащо видео

Електронни
ресурси

[D1_2 BG](#) снимки

[D1_3](#) видео (дейност 3, група Б)

2

Многообразие / Предразсъдъци и стереотипи

Разработено от PROSVETA

Продължителност 75

22 - Имена и прилагателни

Енергизиращи упражнения

Участниците застават в кръг. Всеки измислят си едно прилагателно, което да го описва като характер. Прилагателното трябва да започва със същата буква като името на участника, например „Аз съм Мария и съм миролюбива“ или „Аз съм Александър и съм артистичен“. Освен да го каже, участникът трябва и да го покаже по някакъв начин с мимика или жест.

Друг вариант (ако има време): Упражнението може да се разиграе и като игра за запомняне, за да се провери дали участниците са запомнили комбинациите от имена и прилагателни. След няколко хода (всеки участник казва своето име и съответното прилагателно), учителят проверява дали групата помни комбинациите от имена и прилагателни, като казва името на един от учениците, например Мария. Мария отива в средата на кръга и останалите участници трябва да кажат прилагателното, което Мария е дала за себе си, като кажат „Мария е миролюбива“. Ако се затруднят с познаването, Мария може отново да изиграе прилагателното, за да им подсказе.

9 - Дъхът на лъва

Релаксиращи упражнения

„Дъхът на лъва“ е игров начин за отпускане, релаксация и извикване на по-спокойни чувства. Учителят казва на учениците, че ще дишат като лъвове, за да премахнат чувства и мисли, които не желаят. Това дишане е много полезно за премахване на лоши чувства.

- Учениците си представят, че са силни лъвове и имат страшен рев!
- Те застават на колена или седат със спънати крака и застават като велики, горди лъвове, след което се приготвят да изреват.
- Замислят се за чувство или мисъл, която искат да премахнат. Стискат юмруци, насочвайки мисълта си към това чувство или идея.
- Поемат дълбок дъх и изплзвайки език, изреват като лъвове и размахват ръце пред себе си, като така извеждат нежеланата мисъл или чувство извън тялото си.

По преценка на учителя, упражнението може да се повтори.

Цели

- Разпознаване на стереотипите
- Борба с предразсъдъците
- Намиране на решения на проблеми
- Разглеждане на дадена ситуация от различни перспективи
- Правене на компромиси – аз ли трябва да се променя, или другите?

Подготовка	1. Театър с указания – това е дейност, при която на учениците се представя случай с дадени общи положения и герои. Те разглеждат сюжета чрез описания на предварително планирани събития (срещи) и на техните задачи по време на споменатите срещи (съобщения). Учениците трябва да се поставят на мястото на героите и като имат предвид дадената информация, да доизмислят историята, т.е. детайли на сюжета, реч на героите и т.н. Отпечатаната информация се раздава на учениците непосредствено преди събитията. Учениците я прочитат и планират действията и репликите си на момента, по подобие на техниката „бързи срещи“ (speed dating). 2. Размисъл по метода на Едуард де Боно „Шест мислещи шапки“ – D2_6 3. Подготовка: принтирани работни листи D2_2, D2_3 и D2_4; необходимо оборудване – лаптоп, мултимедиен проектор и прожекционен екран 4. Електронни ресурси: D2_1 (видео урок), D2_2 (участници), D2_3 (срещи), D2_4 (съобщения), D2_5 (видео), D2_6 (интерактивно видео за размисъл)
------------	---

Въведение	„Стереотипите нямат власт, когато се осъзнае, че светът е по-сложен, отколкото те предполагат. Когато разберем, че индивидите не се вписват в груповия стереотип, той започва да се разпада.“
-----------	---

Ед Коч

Въведение в темата – интерактивно видео: Стереотипи и предрасъдъци – определения и примери ([D2_1](#)) [5 минути]

Новите ученици: упражнение с метода от НФО "театър с указания", вдъхновено от "HOWGH! A Simulation for Youth and Adult Education on Stereotypes and Discriminations" (Millenium Training and Development Institute)

Методология	1. Въвеждане в задачата и разпределяне на ролите – деветима участници: петима са от семейство на бежанци, четирима – местни жители (D2_2) [5 минути] 2. Храна за размисъл – гледане на видеото като подготовка за скеча „Новите ученици“ (D2_5) [5 минути] 3. Среща 1: Б1 (бежанец 1), Б2, Б3, Б4 и Б5 получават D2_3 (среща 1) и я разиграват. [5 минути] 4. Среща 2: Б1, Б4, М1 (местен 1), М2, М3, М4 получават D2_3 (среща 2) и я разиграват. [5 минути] 5. М2 получава D2_4 (съобщение 1), Б1 получава D2_4 (съобщение 2) [2 минути] 6. Среща 3: Б1 и М2 получават D2_3 (среща 3) и я разиграват. [5 минути] 7. Среща 4: Б1, Б4, М1, М2, М3 и М4 получават D2_3 (среща 4) и я разиграват. [3 минути] 8. М1 получава D2_4 (съобщение 3) 9. Среща 5: Б1, Б4, М1, М2, М3, М4 получават D2_3 (среща 5) и я разиграват. [10 минути] 10. Среща 6: Б1, Б2, М1, М2, М3, М4 получават D2_3 (среща 6) и я разиграват. [5 минути] 11. Среща 7: Б1, Б2, М1, М2, М3, М4 получават D2_3 (среща 7) и я разиграват. [5 минути] 12. Среща 8: Б1, Б2, М1, М2, М3, М4 получават D2_3 (среща 8) и я разиграват. [5 минути] 13. Среща 9: Б1, Б2, М1, М2, М3, М4 получават D2_3 (среща 9) и я разиграват с оглед на наученото. [5 минути]
-------------	--

Шест мислещи шапки (Едуардо де Боно), [D2_6](#) – метод от НФО: дискусия по дадени въпроси:

Обмислянето на минали и бъдещи събития и решения може да бъде много объркващо. Животът е сложен и всичко може да ни се стори натоварващо и хаотично в даден момент. Добре е да разграничаваме различните аспекти на дадено събитие или решение, за да го разберем наистина добре. Ето как може да го направим. Представете си, че когато си сложите шапка в определен цвят, разглеждате само един аспект от дадена ситуация. [10 минути]

Размисъл

0. БЯЛАТА шапка е шапката на фактите. Затова си сложете бялата шапка, помислете и споделете какви факти научихте по време на днешното упражнение.
1. ЧЕРВЕНАТА шапка е шапката на емоциите. Затова си сложете червената шапка, помислете и споделете как се чувствате по време на упражнението или по време на определена част от него.
2. СИНЯТА шапка е шапката, с която се учи. Затова си сложете синята шапка, помислете и споделете какво научихте по време на днешното упражнение.
3. ЧЕРНАТА шапка е негативната шапка. Сложете я, помислете и споделете какво не ви хареса в днешното упражнение.
4. ЗЕЛЕНАТА шапка е позитивната шапка. Сложете я, помислете и споделете какво ви хареса в днешното упражнение.
5. ЖЪЛТАТА шапка е творческата шапка. Сложете я, помислете и споделете как можете да приложите наученото днес в ежедневието.

Бележки

Електронни ресурси

D2_1 (видео урок): https://youtu.be/uiYE44b_lqk

[D2_2 \(участници\)](#), [D2_3 \(срещи\)](#), [D2_4 \(съобщения\)](#).

D2_5 – видео: <https://youtu.be/bFi-51NGld0>

D2_6 – видео за рефлексия: <https://youtu.be/ZNFYH0h2Mp0>

3

Многообразие / Идентичност и многообразие (Аз и Другите)

Разработено от PROSVETA

Продължителност 70

Енергизиращи упражнения

6 - Не спирай да вървиш

Учителят казва на учениците да вървят по различни начини – сякаш са много щастливи; сякаш са огромен слон; сякаш са на 80 години; сякаш вали като из ведро; сякаш са прохождащи деца и т.н.ца и т.н.

Релаксиращи упражнения

10 - Планинска верига

Учениците застават един до друг в редица, разкрасени като силуета на планина. Всеки крак трябва да докосва крака на съседа. Задачата им е да се движат в група през стаята без да отделят краката си от тези на съседите. Ако групата се раздели, упражнението започва отново.

Друг вариант: Помолете учениците да ходят на пръсти.

Учениците ще се научат:

– че идентичността се състои от сложна комбинация от качества, някои от които са вродени, а други се развиват с времето;

Цели

– как да представят визуално идентичността на класа;

– че всички хора са уникални и имат свободата да бъдат себе си; в резултат светът е разнообразен и е интересно да се живее в него;

– да уважават различията и разнообразието.

Подготовка

1. Подготовка

- Лаптоп и проектор за упражнения [1](#) и [3](#)
- Принтирани работни листове [D3_2](#)
- Компютри с достъп до интернет за упражнение 2.5

2. Препоръчано четиво: инструкции за създаването на облак думи [D3_4](#)

Електронни ресурси: [D3_1](#); [D3_2](#); [D3_3](#); [D3_4](#)

Въведение

Идентичността е това кой си, твоите уникални характеристики.

„Магията е в многообразието. То е първото проявление, първото начало на обособяване на нещо, на личността. Колкото по-силно е многообразието, толкова по-перфектно.“

Томас Бери

1. Опишете хората на снимките – малки деца и възрастни ([D3_1](#)); **Метод от НФО:** мозъчна атака, дискусия като предложената в [D3_1](#). [10 минути]
2. Характеристики на идентичността
 - Избройте различни характеристики на идентичността (напр. етнически произход, цвят на кожата, цвят на косата, възраст, любими телевизионни сериали, занимания в свободното време, учебни предмети и др.); **метод от НФО:** работа по групи [5 минути]
 - Характеристиките на идентичността като верижно упражнение в час (**метод от НФО:** игра на мозъчна атака): двойка 1 предлага една характеристика на идентичността; двойка 2 – друга и т.н. (не се разрешава да се повтарят идеи) [5 минути]
 - Опишете идентичността си на дадения ви работен лист [D3_2](#) анонимно. **Метод от НФО:** самостоятелна работа и игра; учителят/обучителят събира всички работни листове и класът играе на „Познай кой“: ръководителят взема един от попълнените листове и прочита информацията; класът се опитва да познае кой е описал така идентичността си. [10 минути]
 - Аз и другите – различни или еднакви; **метод от НФО:** работа по групи. Учениците се разпределят по двойки на случаен принцип, като имат за задача да намерят сходни характеристики помежду си, както и такива, по които се различават (продължителност 5 минути), напр. харесват различни телевизионни сериали, но очите им са еднакъв цвят; извод, до който трябва да стигнат учениците: всички ние имаме своите уникални характеристики, но все пак имаме и общи неща [5 минути]
 - Идентичност на класа – **метод от НФО:** работа по групи; развиване на дигитална компетентност: 1. Учениците се разпределят по групи (броят на групите отговаря на броя налични компютри); 2. Всяка група получава част от попълнените работни листове [D3_2](#) и трябва да въведе отговорите в текстови файл (въвежда се цялата информация, въпреки че е възможно някои от отговорите да се повтарят много пъти); 3. Ръководителят събира всички текстови документи в един общ файл; 4. Така събраният текст от общия файл се поставя в <http://www.wordclouds.com/> (инструкции – в [D3_4](#)); 5. Облакът от думи, който представя идентичността на класа, е готов и може да бъде запазен, принтиран и т.н. [10 минути]
3. Нека ценим многообразието и уважаваме различията. **Метод от НФО:** дискусия. *Храна за размисъл:* изгледайте интерактивното видео и обсъдете проблемите, които са засегнати. ([D3_3](#)) [15 минути]

Насоки за размисъл: [10 минути]

Размисъл

- Какво научихте за своята идентичност, сравнена с тази на съучениците ви?
- Мислите ли, че някои характеристики на идентичността са по-важни от други? Защо?
- Искате ли да сте такива, каквито сте, а другите да уважават идентичността ви? Ако можехте, бихте ли променили нещо у себе си?
- Мислите ли, че всеки има правото характеристиките на идентичността му да бъдат уважавани? Защо? Има ли изключения?

Бележки

Електронни ресурси

D3_1 - <https://youtu.be/DveEQvVMOQ0>

[D3_2](#) - работни листове

D3_3 - интерактивно видео <https://youtu.be/m1fu2JPBH0k>

[D3_4](#) - инструкции за създаване на облак от думи

4

Многообразие / Социално включване/ изключване

Разработено от PROSVETA

Продължителност 70

Енергизиращи упражнения

7 - Зрителен контакт

Участниците застават в кръг. Всеки от тях трябва да погледне към друг ученик, който се намира в противоположната част на кръга. Когато се установи зрителен контакт и двойката се оформи, двамата тръгват един към друг и сменят местата си, като през цялото време се гледат в очите.

Много двойки могат да разменят местата си едновременно, а учителят следи всички ученици да се включат в смяната на местата. Съвет: Инструктирайте учениците първоначално да разменят местата си мълчаливо, а след това да се поздравяват докато се разминават в средата на кръга.

Варианти: Ако учителят прецени, познавайки обстановката в класа, че някои ученици могат да останат без партньор, т.е. да се опитат да погледнат някого в очите, но никой да не им отговори и така да нямат възможността да променят първоначалното си място, учителят може да раздели класа на две групи и да въведе състезателен елемент: след упражнението всяка група да бъде отбелязана на „термометъра за отборен дух“ (който може да се принтира на лист A4, върху който учителят да отбелязва с маркер постижението на всяка група). Колкото повече ученици не участват в упражнението със зрителния контакт, толкова по-ниска е степента, отбелязана на термометъра.

9 - Дъхът на лъва

„Дъхът на лъва“ е игрив начин за отпускане, релаксация и извикване на по-спокойни чувства. Учителят казва на учениците, че ще дишат като лъвов, за да премахнат чувства и мисли, които не желаят. Това дишане е много полезно за премахване на лоши чувства.

Релаксиращи упражнения

- Учениците си представят, че са силни лъвов и имат страшен рев!
- Те застават на колена или сядат със сгънати крака и застават като велики, горди лъвов, след което се приготвят да изреват.
- Замислят се за чувство или мисъл, която искат да премахнат. Стискат юмруци, насочвайки мисълта си към това чувство или идея.
- Поемат дълбок дъх и изплезвайки език, изреват като лъвов и размахват ръце пред себе си, като така извеждат нежеланата мисъл или чувство извън тялото си.

По преценка на учителя, упражнението може да се повтори.

Учениците ще научат:

Цели

- как да разпознават различните проявления на социално изключване.
- как да създадат среда, която не толерира социалното изключване като вид насилие в училище.
- каква е тяхната лична отговорност в борбата със социалното изключване: Трябва ли да се включат? Как мога да помогна?

1. Препоръчано четиво: [плейбек театър](#)
 2. Размисъл по метода на Едуард де Боно „Шест мислещи шапки“ (вижте обучителен ресурс D2: Многообразие / Предразсъдъци и стереотипи)
 3. Необходимо оборудване: лаптоп, мултимедиен проектор и прожекционен екран
 4. Електронни ресурси: : [D4_1](#) (видео – мозъчна замявка), [D4_2](#) - интерактивна игра.* При отварянето на ресурс **D4_2.swf** се появява съобщение, че отварянето на файла крие потенциална опасност. Причината е, че браузърите, по подразбиране, не отварят файлове от този вид, затова изрично се изисква съгласие, което следва да направите като изберете опцията КЕЕР. Свляването на файла е от проверен източник и не представлява опасност.
-

Въведение „Можем или да обръщаме внимание на онези аспекти от традициите ни, религиозни или светски, които показват омраза, изключване и подозрение, или да работим с онези, които осъзнават факта, че сме зависими един от друг и че сме равни. Изборът е твой.“

Карън Армстронг

А. Въведение в темата – видео: Социално изключване/включване ([D4.1](#)) [5 минути]

Б. Лично участие/запознаване с конкретни случаи на социално изключване. Метод от НФО: задача с плейбек театър [55 минути]

Методология

0. Въведение в упражнението – основите на плейбек театър/театър на потиснатите [5 минути]
1. Социално изключване – интерактивна компютърна игра (Целта е да се поставиш на мястото на насилниците и на учениците, които са жертва на насилие – учениците играят играта като подготовка за упражнение Б.3 ([D4.2](#)) [10 минути]
2. Класът се разпределя в групи от по 6 човека. Една от групите (тип А) има за задача да изиграе кратка сценка, която отразява живота в общество, в което няма проблеми със социалното включване. Останалите групи (тип Б) трябва да разиграват сценки, в които се показват примери на социално изключване от обществото. Всеки член на група от тип Б получава роля или на жертва на социално изключване, или на активен или пасивен участник в социалното изключване: въведение в упражнението [5 минути]
3. Начин на действие: групи А и Б работят едновременно [10 минути]
 - Подготовка 5 минути
 - Репетиране 5 минути
4. Представяне на сценките [25 минути]
 1. Група А – 5 минути
 2. Групи от тип Б, представление 1: публиката гледа сценката, но няма право да се намесва или да коментира – 5 минути
 3. Групи от тип Б, представление 2: сценката се изиграва отново, но този път публиката може да се включи, като промени сюжета. Ако зрителите не одобряват случващото, например защото някой получава несправедливо отношение (бива дискриминиран, игнориран, изключен от живота на обществото), те имат правото да спрат представлението чрез пляскане с ръце, да заместят някой от актьорите и да променят сюжета по какъвто начин намерят за добре [15 минути]

Шест мислещи шапки (Едуардо де Боно) – дискусия по дадени въпроси:

Обмислянето на минали и бъдещи събития и решения може да бъде много натоварващо. Животът е сложен и всичко може да ни се стори объркващо и хаотично в даден момент. Добре е да разграничаваме различните аспекти на дадено събитие или решение, за да го разберем наистина добре. Ето как може да го направим. Представете си, че когато си сложите шапка в определен цвят, разглеждате само един аспект от дадена ситуация. [10 минути]

Размисъл

0. БЯЛАТА шапка е шапката на фактите. Сложете си бялата шапка, помислете и споделете какви факти научихте по време на днешното упражнение.
1. ЧЕРВЕНАТА шапка е шапката на емоциите. Сложете си червената шапка, помислете и споделете как се чувствахте по време на упражнението или по време на определена част от него.
2. ЧЕРНАТА шапка е негативната шапка. Сложете я, помислете и споделете какво не ви хареса в днешното упражнение.
3. ЖЪЛТАТА шапка е позитивната шапка. Сложете я, помислете и споделете какво ви хареса в днешното упражнение.
4. ЗЕЛЕНАТА шапка е творческата шапка. Сложете я, помислете и споделете как можете да приложите наученото днес..
5. СИНЯТА шапка е шапката, с която се учи. Затова си сложете синята шапка, помислете и споделете какво научихте по време на днешното упражнение.

D4_1 (video as a brain teaser) <https://youtu.be/AwmWSUnxg98>

[D4_2](#) - интерактивна игра

Електронни
ресурси

* При отварянето на ресурс **D4_2.swf** се появява съобщение, че отварянето на файла крие потенциална опасност. Причината е, че от около 1 година браузърите по подразбиране не отварят файлове от този вид , затова изрично се изисква съгласие, което следва да направите като изберете опцията KEEР. Свляянето на файла е от проверен източник и не представлява опасност.

5

Многообразие / Расизъм: спри и играй! (Как да спрем расизма?)

Разработено от CSC DANILO DOLCI

Продължителност 90 минути

Енергизиращи упражнения

1 - Влез в кръга

Учителят разделя учениците на групи, като се отчита общият брой ученици в занятието, например при 20 ученици те се разделят на 4 групи (по 5 души). Всеки ученик (в съответните групи) получава номер, в случая – от 1 до 5; или, за да е по-забавно, в групите всеки ученик е една от съставките на (шопската) салата (краставица, домати, чушка, лук, магданоз, сирене, олио, оцет, сол – зависи колко голяма е всяка група). След като групите се оформят, те правят кръгове и учителят казва произволен номер (или съставка). Съответният ученик трябва да излезе от кръга и да се опита да влезе в него, докато останалите са инструктирани да не пускат ръцете си. Упражнението може да се повтори много пъти с излизане на друг номер/съставка.

Релаксиращи упражнения

17 - Масаж в кръг

Групата застава в кръг и се обръща в една посока. Всеки участник поставя ръцете си на раменете на човека пред него. Всички ученици започват да масажират раменете на съседа си. Учениците, които получават масаж, могат да изкажат мнение. След няколко минути учениците се обръщат в обратна посока, за да може ученикът, който е масажирал, да получи масаж в замяна.

Цели

- Да разберем какво е расизъм.
- Да помислим за конкретни действия, с които да го спрем.

Подготовка

- Материали:

Компютър и проектор (по желание)

- Препоръчително четиво:

„Форум театър“ на Аугусто Боал за учители, стр. 2 – 4 (Сузи Макдоналд – Даниел Рейчъл)

Въведение

Това упражнение се основава на методологията „Форум театър“ – техника, въведена от бразилския драматург с радикални виждания Аугусто Боал. Пиеца или сцена, която често представя някакво потисничество, се изиграва два пъти. По време на второто представление всеки спектатор (зрител-актьор) може да извика „Стоп!“, да излезе на сцената, да заеме мястото на един от потиснатите герои и да покаже как би променил ситуацията, за да е различен крайният резултат. Спектаторите могат да изпробват няколко различни варианта. Другите актьори остават в роля и дават импровизирани отговори. Има фасилитатор (Жокер), който е нужен за успешната комуникация между актьорите и публиката.

Тази стратегия премахва границите между актьори и публика, като ги поставя на едно ниво. Тя позволява на участниците да изпробват ходове на събитията, които могат да бъдат приложими в ежедневието ни. Първоначално техниката била замислена от Боал като политически инструмент за промяна (като част от Театъра на потиснатите), но често е адаптирана за употреба в образователен контекст.

Метод от НФО – "Форум" театър

1. Учителят въвежда темата за расизма, като задава следните въпроси:

- Знаете ли какво е расизъм?
- Кой групи от хора са или са били жертви на расизъм?
- Защо според вас някои хора са расисти?
- Били ли сте свидетели на проява на расизъм? [5 минути]

2. Учителят показва [ВИДЕОКЛИПА](#) - 5 минути

3. Учениците се разделят на два отбора: единият отбор са актьори, а другият – наблюдатели.

Учителят е „Жокерът“ (вж. препоръчителното четиво).

4. Като се основават на информацията получена във въведението, актьорите решават каква конкретна сцена на расизъм да изиграят, която да включва ролите „потисник“ и „потиснат“ (например ученичка става жертва на насилие, защото носи забрадка; футболен играч е обиждан, защото е тъмнокож; момиче от малцинствена група пътува в автобус, а около него се образува празен периметър от 3-4 метра, и т.н.). [15 минути]

5. Актьорите получават време за репетиране на представлението [15 минути]

6. Актьорите изиграват сцената за първи път. По време на това представление публиката гледа, без да се намесва. [5 минути]

7. Наблюдателите имат време да анализират сцената и да помислят за възможни начини, по които да променят хода на събитията. [5 минути]

8. Актьорите изиграват сцената за втори път. Този път всеки наблюдател може да се изправи, да извика „Стоп!“ и да излезе на сцената, като заеме мястото на главния герой или на някой от „потиснатите“ („потисниците“ не променят поведението си) и се намеси, за да промени хода на събитията. По този начин зрителите стават спектатори (зрител-актьори). Другите актьори се напасват към развоя на събитията и импровизират реакцията си във вече променената ситуация. [5 минути]

Електронен ресурс – [Образователно видео за деца: Какво е расизъм и дискриминация – That's Why TV](#)

Учителят може да проведе дискусия със следните въпроси [15 минути]:

- Какво се случи в това упражнение?
- Как се чувствахте по време на упражнението?

За актьорите:

- Колко лесно или трудно беше да играете ролята си?
- Как се чувствахте в ролята на персонажа? Приличаше ли на вас? Познавате ли такъв човек?

За зрителите:

- Как се чувствахте по време на първото изпълнение?
- Как се чувствахте по време на второто?

За всички:

- Смятате ли, че можете да промените развоя на събития във всекидневния си живот, като помагате в случай на несправедливо отношение?
- Смятате ли, че е трудно? Защо?
- Смятате ли, че е важно? Защо?

Бележки	Дейностите, свързани с „Форум театър“, изискват от учителя да обясни добре какво предстои да се случи и да се съобразява с индивидуалните характеристики на учениците при разпределяне на ролите, така че да стимулира творческото мислене при вземането на решения по поставените проблеми, но в същото време да подсказва решения. Може би е подходящо да се предоставят „примери за интервенция“.
Електронни ресурси	Образователно видео за деца: Какво е расизъм и дискриминация – That's Why TV https://www.youtube.com/watch?v=NT8VPrJfocY&feature=youtu.be

6

Многообразие / Мога да го направя! (Увреждания)

Разработено от CSC DANILO DOLCI

Продължителност 80 минути

Енергизиращи упражнения

14 - Отивам на почивка

Учениците сядат в кръг. Един от тях започва с „Отивам на почивка и със себе си вземам една прегръдка“, и прегръща ученика вдясно от него. След това ученикът вдясно казва „Отивам на почивка, вземам си прегръдка и ... потупване по гърба“, прегръща ученика вдясно и го потупва по гърба. Всеки участник повтаря вече казаните действия и добавя по едно ново, по негов избор. Упражнението продължава, докато всеки е добавил по нещо.

Релаксиращи упражнения

4 - Визуализация чрез цветове/успокояващи звуци

Учителят приканва учениците да си представят свой любим цвят, който ги кара да се чувстват спокойно и в безопасност. Учениците си представят как вдишват цвета и го придвижват през тялото си като издишват. Упражнението приключва, когато всеки си е представил как избраният цвят го изпълва. Същото упражнение може да се изпълни под съпровода на успокояващи звуци или аромати. Използването на успокояваща музика подобрява ефективността.

Кели Роупър

Цели

- Да се обърне внимание на въпроса за уврежданията и на различните способности на хората.
- Да се насърчи приемането на хората с увреждания.

Материали:

- Кутия с различни предмети, например ябълка, гумичка, чаша, кламер и др.
- Листове или флипчарт.
- Химикалки и пастели.

Подготовка

Съвети:

Учителят може да избере различни предмети, които са лесно откриваемы в класната стая или къщи. За да стане играта по-интересна, някои от предметите трябва да са много трудни за отгатване. Същото важи и за втората игра: учителят избира твърдения с нарастваща трудност.

Въведение

Учениците ще експериментират с различни увреждания в няколко игри, като помислят над проблема с дискриминацията.

Методи от НФО: симулационни игри

1. Класът се разделя на два или повече отбора в зависимост от броя на учениците. Учителят представя игрите. Всички предмети се слагат в кутия с малък отвор, или кутията се завива с кърпа/шал.

2. Първа игра: всеки отбор получава лист и химикалка и избира един представител, който за една минута вкарва едната си ръка в кутията, разпознава колкото се може повече предмети, а съотборниците му ги записват на листа. След като мине редът на всички отбори, листовете със записаните предмети се предават на учителя, който проверява кой отбор е познал най-много предмети. [10 минути]

3. Втора игра: учителят казва някакво изречение на ухо на един представител от всеки отбор. Той трябва да го предаде на съотборниците си, без да говори – той може само да движи устните си. Отборът има една минута да познае и напише изречението, като избраният представител на отбора може да го повтаря колкото е необходимо в рамките на тази минута. Играта се повтаря с две други изречения. Първото трябва да е лесно, например „Обичам съучениците си“. Следващите трябва да са по-трудни за познаване, например „Обичам да ходя на училище, но бих предпочел да съм на плажа“, а ако класът е много добър в играта, учителят може да им даде и някаква скоропоговорка. В края на играта учителят проверява отговорите на отборите и избира кой отбор е познал повече изречения или е дал по-точни отговори. [10 минути]

4. Учителят пуска видеоклипа [5 минути]

5. Дискусия [15 минути]

6. Учениците трябва да нарисуват ново и по-толерантно лого свързано с хората с увреждания. Трябва да помислят и за мотото, с което да насърчат приемането им. [20 минути]

Електронен ресурс: видео „Приемане на хората с увреждания“ – АСТ Alliance
youtu.be/iCdN1oaBhRY

Учителят насърчава дискусия, като пуска видеоклипа и използва въпросите: [15 минути]:

- Какво направихме в това упражнение?
- Разбрахте ли, че „изпробвахте“ два различни вида увреждания? Кои са те?
- Замисляли ли сте се за трудностите и ограниченията, които изпитват хората с увреждания?
- Как се чувствахте, когато не можехте да видите какво има в кутията или да използвате гласа си?
- Виждате ли някаква възможност или нещо положително в ситуацията?
- Какво мислите за видеоклипа, който гледахте?
- Какво е първото, което ви хрумва, когато говорите за хора с увреждания?
- Мислите ли, че можете да създадете по-позитивно лого? Направете го!

Бележки

Електронни
ресурси

Електронен ресурс: видеоклип „Приемане на хората с увреждане“ – АСТ Alliance
<https://youtu.be/iCdN1oaBhRY>

7

Многообразие / Насилие: как да постъпва? (Многообразие в училище)

Разработено от CSC DANILO DOLCI

Продължителност 90 минути

Енергизиращи упражнения

11 - Азбучен ред

Учениците образуват кръг със столовете си, събуват се и се качват на тях (трябва да има по един стол за всеки, и те да са много близо един до друг). Учениците имат задача да се подредят по азбучен ред според имената си, без да слизат на пода, като се придвижват от един стол на друг. Щом са готови, учителят проверява дали са се справили. Ако не са, упражнението продължава, докато се справят.

Релаксиращи упражнения

12 - Топъл гръб

Всеки ученик залепва лист хартия на гърба си и си взема химикалка. Листовите са предварително подготвени, като на тях пише: „Аз харесвам...“. На фона на бавна музика учениците се движат из стаята и записват на всеки лист качествата, които харесват в човека, на чийто гръб е листът. Всяко дете вижда своя лист накрая на упражнението и го взема вкъщи.

Цели

- Да се обсъдят различните видове насилие.
- Да се анализират различните реакции при проява на насилие.
- Да се обсъдят стратегии, хора и действия, които могат да помогнат на деца, станали жертва на насилие.

Материали:

Подготовка

- Хартия
- Химикалка
- Флипчарт
- Пастели (по желание)
- Принтирани и изрязани изобразения на прояви на насилие
- Компютър
- Проектор (по желание)

Съвети:

Използвайте прояви на насилие, в които учениците могат да се припознаят, вместо непременно да използвате дадените.

Введение

Насилието е явление, което засяга до известна степен всяко училище. Децата обикновено не знаят как да реагират в такива ситуации и как да се справят с тях. Чрез това упражнение учениците ще обсъдят насилието, ще решат чия страна да заемат и как да отговорят на различни прояви на насилие. Ще анализират плюсовете и минусите на различните възможни реакции и ще се научат да реагират по един по-добър начин, за да се справят с насилините в училище.

Методи от НФО: Дискусия, игра с движение, базирана на „Сцени на насилие“ от COMPASITO (Нанси Флауърс, 2009 г.)

1. Въведете темата за насилието, като зададете въпросите:

- Какво е насилие? По какви начини хората проявяват насилие?
- Защо мислите, че хората проявяват насилие? [10 минути]

2. Помолете някой ученик да разреже лист хартия на четири и да номерира всяка част с цифрите от 1 до 4. Сложете всяка част в различен ъгъл на стаята. [5 минути]

3. Обяснете, че ще обсъдите различните начини, по които хората реагират на ситуации с насилие. Учителят прочита описания на прояви на насилие. За всяка ситуация са дадени три възможни отговора. Винаги съществува възможността да дадете и четвърти отговор, ако се сетите за такъв.

Методология

4. Всеки ъгъл на стаята е номериран. Учениците чуват ситуацията и възможните отговори и всеки отива в ъгъла, чийто номер отговаря на избраната от него реакция в дадената ситуация.

5. Прочетете [ситуациите](#) с насилие и дайте време на учениците да изберат отговора си и да отидат в съответния ъгъл на стаята. Щом вече всеки е избрал позиция, попитайте някои от учениците във всеки ъгъл защо са избрали този отговор, и обсъдете плюсовете и минусите му. Нека онези ученици, които са избрали празния ъгъл (с неопределен отговор) да обяснят как биха реагирали. [30 минути]

6. Учителят показва [видеото](#). [5 минути]

7. Поканете учениците да създадат „манифест“ срещу насилието: като се опират на положителната реакция, възникнала по време на упражнението, и черпят вдъхновение от показания видеоклип. Учениците изписват на флипчарта няколко правила за справяне с насилието в училище, като са свързани с темата „Какво да направя, за да спра насилието в училище?“.

Електронен ресурс: видеоклип [„Начини за спиране на насилието“](#)

Учителят насърчава дискусия, като пуска видеоклипа и задава следните въпроси [15 минути]:

Размисъл

- Какво мислите за упражнението?
- Трудно ли ви беше да решите какво да правите в някои от ситуациите? Кои точно и защо? Имате ли личен опит с някоя от сцените на насилие?
- Имат ли нужда от помощ и подкрепа хората, станали жертва на насилие? Защо?
- Къде могат да намерят помощ и подкрепа хората, станали жертва на насилие?
- Какви са причините някои хора да проявяват насилие към други? Постъпват ли добре?
- Как ще постъпите, ако сте жертва на насилие, но човекът, към когото се обърнете за помощ и подкрепа, не направи нищо?
- Има ли някаква форма на насилие, която възрастните и децата намират за по-нормална? Защо? Защо не?
- Кой има отговорността да помага на децата, станали жертва на насилие?
- Какво може да се направи, за да променят отношението си хората, които проявяват насилие?
- Какво се случва с насилника и с обществото, ако никой не направи нищо, за да го спре?
- Обещавате ли да спазвате правилата, които създадохте в манифеста, и да ги разпространите в училището си?

Бележки

Електронни
ресурси

[Примерни ситуации](#) с насилие

Видеоклип „Начини за спиране на насилието“

<https://www.youtube.com/watch?v=7RH24Usm5iw&t=1s>

8

Многообразие / Розово и синьо (Мъже и жени)

Разработено от CSC DANILO DOLCI

Продължителност 80 минути

Енергизиращи упражнения

2 - Мууу!

Учителят раздава на участниците листчета, върху които са изписани различни домашни животни, например крава, кон, овца, петел и др. След като всеки ученик разбере какво е неговото животно, той трябва да ходи из стаята и да издава звуците на животното си, и да търси себеподобни.

20 - Упражнение с крака

Участниците се разделят по двойки. Учителят може да пусне тиха и спокойна музика (или звуци на дъжд, разбиващи се вълни и др.).

Релаксиращи упражнения

Половината участници лягат по гръб със затворени очи, като левият им крак е изпънат на пода, а десният – повдигнат. При всеки от лежащите идва ученик от другата половина участници и увива кърпа около глезена на десния му крак. След това хваща краищата на кърпата, като прави внимателни движения (нагоре-надолу и настрани), като лежащият напълно е отпуснал крака си. След това упражнението се повтаря, но с левия крак.

След това учениците разменят ролите си.

Цели

Да се обмислят, обсъдят и опровергават стереотипите, свързани с образите на мъжа и жената.

Материали:

Подготовка

- Флипчарт и картончета
- Химикалки и пастели
- Самозалепващи листчета
- Различни списания
- Ножица
- Лепило

Препоръчително четиво: Розово и синьо: Цвета на пола - Паоло Фрасанито и Бенедета Петорини

- https://www.researchgate.net/profile/Paolo_Frassanito/publication/5673081_Pink_and_blue_The_color_of_gender/links/5406edba0cf2c48563b27fd4.pdf

Въведение

Това упражнение има за цел да накара учениците да помислят върху стереотипите, свързани с образите и ролите на мъжа и жената, да повдигнат въпроса за произхода им и за това как медиите и обществото ги подкрепят. Чрез тази игра на асоциации учениците ще помислят за специфичните особености на жените и мъжете, както и за стереотипите.

Метод от НФО: игра по групи

1. Учениците рисуват големи фигури на жена и мъж. [10 минути]

2. Учителят им дава задачата да помислят за специфични особености на мъжа и жената, да ги напишат на самозалепващи се листчета и да ги залепят върху фигурите. Тези особености могат да включват всичко, за което учениците се сетят във връзка с мъжа и жената: цветове, отношения, думи, професии, предмети, дрехи и др. Дайте им възможност да избират начина на изразяване - да запишат особеностите с думи, да ги нарисуват, да изрежат снимки или цитати от списанията. [20 минути]

3. Учениците размишляват върху половите предразсъдъци чрез следните видеоклипове:

Методология

[Видеоклип 1](#): тема „Полови предразсъдъци по отношение на мъжете“

[Видеоклип 2](#): тема „Полови предразсъдъци по отношение на жените“

[15 минути]

Учителят пита учениците дали преди това са се замисляли защо розовото е цветът на момичетата, а синьото – на момчетата (един от най-известните примери за предразсъдъци свързани с пола). [10 минути]

4. Учителят показва [видеоклипа](#) (видеоклип 3), който дава обяснение за това (за още по-задълбочено навлизане в темата). [10 минути]

Учителят насърчава дискусия по следните въпроси:

Размисъл

- Какво мислите за половите предразсъдъци?
- Мислили ли сте върху ролите на жената и мъжа и откъде произлизат те?
- Какво мислите за тях? 15 минути

Бележки

Електронни
ресурси

Видео 1 <http://othernessproject.eu/atividades/video.html?lang=bg&nid=44>

Видео 2 <http://othernessproject.eu/atividades/video.html?lang=bg&nid=45>

Видео 3 <http://othernessproject.eu/atividades/video.html?lang=bg&nid=46>

Многообразие / Сексуална ориентация

9

Разработено от IP SANTAREM

Продължителност 75

Енергизиращи упражнения

16 - Гръб до гръб

Всеки участник си намира партньор с близък до неговия ръст и тегло. Учениците в двойката сядат на пода, с гръб един към друг и преплитат ръцете си. Целта е да се изправят, без да гръбовеят си и да пускат ръцете си. След като изпълнят задачата, или направят няколко опита, играта може да продължи с нови партньори.

Релаксиращи упражнения

17 - Масаж в кръг

Групата застава в кръг и се обръща в една посока. Всеки участник поставя ръцете си на раменете на човека пред него. Всички ученици започват да масажират раменете на съседа си. Учениците, които получават масаж, могат да изкажат мнение. След няколко минути учениците се обръщат в обратна посока, за да може ученикът, който е масажирал, да получи масаж в замяна.

Цели

- Да се направи разлика между полова идентичност и сексуална ориентация.
- Да научат учениците какви различни сексуални ориентации съществуват.
- Да помислят върху правото на хората да ги изразяват, и да бъде насърчено толерантно отношение към хомосексуалността, бисексуалността и хетеросексуалността.
- Да се научат да разпознават стереотипи, предразсъдъци и различни видове дискриминация на основата на сексуалната ориентация и да знаят къде да намерят подкрепа в близкото си обкръжение.

Препоръчани педагогически ресурси и съвети:

- ЛГБТ видео: Да разберем сексуалната ориентация и половата идентичност: <https://www.youtube.com/watch?v=olDKLt0cj-c>

Съвети:

Учителят се стреми да предаде посланието, че трябва да се отнасяме с уважение и разбиране към всички сексуални ориентации. Много е важно да създаде атмосфера на спокойствие и доверие между себе си и учениците, както и между самите ученици, като се избягват подигравките, презрението и присмехът.

Подготовка

Ако упражнението се провежда в училищната библиотека, учителят може да използва наличните книги по сексуално образование. Ако това не е възможно, някои от отговорите са в кръстословиците, които учениците ще попълват в следващата част на упражнението. Терминология, свързана със сексуалността, е налична и в Речника на сексуалността (Калифорнийски университет, 2016)

Материали:

Кръстословици: гей, лесбийка, куир, хетеросексуален, андрогинен, бисексуален, трансджендър, сексуалност, пол, цисджендър, ЛГБТ, уважение, толерантност, разкриване и др.

Въведение

Сексуалната ориентация е сексуално привличане към друг човек. Тя е различна от другите аспекти на сексуалността, например биологичния пол и половата идентичност (психологическото разбиране за това да си мъж или жена; като какъв се идентифицираш). Ориентацията на сексуалното желание може да се прояви в различни форми: хетеросексуалност, хомосексуалност, бисексуалност и асексуалност. Всички те са възможни алтернативи и никоя от тях не представлява опасност (нито психическа, нито физическа) за личността или обществото, макар че хетеросексуалността все още се счита за „нормата“ от някои хора. Предразсъдъците и негативните стереотипи спрямо хомосексуалността и бисексуалността все още са дълбоко вкоренени в ценностната система и поведението на обществото, което води до неприемливи прояви на дискриминация.

Методи от НФО: Представяне/обсъждане на идеи и игра с думи.

1. Учениците се разделят на групи с по 4 – 5 участници във всяка, измислят, обсъждат и записват определение за полова идентичност и сексуална ориентация. [10 минути]

2. Групите представят определенията си пред целия клас, сравняват ги и съставят адекватни определения. Ако е необходимо, учителят им помага в това, като играе ролята на посредник. Учителят може да повика един доброволец да записва на дъската едно общо определение, което обобщава обсъжданията на групите. [10 минути]

3. Учениците отново се разделят в същите групи. Всяка група получава един лист със следните въпроси, на които членовете трябва да отговорят заедно:

- Какво значи „хомосексуален“?
- Какво значи „хетеросексуален“?
- Какво значи „бисексуален“?
- Може ли човек да избира сексуалната си ориентация?
- Кога откриваме сексуалната си ориентация? Защо има различни сексуални ориентации?
- Можем ли да познаем сексуалната ориентация на един човек само по външния му вид?
- Какво означава „да се разкриеш“ и защо може да е трудно?
- Каква подкрепа може да получи гей/лесбийка в средата, в която живее? [15 минути]

4. Групите отново се събират, за да презентират и сравнят отговорите си, както и да се опитат заедно да намерят най-подходящия отговор на всеки въпрос. Учителят е в ролята на посредник – помага на учениците да стигнат до правилните изводи и да отстранят погрешните схващания.

Забележка: Учителят могат да използва наличните в училищната библиотека книги. Така те ще разберат, че в библиотеката има книги, свързани със сексуално образование (и че могат да ги ползват по-късно, за да намерят отговори на въпросите и съмненията си). [15 минути]

5. Учениците решават [кръстословиците](#). [10 минути]

Въпроси за обсъждане:[15 минути]

- Сблъскали ли сте с проблема за сексуалната ориентация в училище или в друга среда?
- Смятате ли, че всеки има правото да изразява сексуалната си ориентация?
- Важно ли е човек да се чувства в безопасност, когато реши да сподели, че е хомосексуален или бисексуален в среда, в която преобладават хетеросексуални? Защо?
- Какво мислите за това упражнение?

Бележки

Електронни ресурси

[Кръстословици](#)

Речник на сексуалността (Калифорнийски университет, 2016)
- www.lgbt.ucla.edu/Resources/LGBTQ-Terminology

Многообразие / Нетърпимост/дискриминация

10

Разработено от IP SANTAREM

Продължителност 80 минути

Енергизиращи упражнения

19 - Хвани пръста

Учениците са в кръг и всеки поставя десния си палец на лявата длан на съседния ученик. Всеки се стреми да хване пръста на съседа си, преди неговия да бъде хванат. След няколко повторения играта се променя: всеки поставя левия си палец върху дясната длан на съседния ученик и процесът се повтаря няколко пъти.

Релаксиращи упражнения

16 - Предай нататък изражението

Упражнението е подобно на играта „развален телефон“, но вместо дума или изречение участниците си предават изражения.

Учениците застават в кръг, като всички са със затворени очи освен този, който показва изходното изражение. Ученикът потупва по рамото съседа си, който отваря очи, за да види изражението. Тогава вторият ученик потупва своя съсед по рамото и му предава изражението. Учениците, които вече са предали изражението си, могат да останат с отворени очи, за да проследят упражнението. Накрая първият участник получава изражението от последния ученик и показва какво е било първоначалното.

Цели

- Да се разгледат понятията „културно многообразие“ и „културна чувствителност“ към различните прояви на дискриминация.
- Да се обърне внимание на дискриминацията и социалното/културното изключване чрез размишляване върху стереотипите и предразсъдъците, които учениците имат към други хора.
- Да се затвърди разбирането, че всеки има правото на еднакво и справедливо отношение, и на социално/културно приемане.
- Да се намерят различни начини за третиране на различните прояви дискриминация и нетърпимост.

Съвети:

- Предупредете учениците, че сценките/скетчето не трябва да надвишават 5 минути.
- Важно е да се отбележи, че проявите на дискриминация като сюжет на сценките трябва да са предложени от учениците, а не от учителя. Тя/той може да даде само един-два примера единствено с цел да обясни по-добре.
- Някои примери за дискриминация, които учителят може да даде с цел по-добро разбиране на задачата от учениците: 1. Когато някой откаже да даде под наем апартамент на цветнокож заради цвета на кожата му; 2. Когато работодател плаща повече на мъж отколкото на жена за същата работа; 3. Когато някой заслужава да бъде повишен на работното си място, но това не се случва, защото го считат за хомосексуален, и др.
- Като продължение на урока учителят може да насърчи учениците да репетираят скеча с кукли за куклен театър, ако имат закупени такива, и да организират събитие, където да го представят пред другите класове, пред семействата си или пред местната общност.
- Учениците могат да публикуват текстовете в училищния или местния вестник или да създадат кратка илюстрирана книга с този материал. Могат да използват помощта на учителя по изобразително изкуство.

Подготовка

Материали:

- Копия на схемата със сюжета по темата за различните прояви на дискриминация на основата на пол, етнос, социален статус, религиозни вярвания и практики, увреждания, възраст и други признаци, за да може учениците да измислят история, позовавайки се на истински случай.
- Хартия и маркери за записване на историята, по която учениците ще направят представление с помощта на кукли за куклен театър.
- Различни рециклируеми материали и инструменти за направата на куклите.

Електронни ресурси:

- Видеоклип на European Intensive Programme Project (Claeys, 2012)

<https://www.youtube.com/watch?v=DzcC1vw7GSI>

- [Схема](#) на сюжета и темите за кукления театър

Въведение

В историята има много примери за това как стереотипите и дискриминацията могат да прераснат в насилие, убийства и дори геноцид. Културното многообразие може да ни обогати като хора, но може и да доведе до липса на интерес, безразличие, нетърпимост и дискриминация, които да лишат малцинствата от правото на обществени услуги, възможности за работа и образование, полицейска и правна закрила, настаняване, политическо представяне и др. Много е важно да сме наясно със собствените си предубеждения, за да предотвратим нетърпимостта и дискриминацията в името на едно по-човечно и мирно съжителство, за да се наслаждаваме на културното многообразие и да се учим от него.

Методи от НФО: разказване на истории и куклен театър

1. Учителят предлага на учениците да изгледат [видеоклипа](#) и обсъжда с тях възможностите за създаване на кукли за разиграването на сценка. Учениците се разделят в малки групи (по трима до петима) и работят по една от конкретните форми на дискриминация. Учителят дава на всяка група листче с изписана една от следните форми на дискриминация:

Група 1: дискриминация на основата на пол;

Група 2: дискриминация на основата на етнос;

Група 3: дискриминация на основата на социално положение;

Група 4: дискриминация на основата на религия и вероизповедание;

Група 5: дискриминация на основата на увреждания;

Методология Група 6: дискриминация на основата на възраст. [10 минути]

2. Така разделени по групи, учениците получават задача да измислят реалистичен пример за дискриминация и да разработят сюжет, който засяга дадената форма на дискриминация (разказ от първо лице на преживяна от тях случка или случка, която им е била разказана или която са чули по новините), и да търсят начин да се реши проблема. [15 минути]

3. Щом участниците във всяка група са избрали реалистичната ситуация и начините за справянето с конкретното проявление на нетолерантност/дискриминация, те получават [схемата](#) на сюжета, с чиято помощ да създадат конкретен сюжет на историята си. Пишат сюжета под формата на сценарий (диалози, които да се разиграт с куклите). [15 минути]

4. Групите правят кукли от рециклируеми материали и ги използват за изиграване на сценката, която са измислили. [30 минути]

5. Учениците и учителят провеждат дискусия на тема стереотипи и предразсъдъци, които водят до различни форми на дискриминация. Могат да се използват въпросите от секция „Рефлексия“.

Въпроси, които учителят да зададе на учениците в края на упражнението: [10 минути]

Размисъл

- Какви бяха чувствата ви по време на разиграването на сценката?
- Някоя от историите засегна ли вашите собствени стереотипи и предразсъдъци? Коя?
- Бихте ли искали да изиграте сцената пред други класове от училището, пред семействата си и пред местното общество? Защо?

Бележки

- Видеоклип на European Intensive Programme Project (Claeys, 2012)

Електронни ресурси

<https://www.youtube.com/watch?v=DzcC1vw7GSI>

- [Схема](#) на сюжета и темите на кукления театър

Многообразие / Млади-стари

11

Разработено от IP SANTAREM

Продължителност 45 минути

Енергизиращи упражнения

5 - Добър ден

Учениците ходят из стаята и се поздравяват (сякаш са близки приятели) с думи и жестове (ръкостискане, целувка, прегръдка). След това повтарят поздрава си, но този път само с очи. В края на упражнението учителят пита учениците как са се почувствали по време на двата вида поздрав (например било ли е трудно, как са успели да се разберат. и т.н.).

Релаксиращи упражнения

18 - Да направим място

Учениците вдигат ръце с дланите нагоре, представяйки си как избухват тавана с всички сили, за да увеличат обема на стаята, в която се намират. После свалят ръце, обръщат длани надолу и си представят, че избухват пода. След това с дясната ръка избухват стената вдясно, а с лявата – стената вляво.

Цели

- Да се преосмислят идеите и схващанията на учениците за старост и младост.
- Да се разгледат възможностите и нуждите на младите и старите хора.
- Да се разбере важноста на връзката между поколенията и за младите, и за старите.
- Да се намали дистанцията между млади и стари.

Материали:

- Копия на модела за планиране със седем въпроса, споменат по-долу.
- Бели листове с размер А4 и маркери.
- Компютър с достъп до интернет.
- Видео проектор.

Електронни ресурси:

Подготовка „Някога бяхме млади”

https://www.youtube.com/watch?v=c_XyFGFr29c

„Срещата между тийнейджъри и възрастни”

<https://www.youtube.com/watch?v=gt4zhFpDiyc>

Основен електронен ресурс: мултимедийна [компютърна анимация](#) върху стихотворението Beautiful Old Age на Дейвид Хърбърт Лорънс

Въведение

Данните на ООН сочат тенденция към застаряване на населението на света. Има все по-малко хора на работоспособна възраст, което се отразява на областта на труда, на здравеопазването и социалното подпомагане, икономическия растеж и др. Това ни изправя пред предизвикателства, които може да се преодолеят по много по-човечни и ефикасни начини; ако възрастните хора и съжителството с тях не се възприемат като задължение, а като преимущество.

Методи от НФО: мозъчна атака, подготвяне на проекти.

Първа сесия:

1. Предложете на учениците да изслушат/прочетат мултимедийната компютърна анимация по стихотворението „Beautiful Old Age“ на Дейвид Хърбърт Лорънс (поет и писател, роден в Англия през 1885 г.) [5 минути]
2. Попитайте учениците дали мислят за старостта по същия начин като поета, и обсъдете защо са на това мнение.
3. Учителят насърчава учениците да споделят своите схващания, опит и идеи във връзка с недостатъците и преимуществата на младите и на възрастните хора. [10 минути]
4. Учениците гледат двата видеоклипа: „Някога бяхме млади“ и „Среща между тийнейджъри и възрастни“. [10 минути]

Методология

5. Учениците имат за задача да сравнят трите документа (видеоклиповете със стихотворенията) и да намерят две разлики и две прилики. [10 минути]
6. Учениците използват техниката мозъчна атака, за да съберат идеи за различни начини, по които могат да влязат в контакт с хора на възраст над 70 години. [10 минути]

Втора сесия:

7. На учениците се дава модел със седем въпроса, по който да съставят план за конкретни дейности по установяване на връзка между поколенията в конкретния местен контекст. Те

съставят плана, като работят по двойки. В модела разработват следните въпроси: 1. Какво ще направим? 2. Защо го правим? 3. Какво по-точно ще си обменят младите и възрастните? 4. Как ще го направим? 5. Какво е необходимо да се направи предварително, за да се реализира нашият план? 6. Кога и 7. къде може да се реализира планираното? [30 минути]

8. Провежда се дискусия по темата (въпросите са в секция "Рефлексия"). [15 минути]

Размисъл

- Имаше ли нещо в това упражнение, което ви хареса много? Ако да, кое по-точно: четенето на стихотворението, гледането на видеоклиповете или изготвянето на план за конкретна дейност? Защо?
- Смятате ли, че това упражнение повлия на начина, по който възприемате старостта и различията между млади и стари?
- Ако е така, опитайте се да опишете по какъв начин.
- Бихте ли направили опит да организирате реално някое от действията, които планирахте в проектите си? Защо? Защо не?

Бележки

Възможно последващо упражнение: учителят и учениците събират проектите и ги изпращат на местни институции, които са свързани с осигуряване на грижа за възрастни хора, като освен това изпълняват една или няколко от дейностите, които са планирали в местната общност.

Електронни ресурси

Основен електронен ресурс: мултимедийна [компютърна анимация](#) върху стихотворението Beautiful Old Age на Дейвид Хърбърт Лорънс

„Някога бяхме млади“ https://www.youtube.com/watch?v=c_XyFGFr29c

„Среща между тийнейджъри и възрастни“ <https://www.youtube.com/watch?v=gt4zhFpDiyc>

Многообразие / Религия

12

Разработено от IP SANTAREM

Продължителност 45 минути

20 - Бос - детектив

Енергизиращи упражнения

Всички застават в кръг. Един от участниците затваря очи или излиза от стаята. Той/тя ще играе ролята на детектив и трябва да познае кой този, който дава команди (кой е босът). Някой от група доброволно става бос (това става тихо). Босът инициира някакво движение, като например щракване с пръсти, потъркване на корема или пляскане с ръце – той започва, а останалите повтарят движението. Познаващият ученик (детективът) се връща в стаята и се опитва да разбере кой е босът. Докато детективът се оглежда, босът сменя движението, като се опитва да не бъде забелязан и разпознат.

1 - Представете си, че ...

Релаксиращи упражнения

Препоръчителен кратък сценарий:

- Започнете да дишате бавно и дълбоко...
- Представете си, че сте на място, където сте спокойни и отпуснати...
- Създайте детайлите в ума си.
- Какво виждате?
- Какви са звуците, миризмите и цветовете на това специално място?
- Има ли други хора?

Росман, 2016

Цели

- Да се подобрят познанията на учениците за различните световни религии и вярвания.
- Да се запознаят с вярванията за живот след смъртта в различните религии чрез контакт с представители на тези религии.
- Да се научат да разпознават прояви на дискриминация на основата на религия и вярвания.
- Да идентифицират примери от националната или световна история за активна дискриминация и преследване на хора/народи заради религията и вярванията им, за да достигне до извода, че държавите в Европа носят вина за недопустими идеологии и практики – колониализъм, расова и религиозна дискриминация.

Препоръчано четиво:

Декларация на ООН за премахването на всички форми на религиозна дискриминация, чл. 1-3 и 6: <http://www.un.org/documents/ga/res/36/a36r055.htm> (UN, 2016)

Европейската конвенция за защита правата на човека и основните свободи, стр.10-12 и 48: http://www.echr.coe.int/Documents/Convention_ENG.pdf (Europe, 2016)

Речник на Arda за религиите: <http://www.thearda.com/learningcenter/religiondictionary.asp> (ARDA, 2016)

Съвети:

Подготовка

- Много е важно учителят да дава примери от страната, в която се провежда обучението или от Европа (от скорошната или древната история), за да помогне на учениците да опровергават популярното схващане, че само групи, които са свързани с исляма, преследват други религиозни групи. Това опасно схващане добива все по-голяма популярност заради кризата с бежанците, ДАЕШ и Боко Харам. Кръстоносните походи например са представлявали преследване и варварски прояви срещу мюсюлмани и евреи от страна на християнските власти.
- Ако упражнението се провежда в училищната библиотека, могат да използват книги на религиозна тематика. Ако не са налични такива книги, може да бъде използват речникът на ARDA за религиите.
- За улеснение учениците могат да използват мобилните си телефони, за да изпълнят упражнението (особено ако не са налични видеокамери или не са достатъчно на брой).
- В минутите за дискусия възложете задача на учениците да намерят поне четири причини „за“ и „против“, когато отговарят на въпроса „Мислите ли, че посещението на Представители на различните религии в училище е важно? Защо?“.
- Ако няма достатъчно ученици за пет групи, учителят би могъл да изпълни задачите предвидени за групи 4 и 5. За улеснение учениците могат да използват мобилните си телефони за записване на интервютата (особено ако не са налични видеокамери или не са достатъчно на брой).

Материали:

- Компютър с достъп до интернет за намиране на информация
- Видеокамери или мобилни телефони с камера

Електронни ресурси:

Дигитална игра за **свързване на елементи** с карти на тема „религии“: християнство, юдейство, ислям, будизъм, хиндуизъм и др.

Въведение

През 1981 г. е приета Декларация за премахване на всички форми на нетолерантност и дискриминация свързани с религия или вяра, която защитава религиозната свобода на национално и международно равнище. Но все още има много места по света, където този вид свобода не е реалност. За съжаление, има много случаи на дискриминация навсякъде по света, а в някои страни религиозните малцинства са преследвани целенасочено. Това е много сложен и чувствителен проблем, който трябва да се има предвид в основното образование, като се започне с академични знания за огромното разнообразие от религии и вярвания в света, които представят различни понятия за живота и смъртта, и се мине през зачитането на това многообразие. Би трябвало религията да се отдели от нещата, които хората правят в нейно име.

Методи от НФО: дебат, игра и видео продукция

Първа сесия:

1. Учителят представя упражнението (като се основава на информацията по-горе) и разделя учениците по групи. [3 минути]
2. Учениците работят по двойки и дават определение на думата „религия“. След това учителят раздава кратко определение или прожектира определението (то може да бъде съвсем просто, взето например от речника на ARDA). Учителят насърчава учениците да коментират приликите и разликите между техните определения и новото определение (от речника). [10 минути]
3. Учениците играят разработената [игра с карти](#) по двойки. [7 минути]
4. В групи по 4 – 5 души учениците получават задачата да създадат филм, който представя няколко представители на местни религиозни общности, които обсъждат виждането на тяхната религия за живота след смъртта. Учениците планират посещение на представителите на местните религиозни общности в училище, където да ги интервюират и да заснемат интервютата. Можете да разделите задачата по следния начин: [15 минути]

Методология

Група 1 прави проучване за религиите, които са представени на местно ниво, и се свързва с техни представители.

Група 2 обмисля въпросите за кратко интервю с представителите на различните религии, за да разбере схващането на съответната религията за живота след смъртта. Групата може да зададе само един допълнителен въпрос за нещо, което учениците биха искали да научат от религиозния представител.

Група 3 пише покани до религиозните представители с идеята те да дойдат в училище и да говорят за понятието „живот след смъртта“.

Група 4 пише молба за разрешение да се заснемат гостите.

5. Групите се събират и прочитат документите, които са разработили. Всеки ученик може да коментира документите с цел подобряването им с помощта на учителя. [10 минути]

Втора сесия:

6. В деня на посещението на религиозните представители учениците провеждат и заснемат интервютата. [30 минути]
7. Учениците обсъждат случилото се с помощта на въпросите по-долу или на въпроси, които те самите зададат. [15 минути]

Въпроси за дискусия:

Размисъл

- Познати ли ви бяха всички религии, които бяха част от това упражнение?
- Смятате ли, че беше важно религиозните представители да дойдат в училище? Защо?
- Какво мислите за това упражнение?

Бележки

Като допълнителна задача учениците могат да обработят получената информация и да я публикуват в училищния сайт или вестник.

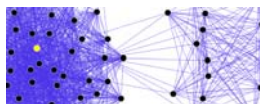
Електронни ресурси

Дигитална игра за **свързване на елементи** с карти на тема „религии“: християнство, юдейство, ислям, будизъм, хиндуизъм и др.

<http://othernessproject.eu/atividades/digital/203/cartas.html>

Многообразие / Социален статус

13

Разработено
от

AENAO

Продължителн
ост

70 минути

Енергизиращи
упражнения

3 - Амеба

Игра на еволюция! Всички ученици са амеби в началото на упражнението и имат за цел да еволюират в човек. Учениците ходят из стаята и се държат като амеби и когато срещнат друга амеба, играят на „Камък, ножница, хартия“. Който спечели, се превръща в червей. Когато се срещнат два червея, отново играят на „Камък, ножница, хартия“ и победителят еволюира в оса, а загубилият се превръща в амеба. Това продължава, докато някой не еволюира в човек. Етапите на еволюцията са следните: амеба -> червей -> оса -> кокошка -> маймуна -> човек.

Релаксиращи
упражнения

15 - Движи се като играчка

Учителят използва магическа дума, която превръща децата в навиващи се механични играчки. След сигнала на учителя играчките започват да се движат из класната стая като роботи, за да седнат на мястото си. Трябва да се движат бързо в началото и все по-бавно след това, защото зарядът от навиването им свършва. Някои от тях спират в средата на стаята и трябва да бъдат навити отново, за да стигнат до местата си.

Цели

- Да се запознаят учениците с термина „социални идентичности“.
- Да се разгледа идентичността от различни гледни точки.

Подготовка

- Съвети: дадените откъси от разговори могат да бъдат променяни според предпочитанията на учителя и нуждите на учениците.
- Разработки за идентичността и многообразието <https://www.salto-youth.net/tools/toolbox/tool/identity-and-diversity-tool-box.1365>

Въведение

„Може да идваме от различни кораби, но в момента всички се намираме в една и съща лодка.“

Мартин Лутър Кинг

Методи от НФО: Симулация "Говори като..."

Упражнение-симулация

1. Учениците се разделят на шест групи. Всяка група получава роля: А. Родители, Б. Добри приятели, В. Кмет/ общински служители, Г. Свещеници, Д. Брат/сестра/ученици, Е. Директори на училища.

2. Учениците от всяка група трябва да влязат в съответната роля, т.е. в група А всеки говори и постъпва, сякаш е родител.

3. Всички участници в симулацията са хора от малко, затворено общество, където всички се познават.

Методология

4. Всяка група започва разговор, като всеки разговор е с продължителност 15 – 20 минути. Примерни теми за разговор:

- Семейство бежанци се мести в селото. Двете им деца трябва да ходят на училище. Как е вашата реакция? Обсъдете по групи.
- В града ще гостува цирк и всички се вълнуват. Циркът, обаче, използва животни в програмата си. Какво ще направите? Обсъдете по групи.
- По телевизията дават състезание за най-добър вокален изпълнител, където могат да участват хора на всякаква възраст. Какво е мнението ви? Обсъдете по групи.
- Обявяват, че ще бъде финансирано изграждането на ново игрище за спорт. Какво да бъде то и защо? Обсъдете по групи.

Електронен ресурс: Видео: [DT Video vimeo.com/166006201](https://vimeo.com/166006201)

Учителят задава на учениците следните въпроси:

Размисъл

- Как се чувствахте в ролята на друг когато трябваше да говорите и действате като него?
- Беше ли трудно всички да влязат в една роля - на представителите на една група хора?
- Намирате ли прилики между ролите и истинския живот?

[15 минути]

Бележки

Електронни
ресурси

Видео <https://vimeo.com/166006201>

14

Многообразие / Културно/етническо многообразие

Разработено от АЕНАО

Продължителност 100 минути

Енергизиращи упражнения

5 - Добър ден

Учениците ходят из стаята и се поздравяват (сякаш са близки приятели) с думи и жестове (ръкостискане, целувка, прегръдка). След това повтарят поздрава си, но този път само с очи. В края на упражнението учителят пита учениците как са се почувствали по време на двата вида поздрав (например било ли е трудно, как са успели да се разберат. и т.н.).

8 - Годишни времена

Всички играчи застават в кръг, но не прекалено близо един до друг. Учителят казва един сезон, и всички започват да се движат като растение през съответния сезон.

Релаксиращи упражнения

Зима: растенията са малки, слаби и прилепени до земята.

Пролет: заради по-ярката слънчева светлина растенията растат и бавно се надигат.

Лято: благодарение на топлото слънце растенията бавно отварят „ръцете си“, цветовете разцъфтяват и се изправят.

Есен: слънчевите лъчи стават по-слаби. Растенията бавно се свиват, цветовете и листата им опахват.

Учениците ще:

Цели

- придобият знания за нови култури;
- се научат да откриват приликите и разликите между културите;
- се научат как да представят една нова култура;
- се научат да разсъждават върху собствените си културни особености.

Съвет:

Държавите, посочени по-долу, могат да бъдат всички, които отговарят на описанието. Ако обаче учениците се затрудняват да посочат държава, учителят може да даде следните за пример:

Група 1: Финландия;

Група 2: Нигерия;

Група 3: Индия;

Група 4: Аляска;

Група 5: Папуа Нова Гвинея.

Подготовка

Материали: дрехи и лични принадлежности (учителят може няколко дни предварително да помоли учениците да донесат вещите), листове хартия, маркери

Методи от НФО: Симулация, работа по групи

Методологията е вдъхновена от межкултурните вечери по време на младежките проекти на АЕНАО (вижте [снимки](#) и Межкултурна игра (Rafa Rafa)).

1. Учениците се разделят в пет групи. Всяка група трябва да представи по една държава от всеки континент както следва:

Група 1: Държава в Северна Европа

Група 2: Държава в Централна Африка

Група 3: Държава в Източна Азия

Група 4: (много студена) Област в Северна Америка

Група 5: Държава в Океания с много местни жители

[5 минути]

2. Вече разпределени по групи, учениците решават коя държава ще представят.

Забележка: Другите групи НЕ трябва да разбират коя е конкретната държава, която групата е избрала.

Методология Ако се затрудняват, учителят може да им даде примери (вж. „Съвети“). В зависимост от държавата, която учениците представят, те трябва да разучат обичаите ѝ и традиционните ястия и танци, да нарисуват знамето ѝ и т.н. Съвет: Учениците могат да използват интернет като източник на информация.

Учениците си намират кът в стаята или в друга стая, ако е възможно, и подготвят представянето на държавата си. [30 минути]

3. Всяка група избира по един от членовете си, който ще играе ролята на „посетител“. „Посетителите“ (представители на всички групи) се събират и заедно посещават различните държави (групи), т.е. всички „посетители“ отиват при група 1 (като „посетителят“ от група 1 остава с групата си), след това посещават група 2 и т.н. По време на тези посещения всяка група представя държавата си (обичаи, знаме, ястия и др.), без да издава името на държавата. [10 – 15 минути на група]

4. Когато приключат всички посещения, „посетителите“ се връщат при групите си и разказват

какво са видели и научили. По думите на своя представител в групата на „посетителите“ всяка група се опитва да познае представените държави от другите групи. [10 минути]

5. Най-накрая всяка група представя държавата си пред целия клас и разкрива коя е тя. [10 – 15 минути на група]

Електронни ресурси: [Презентация в Prezi](#), [снимки от межкултурните вечери](#) (да се разгледат преди упражнението)

Учителят задава на учениците следните въпроси:

Размисъл

- Как ви се стори подготовката за представянето на страна, различна от вашата родна?
- Намерихте ли разлики/прилики между държавата на вашата група и държавата, в която живеете?
- Как се чувстваха „посетителите“, като презентираха наученото на собствените си групи?
- Как се чувствахте, докато се опитвахте да познаете коя държава е била представена от другите групи?
- Намерихте ли прилики/разлики между групите?

[20 минути]

Бележки

Електронни
ресурси

Презентация в Prezi:

http://prezi.com/wrol9ilanqxu/?utm_campaign=share&utm_medium=copy

[Снимки](#)

15

Многообразие / Хотел „Велика Европа“ (държава – език)

Разработено от АЕНАО

Продължителност 80 минути

Енергизиращи упражнения

2 - Мууу!

Учителят раздава на участниците листчета, върху които са изписани различни домашни животни, например крава, кон, овца, петел и др. След като всеки ученик разбере какво е неговото животно, той трябва да ходи из стаята и да издава звуците на животното си, и да търси себеподобни.

6 - Дишам като пчела

Учителят инструктира учениците да се разположат удобно, за да упражняват пчелно дишане. Трябва да си представят, че са кацнали на листо или цвят. Учителят дава следните инструкции:

Релаксиращи упражнения

- Вдишайте така, че въздухът да минава през носа ви и да изпълва дробовите ви.
- Докато издишвате, жужете като пчела. Колко време можете да жужите? Разберете колко далеч ще прелети вашата пчела, преди да трябва да си почине. Бзз!
- При следващото вдишване разберете дали вашата пчела може да лети със силно, шумно жужене.
- При следващото вдишване нека вашата пчела да лети с леко жужене.

Когато упражнението приключи, учителят отделя време за кратка дискусия. Различно ли е чувството, когато жужите силно и леко? Как се чувства тялото ви?

По желание (ако има време): След упражнението с дишане учениците могат да нарисуват пчелата и листото или цвета, на който са „стояли“ във въображението си. Тази рисунка може да бъде използвана, за да напомня за релаксиращото упражнение. Когато видят рисунката, те започват да се държат като пчели и да използват пчелното дишане.

Цели

- Да се запознаят учениците с различни културни идентичности.
- Да се започне межкултурен диалог.
- Да се използват езици, различни от познатите им.
- Да се използва езикът на тялото.

Подготовка

- **Материали:** листове хартия, химикали/маркери

- **Подготовка:** Учителят пише/принтира на малки листчета хартия героите/ситуациите, описани по-долу за групи А-Е, и ги дава на учениците след като ги раздели на групи.

Всички описания могат да бъдат намерени във [файла](#).

Съвети: Не позволявайте на учениците да използват съвременните възможности за превод на текстовете (например от телефоните и таблетите си, или с речник)

Въведение

Межкултурният диалог представлява обмен на гледни точки и мнения между различни култури. Чрез него хората могат да открият много общи неща между различните култури и общества, като по този начин установяват разбиране и взаимодействие.

Методология

Методи от НФО: симулация Хотел „Велика Европа“, работа по Еуропа

Учениците се разделят на 6 групи (А – Е). В **група А** има шестима ученици. В **групи от Б до Е** има равен брой ученици (например по трима в група).

Група А: служители на Хотел „Велика Европа“: рецепционист, камериер, готвач, сервитьор, оберкелнер, пиколо.

Група Б: група португалци. Ситуация: Асансьорът е счупен и трябва да пренесем багажите си до четвъртия етаж.

Описание на ситуацията на португалски:

Elevador está avariado e vamos ter que carregar as nossas malas até ao 4º andar.

Група В: група англичани. Ситуация: Утре сутринта искаме да закусим доста рано, към 6 без 15. Ще ни кажете ли къде да отидем? И още нещо, един от нас има непоносимост към глутен.

Описание на ситуацията на английски:

We need to have an early breakfast tomorrow (at 5:45). Where can we do that? Another issue - one of us needs gluten-free food.

Група Г: група италианци. Ситуация: Трябват ни още завивки и соли за вана.

Описание на ситуацията на италиански:

Abbiamo bisogno di altre coperte e bagnoschiuma.

Група Д: група гърци. Ситуация: Имаме резервация, но изгубихме паспортите си на летището. Как можем да останем в хотела? Къде да съобщим за изгубените паспорти?

Описание на ситуацията на гръцки:

Έχουμε κάνει κράτηση αλλά χάσαμε τα διαβατήριά μας στο αεροδρόμιο. Πώς μπορούμε να μείνουμε εδώ? Πού μπορούμε να δηλώσουμε απώλεια διαβατηρίου?

Група Е: група французи. Ситуация: Съседите ни (групи пияни хора) вдигат много шум и ни пречат да спим.

Описание на ситуацията на френски:

Nos voisins (un groupe de personnes ivres) font beaucoup de bruit et nous ne pouvons pas dormir.

1. Групи Б - Е получават ситуациите си (на съответния език) и ги обмислят.

Група А говори само български (и ролите на участниците са дадени на български).

Групи Б – Е получават описанието си ПЪРВО на родния си език (т.е. група Б получава описанието на португалски, група Е – на френски, и т.н.). Групите се опитват да разберат ситуацията, която трябва да опишат и след това решават към кого от служителите на хотела да се обърнат (например рецепционист, камериер и др.).

Съвет за учениците: докато решавате какво да направите, може би е добре да помислите какво биха направили и как биха се държали хората от съответната страна. [15 минути]

Разиграване на ситуации – първи етап

2. Групи Б - Е работят поотделно и се опитват (1) да разберат какъв проблем имат (след като прочетат описанието, което са получили на съответния език) и (2) да го представят, като не трябва да говорят на български (защото са италианци, гърци и т.н.). Всяка група има 2 минути да обясни ситуацията си. Когато те изтекат, ученик от група А се опитва да реши проблема, без значение дали го е разбрал (ако не е разбрал ситуацията, налучква). [20 минути]

Разиграване на ситуации – втори етап

3. Когато всички групи се изредят, те получават ситуациите си, написани на български, и отново обсъждат как да ги обяснят на група А, като използват само английски и езика на тялото. [5 минути]
4. Повтаря се стъпка 2, като гостите на хотела (групи от Б до Е) могат да използват само английски и езика на тялото. Представител на група А се опитва да реши проблема (вероятно по-успешно от първия път)[15 минути]

Електронен ресурс: [DI Тест](#)

Въпроси към учениците:

За група А:

Как се чувствахте, когато:

- се опитвахте да разберете ситуацията?
- се опитвахте да разрешите проблема, въпреки че не бяхте сигурни какво точно трябва да направите?

Размисъл

За групи от Б до Е:

Как се чувствахте, когато:

- прочетохте ситуацията на език, различен от родния ви?
- се опитвахте да обясните ситуацията на дадения език?
- се опитвахте да обясните ситуацията, като също така мислите и за страната, която представяте?

[20 минути]

Бележки

Електронни
ресурси

[Тест](#)

16

Многообразие / Чие е това тяло?

Разработено от	AENAO
Продължителност	90 минути
Енергизиращи упражнения	12 - Изписване с тяло Учителят възлага на учениците задачата да изпишат името си във въздуха, като използват различни части на тялото – например ръка, крак, лакът, нос. По желание: Ако има време, учителят дава няколко думи на учениците, които те да изпишат с тяло. Може да работят всички заедно или да се разделят по групи.
Релаксиращи упражнения	2 - Постепенно отпускане на мускулите За да отпуснат тялото си от главата до петите, учениците затварят очи (ако това не е проблем за тях) и се стараят да стягат и отпускат всяка мускулна група за по 2 – 3 секунди. Учителят дава насоки на учениците: казва им да започнат с краката и пръстите на краката, след което да се придвижат към коленете, бедрата, задните части, гърдите, ръцете, врата, челюстта и очите, като по време на това бавно и дълбоко си поемат въздух. Кели Роупър
Цели	• Да се обърне внимание на приликите/разликите между човешките тела. • Учениците да открият различните способности на тялото си.
Подготовка	<u>Материали:</u> огромни листове (т.е. листове за флипчарт, залепени с тиксо), маркери, вестници, списания, ножица, лепило. По желание: стари парчета плат/копчета, прежда
Въведение	Като всичко друго в живота, тялото е част от многообразието в природата. Ако всички си приличахме, природата щеше да е много скучна!

Методи от НФО: създаване на художествено творчество (колаж, рисуване), работа по групи, дискусия.

Предложените дейности от НФО са вдъхновени от Compasito <http://www.eycb.coe.int/compasito/> (Нанси Флауърс, 2009, стр.53-55)

Методология

1. Учениците се разпределят в групи по петима-шестима и всяка група рисува по едно тяло. Всяко тяло трябва да бъде направено чрез очертаване на части от тялото на членовете на групата – например един ученик ляга и групата очертава главата му/й; друг ученик ляга и групата очертава ръцете му/й и т.н. Процесът се повтаря, докато всеки член на групата е участвал в очертаването на тялото. Когато са очертани всички тела, а върху всяка част от тялото се представят графично подходящи способности и умения. Съвет: Способностите/уменията могат да включват всичко, което човек може да прави с дадена част от тялото си, например, ако някой има хубав глас и ползва устата си за пееене, то учениците рисуват/залепват музикална нота на устата; друг, може би играе футбол и използва краката си за този спорт - учениците рисуват/залепват футболна топка на крака и т.н. Способностите/уменията се поставят/рисуват/ залепват с помощта на наличните материали. [40 минути]

2. Всяка група представя колажа си с различните части на тялото и свързаните с тях способности/умения. [10 минути]

3. Учителят започва разговор. Всички заедно обсъждат как могат да използват уменията от рисунките в зависимост от конкретните различия на телата на хората. Ако нещо в тялото му е различно, как могат да се адаптират така, че да бъдат нарисувани и техните способности/ умения? [20 минути]

Електронен ресурс: [DT Видео https://vimeo.com/165849845](https://vimeo.com/165849845)

Учителят задава на учениците следните въпроси:

Размисъл

- Лесно ли се сетихте за неща, в които сте добри?
- Има ли големи разлики в колажите?
- Мислите ли, че всички хора могат да имат еднакви способности/умения? Защо?

[20 минути]

Бележки

По желание: Може да залепите колажите от т. 1 на стената в класната стая или някъде другаде в сградата на училището.

Електронни ресурси

Видео <https://vimeo.com/165849845>

17

Многообразие / Социално включване и устойчиво развитие

Разработено от

Prosveta

Продължителност

70 минути

Енергизиращи упражнения

16 - Гръб до гръб

партньори.

Всеки участник си намира партньор с близък до неговия ръст и тегло. Учениците в двойката сядат на пода, с гръб един към друг и преплитат ръцете си. Целта е да се изправят, без да гърбовете си и да пускат ръцете си. След като изпълнят задачата, или направят няколко опита, играта може да продължи с нови партньори.

Релаксиращи упражнения

12 - Топъл гръб

Всеки ученик залепва лист хартия на гръба си и си взема химикалка. Листовите са предварително подготвени, като на тях пише: „Аз харесвам...“. На фона на бавна музика учениците се движат из стаята и записват на всеки лист качествата, които харесват в човека, на чийто гръб е листът. Всяко дете вижда своя лист накрая на упражнението и го взема вкъщи.

Учениците ще научат:

Цели

- Какво е устойчиво развитие и кои са 17-те цели за устойчиво развитие.
- Какво е приобщаващо образование.
- Защо тази темата е важна (чрез проблематиката на тяхната собствена среда).
- Подобряват уменията си да разсъждават и да представят идеите си.

1. Препоръчано четиво:

- Цели за устойчиво развитие 2030

http://www.unglobalcompact.bg/wp-content/uploads/2014/05/BMGD_Goals2016-Strategic-plan-BG-2.compressed.pdf

<https://www.undp.org/content/undp/en/home/sustainable-development-goals.html>

Подготовка

- Образование за устойчиво развитие

http://bpid.eu/wp-content/uploads/2018/12/SDG_4.pdf

<https://www.greenofficemovement.org/education-for-sustainable-development/>

2. Материали и оборудване: лаптоп и проектор, маркери и флипчарт (или голям лист хартия за мисловните карти)

3. е-ресурси: [D17_1](#) – видео; [D17_2](#) – интерактивна презентация; [D17_3](#) – инструкции за субтитри на български език

Въведение

„Образованието за устойчиво развитие дава възможност на учениците да вземат информирани решения и отговорни действия насочени към цялостта на околната среда, икономическата жизнеспособност и справедливото общество за настоящите и бъдещите поколения, като същевременно зачитат културното многообразие.“

[UNESCO definition](#)

1. Учениците гледат [видеоклипа](#) за устойчивото развитие (след генериране на субтитри на български език - инструкции [D17 3](#)) и записват две неща, които им правят впечатление докато гледат. След това те споделят резултатите по двойки, обсъждат и ги обмислят по приоритет. Учителят ги насърчава да споделят лични преживявания. Всяка група споделя с класа своите идеи.

Метод от НФО: *Snowballing*; **е-ресурси:** [D17 1](#) (след генериране на субтитри на български език като се използват инструкциите от [D17 3](#)) **10'**

2. Като подготовка за следваща дейност учениците гледат видео [презентацията](#). Те получават указания, че ще имат задача да обсъдят възможните промени в училището от гледна точка на специфични групи хора. Видео е източник на някои идеи, които биха могли да използват. **Е-ресурс:** [DSI 17 2 BG](#). **5'**
3. Учениците са разделени в 4 групи. Всяка група си представя, че се състои от представители на следните хора, които са основните участници в процесите свързани с образованието. **Група 1** - родители (**Р**); **Група 2** - ученици (**У**); **Група 3** - преподаватели (**П**); **Група 4** - **ДУ** (Директори на училища и служители на министерството на образованието). Задачата на всяка група е да обсъди и да вземе решение какво е необходимо за изграждането на идеалното училище от гледна точка на социалното включване (като се вземат предвид специфичните аспекти на местната общност, където живеят учениците).

Методология

Участниците в отделните групи (**Р, У, П, ДУ**), обсъждат и:

- (1) вземат решение относно целта/ите си;
- (2) планират конкретни действия за постигане на целите.

Учителят се присъединява към групата на Преподавателите.

Метод от НФО: *Snowballing*. Всички идеи се записват на хартия. **10'**

4. Всяка група обсъжда предложените идеи от членовете на групата и прави списък с най-подходящите след изслушване на аргументите на авторите на идеите. **5'**
5. Групите представят своите идеи пред класа в следната последователност: **У, Р, П, ДУ**. Всяка група (с изключение на **У**, тъй като те са първите) взема предвид идеите (целите и действията), предложени от предходните, и евентуално преформулира своите предложения (приемане или преформулиране на някои цели и действия). **15'**
6. Финален етап: групите правят мисловни карти, описващи целите и действията планирани за създаване на идеалното училище, като се описват и съответните отговорности за всяко планирано действие (**У, Р, П, ДУ**).

(**Метод от НФО:** мисловна карта)

Рефлексия под ръководството на учителя: **10'**

1. Как се чувствахте по време на занятието?

Учителят разпечатва предварително [осем карти](#), които представят графично възможни чувства по време на занятието (1. Заинтересовани; 2. Доволен; 3. Объркан; 4. Изненадан; 5. Развълнуван; 6. Щастлив; 7. Смутен; 8. Изнервен и ги слага в различни краища на стаята. Учениците отиват до съответната карта, в зависимост от това как са се чувствали като цяло. След разделянето по групи, те споделят в групата защо са избрали това чувство и един представител докладва на другите групи защо учениците от неговата група са избрали съответното чувство.

Размисъл

1. Коя дейност по време на занятието ви хареса най-много? – гласуване чрез <https://www.mentimeter.com/> или всеки споделя устно.
2. Дискусия "Как може да се използва наученото в обучението?"

Бележки

Видео D17_1 www.youtube.com/watch?v=1xz1RKl77l4&feature=youtu.be

Електронни
ресурси

[Интерактивна презентация](#)

[Инструкции за генериране на субтитри](#) на български език към видеото D17_3

[Карти с чувства](#) (за рефлексията)

18

Многообразие / Климатичните промени и бедността

Разработено
от

AENAO

Продължителн
ост

75 минути

Енергизиращи
упражнения

15 - Животинска подредба

Учителят казва на учениците да си измислят животно, без да го казват на останалите, и да започнат да го имитират. Задачата им е, без да говорят, да се подредят в редица от най-малкото към най-голямото животно. Участниците могат да показват кое е избраното от тях животно само чрез движения и звуци. След като се подредят, учениците казват кое животно са представяли, и учителят проверява дали са се подредили правилно по височина.

Релаксиращи
упражнения

8 - Годишни времена

Всички играчи застават в кръг, но не прекалено близо един до друг. Учителят казва един сезон, и всички започват да се движат като растение през съответния сезон.

Зима: растенията са малки, слаби и прилепени до земята.

Пролет: заради по-ярката слънчева светлина растенията растат и бавно се надигат.

Лято: благодарение на топлото слънце растенията бавно отварят „ръцете си“, цветовете и се изправят.

Есен: слънчевите лъчи стават по-слаби. Растенията бавно се свиват, цветовете и листата им опахват.

Цели

Запознаване с климатичните промени и техните последици.

• Препоръчана литература:

<https://www.coe.int/en/web/europarisks/climate-change-impact>

<https://www.science.org.au/files/userfiles/learning/documents/climate-change-r.pdf> (страници 6-19)

<https://www.onedayswages.org/2017/06/09/5-ways-climate-change-affects-poverty/>

Подготовка

- **Материали и оборудване:** бяла дъска/ флипчарт, листи хартия, маркери, проектор - за видео материала (пътешествие във времето), D18 Scenario.pdf - разпечатка

Въведение

„Никога няма да сложим край на бедността, ако не се справим с климатичните промени.“

Джим Йонг Ким

Методи от НФО: мозъчна атака, ролева игра

1. Учителят моли учениците да помислят за климатичните промени и как това е свързано с бедността (мозъчна атака). (10')
2. Учениците се разделят на две - **група 1**, която ще работи по сценария, и **група 2**, която ще подготви и изнесе реч пред световните лидери. Група 1 се подготвя за ролевата игра като гледа [видеото](#). Учителят възлага следните роли в рамките на група 1:

А. Разказвач

Б. Лидер на групата

Методология В. Между 4 и 6 членове на групата - в зависимост от това колко ученици желаят да участват. (5')

3.1. Учениците разучават [сценария](#) и се подготвят за представлението. За нуждите на декорите, те обявяват някакъв обект, или изработват бързо макет на машина на времето.

3.2. Докато Група 1 се подготвя за представлението, учениците от Група 2 се подготвят и обмислят речта си пред световните лидери (с помощта на учителя).

4. Двете групи ученици представят резултатите от работата си:

- група 1 представя създадените от тях сцени (по сценария)
- група 2 представя подготвената реч пред световните лидери. (15')

Учителят поставя следните въпроси на учениците, които се обсъждат в обща дискусия:

Размисъл

- Как се почувствахте, когато разбрахте как бедността е свързана с промените в климата?

- Трудно ли беше да си представите света след 50 години?

- Как се почувствахте, когато подготвихте речта пред световните лидери? Смятате ли, че това е нещо, за което си заслужава да се борите? (15')

Бележки

Електронни
ресурси

[Пътешествие във времето - 2070 г.](#)

[Сценарий](#)

19

Многообразие / Нетърпимост към различните

Разработено от IPSantarém: Ana Da Silva | Ana Torres | Maurício D

Продължителност 45 m

Енергизиращи упражнения

6 - Не спирай да вървиш

Учителят казва на учениците да вървят по различни начини – сякаш са много щастливи; сякаш са огромен слон; сякаш са на 80 години; сякаш вали като из ведро; сякаш са прохождащи деца и т.н.ца и т.н.

Релаксиращи упражнения

5 - Моите мисли/чувства с една дума

Учителят приканва учениците да затворят очи (ако това не е проблем за тях) за една минута и да помислят за дума, която описва чувствата/мислите им след края на упражнението. След това учениците отварят очи и един по един казват думата си на останалите.

Цели

- Да се разграничат понятията „различия“ и „многообразие“.
- Да се разбере какво е расизъм, ксенофобия, хомофобия и други концепции, които се обсъждат в занятието, като се свържат с концепцията за многообразието.
- Обсъждане на начини за мирно съвместно съжителство, уважавайки различията.

Подготовка

Подготовка: Преди занятието преподавателят може да потърси подходящи за възрастовата група дефиниции за расизъм, ксенофобия, хомофобия и др., които да бъдат използвани за подкрепа на собствените му разсъждения по въпроса, или да прочете документа, приложен като електронен ресурс.

Материали с информация: Ангажираност за промени. *Расизмът, антисемитизмът, ксенофобията и нетолерантността и тяхното въздействие върху младите хора в Европа*, Доклад на симпозиума, редактиран от Ингрид Рамберг, 2005 г., достъпен на <https://rm.coe.int/committed-to-making-a-difference-eng / 1680902e40>.

Съвети: В зависимост от характеристиките на групата, преподавателят може да маркира времеви граници на всяка стъпка от тази дейност чрез пляскане с ръце, удряне на барабан или чрез клаксон.

Материали: Компютър, проектор, интернет връзка, листове хартия, химикалки.

е-ресурси: [инфографика](#) за разликите и приликите между понятията "разлика" и "многообразие": (българската версия се достига при преминаване през различните езикови версии със стрелката за прелистване на дясно).

Имиграцията, в резултат на глобализацията и по-голямата взаимозависимост между нациите, увеличава културното многообразие на малцинствените групи и общности. Изправена пред огромния приток на бежанци, бягащи от войната в Сирия, Афганистан и други страни, където ситуацията е нестабилна, Европа трябва да се справи с голяма хуманитарна трагедия, а някои европейски държави отказват да приемат бежанци.

Така че днес е още по-важно да се насърчава приобщаването и действията срещу нетолерантността, ксенофобията, расизма и други форми на неприемане на различните, като същевременно се цени и насърчава уважението към културното и социалното многообразие.

1. Преподавателят подхожда към концепциите "различие" и "многообразие" като ги съпоставя и използва [инфографиката](#). Напомнете на участниците, че дейността е предизвикателство и те трябва да обърнат внимание на обяснението. **(5 минути)**

2. Предизвикателството, в което учениците ще участват, е дейност, която е ограничена във времето. Класът се разделя на малки групи от 3 човека, като всяка група получава празен лист с размер А5 и химикал, както и описанието на предизвикателството (отпечатано на хартия с формат А4), което съдържа решенията на кръстословица и стъпките на предизвикателството, в което учениците участват. **(5 минути)**

ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВО (да се разпечата и даде на всяка група)

Преди да започнете, вашата група трябва да прочете тихо (3 минути) всички следващи стъпки. Можете да започнете да изпълнявате задачите от предизвикателството само след като знаете всичко, което трябва да направите, така че трябва да прочетете целия документ, преди да започнете.

1. Разгледайте решенията на попълнената кръстословица (2 минути)

2. Потърсете в онлайн речници, енциклопедии и/или статии дефинициите на всяка дума. Тъй като предизвикателството е ограничено във времето, трябва да разпределите задачите вътре в групата. Всеки член на групата трябва да запише дефиницията и библиографския източник, който е използвал (записва поне вида на източника и връзката за достъп). **(5 минути)**
3. Прочетете тихо всички дефиниции на думите (всеки член на групата прочита думите и съответните дефиниции, които е намерил). Обсъдете в групата общите характеристики на всички думи, и направете списък с тези характеристики на лицевата страна на малкия лист хартия (размер А5) **(5 минути)**.
4. Обяснете как тези характеристики се свързват с концепцията за многообразието въз основа на [инфографиката](#), като запишете обяснението на гърба на листа А5 **(5 минути)**.
5. Обмислете 2 форми на действие за насърчаване на мирно и спокойното съвместно съжителство между хората **(5 минути)**.
6. Разменете записките си върху малкия лист с написаното от друга група и се запознайте с резултата от работата на другата група **(2 минути)**.

В края на заниманието учениците могат да бъдат насърчени да създадат своя кръстословица (поотделно или на малки групи) по темата за мирното съвместно съжителство като използват приложението за създаване на онлайн кръстословици, достъпно тук <https://www.puzzle-maker.com/CW>

Можете също да предложите на класа да предизвика цялата училищна общност да реши кръстословицата, предложена тук, както и тези, създадени от работните групи.

Размисъл

Преподавателят моли участниците да разсъждават върху предложените действия за насърчаване на мирно съвместно съжителство между хората - намират ли ги за ефективни; могат ли да се ангажират да реализират някои от тези форми на действие в местната/ училищната общност?

Други ресурси в електронен формат, които могат да бъдат полезни в занятието: речници, енциклопедии, статии и други източници на информация, които да се ползват от участниците.

Предложения за оследващи дейности:

Бележки

След като се запознаят с дефинициите на -фобиите и -измите от дейност 1, учениците могат да бъдат помолени да потърсят изображения, които илюстрират думите и да създадат игри, използвайки софтуерното приложение <https://wordwall.net/> (шаблон за тест) като използват едно изображение и дадат 4 възможни отговора, избирайки от -фобиите и -измите от дейност 1. Тази дейност ще подпомогне разбирането на термините от учениците и ще стимулира тяхната креативност и дигитални компетентности.

Електронни
ресурси

[Инфографика](#)

20

Многообразие / Многообразие и идентичности

Разработено от SAN University of applied sciences

Продължителност 75 минути

Енергизиращи упражнения

9 - Пук!

Нека учениците образуват кръг. Кажете им да напишат някакъв факт за себе си (например „Имам две сестри“ или „Майка ми се казва Мария“) на малко листче, да го сгънат и да го сложат в балон, който да надует. Балоните се слагат в средата на кръга и след това учениците се редуват да пукат балони, да четат написаното в тях и да познават за кого се отнася информацията. Участниците могат да се разхождат из стаята и да задават въпроси, които предполагат отговор „да“ или „не“ на другите участници, но не могат да задават въпроси директно относно твърдението, например не могат да питат: „Две сестри ли имаш?“, но могат да попитат: „Имаш ли сестри?“, и след това: „Имаш ли повече от една сестра?“, „Имаш ли по-малко от три сестри?“ и т.н. Играта приключва, когато всички участници са разбрали кой е авторът на листчето, което са получили.

Забележка: Това упражнение да се провежда само ако има достатъчно време.

Релаксиращи упражнения

5 - Моите мисли/чувства с една дума

Учителят приканва учениците да затворят очи (ако това не е проблем за тях) за една минута и да помислят за дума, която описва чувствата/мислите им след края на упражнението. След това учениците отварят очи и един по един казват думата си на останалите.

За учениците:

Цели

- Да разберат какво е идентичност.
- Да разберат разликата между личностна и социална идентичност.
- Да осмислят разнообразието от фактори, изграждащи идентичността.
- Да приемат различните хора с техните идентичности.

Предварително въвеждане в темата:

<https://www.differencebetween.com/difference-between-personal-identity-and-vs-social-identity/>

Съвет: В това занятие е особено важно учениците да разберат баланса между личното и социалното измерение на живота. "Кой съм аз?" е средната стойност на моите лични характеристики и това, което съм получил от културата (средата), в която живея.

Подготовка

Важно е преди този урок учениците да имат някакви основни познания за понятието култура и нейната многоизмерност. Една от целите на този урок е обединяването на личностната и социалната идентичност във възрастта, когато се появяват предизвикателства към социалните норми и модели.

Материали:

1. Листи хартия, цветни маркери, компютър, проектор

Електронни ресурси: Интерактивна презентация ([DSI20](#))

Въведение

Ние сме личности. Но нашата индивидуалност се изгражда постепенно. Не може да се събудим някой ден и да решим да бъдем някаква друга личност. И как се получава така, че сме това, което сме? По какво всеки от нас си прилича с другите хора, и по какво се различава от тях?

Методи от НФО: мисловни карти, мозъчна атака, елементи на blue skies thinking (при рефлексията в т. 4)

1. Уводно упражнение: нека всеки ученик нарисова едно животно, което, според него, го представя най-добре. **5'**

2. Всеки ученик получава друг лист хартия, където трябва да нарисова един човек и да напише „АЗ“ върху него. След това учениците трябва да опишат нарисувания човек с максимален брой характеристики, напр. възраст, националност, раса, пол, произход, черти на характера (смел, срамежлив и т.н.), неща, които нарисуваният АЗ харесва/не харесва. Учителят може да даде конкретни примери от слайд 2 на интерактивната презентация (DSI20), без да обръща внимание на групирането на характеристиките.

5'

- Следващата задача на учениците е да групират характеристиките, но учителят не им казва предварително по какъв признак да ги разделят. Ако учениците питат какви са различните типове характеристики, учителят се опитва се да им обясни, че трябва да сами да стигнат до общото между някои характеристики, което ги обединява в една група (тип). Така учениците получават възможност да групират характеристиките самостоятелно, даже и да не постигнат добри резултати и групирането да е нелогично. Възможни признаци, по които се прави групирането могат да бъдат:
- неща, които харесвам/не харесвам,
- характеристики, които не зависят от мен, напр. възраст, пол, произход и т.н.). **10'**

Методология

4. Учителят пита учениците в какви категории са разделили характеристиките и записва някои от тях на дъската, напр. неща, които човек харесва/не харесва, черти на характера, физически характеристики (коса, цвят на очите, ръст, и т.н.). След това учителят сформира групи според различни признаци, напр. *Група 1* – всички с руса коса; *Група 2* – всички с тъмна коса; *Група 3* – всички с червена коса. Друго възможно групиране: *Група 1* – всички, които харесват математиката; *Група 2* – всички, които харесват историята; *Група 3* – ... Следващо групиране: *Група 1* – който харесва доматиена супа; *Група 2* – който обича гъби, и т.н. Така учениците стигат до заключението, че всеки е в някаква група, но също така ние често принадлежим към много различни групи, което зависи от признака, по който се формират групите.

Размисъл: Има много видове характеристики, които ни описват като личност, но тези характеристики най-често са общи с други хора, така че лесно можем да намерим някой друг със същата характеристика. **15'**

5. Учителят обяснява разликата между личностна и социална идентичност като използва слайдове 3, 4 и 5 от интерактивната презентация (DSI20). **10'**

6. Всеки ученик трябва да помисли и напише отговори на следните въпроси:

- Коя моя характеристика е само моя?
- Коя моя характеристика се обуславя от моето семейството/обществото/приятелите?
- Коя характеристика, които са породени от средата, искам да запазя и защо?
- От кои наложени характеристики мога да се откажа без съжаление? **15'**

Размисъл

1. Учителят организира дискусия по четирите въпроса от т. 6, като се старее да не кара учениците да разкриват своите лични характеристики. Дискусията е насочена към обсъждане на многообразието от социални характеристики, които изграждат нашата идентичност и ни позволяват да живеем заедно в хармония. **10'**

2. Търсеното внушение в резултат от дискусията е, че колкото повече характеристики имаме, толкова по-богата е нашата идентичност. **5'**

Бележки

[Допълнителна информация](#) по темата (за учителя).

Електронни ресурси

Презентация [DSI20](#)

Многообразие / Кариера за всеки

21

Разработено от Altius Foundation

Продължителност 80 минути

20 - Бос - детектив

Енергизиращи упражнения

Всички застават в кръг. Един от участниците затваря очи или излиза от стаята. Той/тя ще играе ролята на детектив и трябва да познае кой този, който дава команди (кой е босът). Някой от група доброволно става бос (това става тихо). Босът инициира някакво движение, като например щракване с пръсти, потъркване на корема или пляскане с ръце – той започва, а останалите повтарят движението. Познаващият ученик (детективът) се връща в стаята и се опитва да разбере кой е босът. Докато детективът се оглежда, босът сменя движението, като се опитва да не бъде забелязан и разпознат.

Релаксиращи упражнения otherness 21 -

Основна цел:

Формиране на умения за идентифициране на личностни и социални проблеми свързани с риска от социално изключване и професионална дезадаптация.

Подцели:

Цели

- Изследване на стереотипи и предразсъдъци, свързани с кариерата (видеофилм „Два ромски свята“);

<https://www.youtube.com/watch?v=34-0rlcxEYI>

- Идентифициране на конкретни проблеми и възможности за подпомагане на връстници за постигане на успех при планирането и реализирането на целите им за професионална кариера;
- Развитие на социални умения за сътрудничество и формиране на позитивна нагласа относно кариерното развитие на всеки.

Необходими материали:

Подготовка

- Цветен лист А4 за всеки ученик (за [D21_1](#). Самолети)
- Принтирани работни листовки (за [D21_2](#). Китайски поговорки)
- Лаптоп и проектор за видеофилма ([D21_3](#). Видеофилм)
- Пощенски плик А4 за всеки участник, вестници/списания, лепило, ножички (за дейности [D21_4](#). и [D21_5](#). Колаж на моя "Аз")

Електронни ресурси:

Материали за принтиране: за дейности [D21_1](#); [D21_2](#); [D21_4](#); [D21_5](#)

Видеофилм „Два ромски свята“ <https://www.youtube.com/watch?v=34-0rlcxEYI> ;

Щастието не се свежда във притежанието на пари; то е в радостта на труда и постиженията. - Франклин Рузвелт

Правото на труд е основно човешко право. Според Всеобщата декларация на човека:

Въведение

- всеки човек има право на труд и на свободен избор на кариера/професия/работа;
- всеки човек, без каквато и да е дискриминация, има право на равно възнаграждение за равен труд;
- всеки човек, който се труди, има право на социална защита.

Методология

1. Самолети (методи от НФО: художествено творчество, генериране на идеи и групов работен проект); електронен ресурс: [D21_1](#); **15'**
2. Интерпретация на китайски поговорки (метод от НФО: работа в малки групи); електронен ресурс: [D21_2](#); **15'**
3. Видеофилм „Два ромски свята“ (метод от НФО: РМП – реципрочен майевтичен подход); електронен ресурс: <https://www.youtube.com/watch?v=34-0rlcxEYI>; инструкции за дискусия [D21_3](#); **15'**
4. Колаж на моя "Аз" – I част (метод от НФО: художествено творчество и РМП; електронен ресурс: [D21_4](#); **15'**
5. Колаж на моя "Аз" – II част (метод от НФО: художествено творчество и РМП; електронен ресурс: [D21_5](#)). **20'**

Препоръчани въпроси за дискусия:

Размисъл

1. Кои свои лични качества/силни страни ще използвате при постигането на целите си за кариерно развитие?
2. Как се почувствахте докато гледахте филма „Два ромски свята“?
3. Какво бихте разказали на своето семейство по отношение на планове си за избор на кариера/професия.

Бележки

Електронни ресурси

[Видео: Два ромски свята](#)

[Инструкции за дейности 1, 2, 3, 4 и 5 и листовки за разпечатване](#)

22

Многообразие / Какво е да си преследван?

Разработено
от

ISJ Dolj

Продължителн
ост

90 минути

Енергизиращи
упражнения

8 - Намери си друго място

Кажете на учениците да седнат на столове в кръг, като столовете са с един по-малко от учениците. Ученикът без стол застава в средата и казва името си. След това изрича характеристика, цвят или вид облекло, например „Всеки, който носи оранжево!“. Всички участници, облечени в оранжево, трябва да станат и да си намерят друго място, но не съседното им вдясно или вляво. Ученикът в средата си намира място по най-бързия начин, а ученикът, който остане без място, е следващият, който застава в средата.

Релаксиращи
упражнения

4 - Визуализация чрез цветове/успокояващи звуци

Учителят приканва учениците да си представят свой любим цвят, който ги кара да се чувстват спокойно и в безопасност. Учениците си представят как вдишват цвета и го придвижват през тялото си като издишват. Упражнението приключва, когато всеки си е представил как избраният цвят го изпълва. Същото упражнение може да се изпълни под съпровода на успокояващи звуци или аромати. Използването на успокояваща музика подобрява ефективността.

Кели Роупър

Цели

Да си радостен, защото си с други хора като ги приемаш такива, каквито са.

Да си толерантен, отворен за договаряне, сътрудничество, солидарност.

Стимулиране на самочувствие и самооценка по отношение на другите.

Намаляване на предразсъдъците и разрушаване на стереотипите, свързани с хора в неравностойно положение (хора с увреждания, хора от етнически малцинствени групи и т.н.).

Развиване на критично мислене и възможности за анализ и интерпретация.

Подготовка

Необходими материали: 1 - 4 топки, листове А4, моливи/ химикалки, компютър и видео проектор

Методи от НФО: дебат, работа в екип.

Въведение

В днешното все по-глобализирано общество обменът на информация и на мнения, се осъществява с голяма лекота. Когато свободата на мнение е много голяма, съществува възможност за злоупотреба с това право. Речта на омразата насърчава агресията насочена към някои социални групи. Речта на омразата смята някои групи хора за виновни за конкретни сериозни проблеми, пред които е изправено обществото (изкупителни жертви). Речта на омразата се основава на предварително създадени идеи за различни групи хора. Популяризирането на тези предварително създадени идеи чрез речта на омразата в един напрегнат социален контекст поражда дискриминация, сегрегация и дори преследване или социален конфликт.

Методи от НФО: дебат, работа в екип, анализ на текст.

1. Учителят прожектира [видеоклипа](#) на учениците. След като го гледа, класът обсъжда посланието на видеото (приемете всички мнения). В дискусията могат да бъдат анализирани следните аспекти: възприятията на героите, техните емоции, чувства, идеи и нагласи, но и възприятията, емоциите, чувствата, идеите и отношението на учениците след гледането на видеото.

15'

Методология

2. Учителят разделя учениците на групи от 4-5 ученика. Всяка група получава едно от четирите съобщения на речта на омразата ([D22 2](#)). Членовете на групата имат за задача да анализират, обсъдят и отхвърлят твърдението от получения пример на реч на омразата. Ролята на учителя е да модерират дебата, като позволява на всяка група да изрази своята гледна точка. Ако е необходимо, учителят може да се намеси, за да противодейства на някои възможни гледни точки в полза на речта на омразата.

25'

3. Всяка група ученици трябва да направи кратко изявление срещу посланието на речта на омразата, което са получили. Учениците трябва да напишат на флипчарт (голям лист) своите предложения за начини за борба с речта на омразата, отговаряйки на въпроса: "Какво мога да направя аз, за да няма реч на омразата в моето училище?"

20'

Учениците обсъждат следните въпроси:

Размисъл

- Кой е агресорът и кой е жертвата в речта на омраза?
- Защо има хора, които толерират и дори харесват речта на омразата?
- Как трябва да реагирате на съобщенията на речта на омразата?
- Какво научихте от днешните дейности?

Бележки

Електронни
ресурси

[Реч на омразата - съобщения](#)

[Видео "Какво е да си преследван?"](#)

Идентичност и активно гражданство

1

Идентичност и активна гражданска позиция / Моите идентичности – аз като личност, аз като гражданин

Разработено от IP SANTAREM

Продължителност 60 минути

Енергизиращи упражнения

17 - Тостер или рок звезда

Учениците застават в кръг, като един от тях е по средата. Ученикът в средата на кръга посочва някого и казва „тостер“ или „рок звезда“.

- Ако ученикът в средата каже „тостер“, посоченият ученик кляка, след това скача и казва „Изпечен съм, намажете ме“. Съседите на посочения ученик трябва да образуват „тостер“ около него чрез протегнати ръце.
- Ако ученикът в средата каже „рок звезда“, посоченият ученик трябва да имитира, че пее на микрофон. Съседите на посочения ученик се обръщат с гръб към него и се преструват, че свирят на китара.

Релаксиращи упражнения

2 - Постепенно отпускане на мускулите

За да отпуснат тялото си от главата до петите, учениците затварят очи (ако това не е проблем за тях) и се стараят да стягат и отпускат всяка мускулна група за по 2 – 3 секунди. Учителят дава насоки на учениците: казва им да започнат с краката и пръстите на краката, след което да се придвижат към коленете, бедрата, задните части, гърдите, ръцете, врата, челюстта и очите, като по време на това бавно и дълбоко си поемат въздух.

Кели Роупър

Цели

- Да се обърне внимание на разликите между лична идентичност и гражданска идентичност.
- Да разберат учениците, че личностните ни характеристики влияят на действията и интересите ни като граждани, както и на участието ни в общественния живот.
- Да се обмисли възможността да променим личните си качества, за да станем по-добри граждани.

Препоръчани педагогически ресурси:

Права и задължения на гражданите на ЕС (ЕС, 2016)

https://europa.eu/european-union/topics/eu-citizenship_bg

http://ec.europa.eu/justice/discrimination/rights/index_en.htm

Подготовка

Материали:

Листове бяла хартия и сини маркери

Електронни ресурси:

[Игрословица за търсене на думи](#), свързани с качества на характера:

Вярно или грешно [10 минути] - [Тест](#) върху правата и задълженията на европейските граждани

Въведение	Нашата идентичност (уникалните ни качества, които ни различават от останалите) влияе на другите около нас, на нашите взаимоотношения и начини на общуване с хората в нашата среда (квартал, общество, държава, съюз на държави и др.). Има много фактори, които определят идентичността ни. Един от тези фактори е личността ни, която може да се промени, ако действаме активно в положителна посока. Според определението за гражданин на ЕС „всяко лице, което притежава гражданство на държава членка на ЕС, автоматично е и гражданин на ЕС“. Гражданството се определя от държавните закони. Гражданството на ЕС допълва, а не заменя, националното гражданство. Гражданството на ЕС предполага някои други права и задължения освен националните.
-----------	---

Методи от НФО: мозъчна атака, игра с думи и [тест](#)

Методология	1. Използва се техниката „мозъчна атака“, за да се обсъди какво сме ние като личности и какво – като граждани. Учителят въвежда термините „лична идентичност“ и „гражданска идентичност“, като се опира на въведението в предишната секция. [15 минути] 2. Учениците търсят в игрословицата думите, свързани с някои качества на характера. (вж. по-горе) [10 минути] 3. Учениците се разделят на два отбора и попълват теста с въпроси от типа „вярно или грешно“ върху правата и задълженията на европейските граждани. Те имат 10 минути да изберат онези качества, които според тях биха повлияли положително или отрицателно на връзките и благоденствието на гражданите на ЕС (според техните права и задължения), като вписват всяко качество в съвсем проста таблица с две колони – една за качества с положително влияние (които учениците ще вписват със син маркер) и една за тези с отрицателно влияние (които ще бъдат записвани с червен маркер). [10 минути] 4. Когато са готови, двата отбора сравняват и обсъждат резултатите си. В случай на различни гледни точки един представител на отбора трябва да обясни защо отборът е избрал точно този отговор. [10 минути]
-------------	--

Дискутират се следните въпроси: [15 минути]

Размисъл	• Лесно ли е да се определи дали едно качество е положително или отрицателно? Това важи ли за всички качества? • Да си гражданин, означава ли да поемаш отговорности и да предприемаш дейности по подобряване на живота в даден район (квартал, общество, държава, съюз на държави и др.)? • Възможно ли е да променим личностните си качества, за да станем по-добри граждани?
----------	---

Бележки

[Игрословица](#) за търсене на думи, свързани с качества на характера.

Електронни ресурси

Вярно или грешно: [Тест](#) върху правата и задълженията на европейските граждани.

2

Идентичност и активна гражданска позиция / Училището като място за активно гражданство

Разработено от IP SANTAREM

Продължителност 60 минути

Енергизиращи упражнения

6 - Не спирай да вървиш

Учителят казва на учениците да вървят по различни начини – сякаш са много щастливи; сякаш са огромен слон; сякаш са на 80 години; сякаш вали като из ведро; сякаш са прохождащи деца и т.н.ца и т.н.

Релаксиращи упражнения

14 - Дай ми енергията си

Учениците застават в кръг. Учителят се преструва, че държи топка, и я подава на ученика вдясно, който прави същото, и това се повтаря докато топката стигне обратно до учителя. Топката трябва да се подава нежно, тъй като е много ценна. На втората обиколка учителят подава топката на ученик в друг край на кръга, с движение и звук. Учениците правят същото, като това се повтаря докато всеки не докосне топката поне веднъж. Топката може да се подава по всякакъв начин (ритник, целувка...), като става по-голяма или по-малка в зависимост от това какво искат учениците.

Цели

- Да се обсъдят правата и задълженията на учениците и учителите в училището.
- Да се развие у учениците чувството за уважение към правата и задълженията.
- Да се помисли върху това колко е важно да бъдем проактивни граждани, за да подобряваме живота в училище.

Съвети:

Учителят може да проведе това упражнение след/във връзка с истински случай в училището, в който са били потърпени правата и задълженията на ученици и/или учители.

Подготовка

Електронен ресурс:

Видеоклип „Да правиш или да не правиш“:

<http://othernessproject.eu/atvidades/digital/34/ToDoornottodo.mp4>

Въведение

Макар учениците, учителите и останалият персонал да имат различни роли в училище, всички те имат отговорности за поддържане на спокойствието и разбирателството в училищния живот. Те могат да са (или да не са) активно ангажирани в това гражданско предизвикателство, а дали е така може да се установи като се анализират навиците и действията на всеки по отношение на образованието за развитие и гражданство.

Методи от НФО: мозъчна атака, ролева игра

Методология	1. Учителят провежда мозъчна атака на тема „Правата и задълженията на учениците и учителите свързани с благоденствието и правилното функциониране на училището“. [10 минути]
	2. Учениците биват насърчени да помислят за ситуации, в които са отнети нечии права в училище (например когато някой изпревари останалите на опашката в стола или в библиотеката), и да ги запишат. [10 минути]
	3. Учениците се разделят в малки групи по четирима-петима. Всяка група получава една от порочните практики/ситуации, в които е застрашено правилното функциониране на училището, и трябва да предложи промени, с които да се подобри качеството на живота в училище. [10 минути]
	4. Всяка група изиграва ситуацията по роли, за да демонстрира проблема и да предложи решение. [15 минути]
	5. След като учениците са изиграли ситуацията, учителят пуска видеоклипа „Да правиш или да не правиш“ и провежда дискусия с помощта на въпросите от секция „Рефлексия“. [15 минути]
Размисъл	• Разпознахте ли някои от реакциите/ситуациите, изиграни от групите във видеоклипа? Кой? • Харесаха ли ви и бихте ли приложили решенията, показани в ролевата игра и във видеоклипа? • Какви други решения бихте предложили в някои от тези ситуации, за да постигнете по-добре функциониращ училищен живот като мислите за правата и нуждите на другите?
Бележки	
Електронни ресурси	Видеоклип „Да правиш или да не правиш“

3

Идентичност и активна гражданска позиция / Аз като гражданин на местното общество

Разработено от IP SANTAREM

Продължителност 75 минути

Енергизиращи упражнения

8 - Намери си друго място

Кажете на учениците да седнат на столове в кръг, като столовете са с един по-малко от учениците. Ученикът без стол застава в средата и казва името си. След това изрича характеристика, цвят или вид облекло, например „Всеки, който носи оранжево!“. Всички участници, облечени в оранжево, трябва да станат и да си намерят друго място, но не съседното им вдясно или вляво. Ученикът в средата си намира място по най-бързия начин, а ученикът, който остане без място, е следващият, който застава в средата.

Релаксиращи упражнения

3 - Дишане с насоки

Учителят приканва учениците да затворят очи (ако това не е проблем за тях), да вдишат за четири секунди, и след това да издишат за 4 секунди (всичко това се случва през носа, което добавя естествено съпротивление при дишане).

След това, с едната ръка на гърдите и другата на стомаха, учениците си поемат дълбоко въздух през носа и издишват през устата, като при това действие, диафрагмата, а не гърдите, се издува с достатъчно въздух, за да се раздвижат дробовете.

Джордан Шейкшафт

Цели

- Да разберат учениците, че общественото планиране влияе на качеството на живот на гражданите.
- Да осъзнаят ролята на гражданите във вземането на решения и предприемането на действия в общественото планиране: събиране на данни за реалните нужди и възможности и проект - дизайн за промяна.
- Да се научат да предлагат идеи за промяна в обществото.

Препоръчано четиво:

- Правата на детето (ООН, Конвенция за правата на детето, 2016), чл. 12-14: https://www.unicef.org/magic/media/documents/CRC_bulgarian_language_version.pdf

Подготовка

Материали:

Бяла дъска, маркер за дъска, фотоапарати, компютри, интернет и др.

Електронни ресурси:

StoryJumper или друг лесен софтуер за създаване на електронни книги.

Въведение

Член 12 от Конвенцията за правата на детето подчертава колко е важно свободното изразяване на децата, и тези, които са формирали собствено мнение по някакъв въпрос, имат възможност да го изразят. Трябва да се дават възможности на децата да изразяват мнението си, и тяхното мнение трябва да има нужната тежест. Общественото планиране и функционирането на обществото влияят на качеството на живот на гражданите в него. Децата и младите хора представляват голяма част от населението и имат правото да участват активно във вземането на решения по отношение на правилното функциониране на обществото (квартала, града, селото). Учителите и местните власти имат отговорността да ги насърчават да упражняват гражданското си право.

Методи от НФО: планиране на проект и създаване на електронна книга

Подготовка:

Една седмица преди провеждане на занятието учителят моли учениците да прочетат членове 12 и 13 от Конвенцията за правата на детето и им представя темата, като им обяснява, че за правилното функциониране на обществото носят отговорност всички; че учениците имат правото да бъдат чути и те могат да допринесат за общественото планиране и развитие. Учителят обяснява, че поемане на отговорност значи предприемане на действия, чрез които да се помогне на квартала/града/селото да се разрешат проблемите им и да се планират действия за подобряването на живота. Учениците получават задача да донесат в клас снимка (направена от тях) на място в квартала/града/селото, където живеят, и това, което биха искали да променят, за да стане то по-безопасно, по-чисто, по-красиво, по-забавно, по-приветливо, по-цветно... [10 минути]

Занятие „Обществото такова, каквото искам да е“:

1. Учениците трябва устно да представят снимката си и да разкажат за мястото, което искат да променят, докато някой от учениците или учителят записва на дъската идеите за промяна. [15 минути]

2. След това учениците подреждат идеите в три категории:

Категория 1: Неща, които могат да се реализират лесно в близко бъдеще само с участието на учениците.

Категория 2: Неща, които могат да се реализират (с помощ от страна на училището) при определени условия, които са лесно изпълними.

Методология **Категория 3:** Неща, които не изглеждат лесно изпълнимо за момента [10 минути]

3. Учениците избират три идеи от Категория 1 и създават три електронни книги където е разработена съответната идея за промяна (с приложението StoryJumper или друг лесен софтуер за създаване на електронни книги). Работи се в екип от двама човека, като всяка двойка трябва да създаде по една страница от всяка от трите електронни книги.

Съдържание:

Корица и заглавие: „Обществото такова, каквото искам да е“

Файл с технически детайли за книгата: автори, дата, местоположение и др.

Стр. 1: много кратко въведение, което обяснява предприетата дейност;

Стр. 2: снимка на мястото, което се нуждае от промяна, и допълнителни подробности, напр. къде се намира;

Стр. 3: описание на настоящото състояние на мястото;

Стр. 4: описание на това, която учениците искат да постигнат;

Стр. 5: идеи за дейности, които ще доведат до промяна;

Стр. 6: поне една идея, която да включва участието на учениците и училището в процеса на промяна;

Може да се добавят и още страници по идея на учениците и учителя. [30 минути]

4. Учителят провежда дискусия по предложените въпроси от секция „Рефлексия“. [10 минути]

Размисъл Представете си, че общинският съветник прочете електронната ви книга и иска да изпълни някоя от идеите ви. Доколко сте подготвени да направите нещата, описани в електронната книга?

Последващи дейности:

Бележки	Учителят и учениците могат да изпратят линка към електронната книга на местната община с кратко съобщение, че в нея са обобщени желанията и предложенията на учениците за подобряване на живота в обществото. В допълнение, или вместо това, могат да качат електронната книга на сайта на училището.
Електронни ресурси	StoryJumper (https://www.storyjumper.com) или друг лесен за използване софтуер за създаване на електронни книги.

4

Идентичност и активна гражданска позиция / Активният гражданин познава обществените институции, важни за граждански действия

Разработено от IP SANTAREM

Продължителност 60 минути

Енергизиращи упражнения

11 - Азбучен ред

Учениците образуват кръг със столовете си, събуват се и се качват на тях (трябва да има по един стол за всеки, и те да са много близо един до друг). Учениците имат задача да се подредят по азбучен ред според имената си, без да слизат на пода, като се придвижват от един стол на друг. Щом са готови, учителят проверява дали са се справили. Ако не са, упражнението продължава, докато се справят.

Релаксиращи упражнения

4 - Визуализация чрез цветове/успокояващи звуци

Учителят приканва учениците да си представят свой любим цвят, който ги кара да се чувстват спокойно и в безопасност. Учениците си представят как вдишват цвета и го придвижват през тялото си като издишват. Упражнението приключва, когато всеки си е представил как избраният цвят го изпълва. Същото упражнение може да се изпълни под съпровода на успокояващи звуци или аромати. Използването на успокояваща музика подобрява ефективността.

Кели Роупър

За учениците:

Цели

- Да разберат различните нива на управление и кой за какво е отговорен.
- Да помислят върху местното управление и демокрацията.
- Да придобият знания за местните институции, които са в полза на обществото.

Препоръчано четиво:

- Европейски обществени институции за активно гражданство (ЕС, 2016)

https://europa.eu/european-union/about-eu/institutions-bodies_bg

Съвети:

Нивата на управление (местно, регионално, държавно) се различават в различните държави. За учениците е по-важно да се обърне внимание на местните нива на управление.

Подготовка

За създаването на органограмата учителят може да покаже следния пример за организиране на йерархия: <http://www.organogramtemplate.org/>

Материали:

Бяла хартия, цветни маркери, тиксо (или друг материал за прикрепване на разработките на стената или дъската), компютър и проектор

Електронен ресурс:

Анимирани филми на тема местно управление, като например „Имало едно време местна демокрация“: <http://othernessproject.eu/atividades/video.html?lang=bg&nid=19>

и <http://othernessproject.eu/atividades/digital/36/Once upon a time, local democracy.mp4>

	Всеки човек може да се включи в процеса на социална, културна, технологическа, икономическа промяна, като упражнява влияние самостоятелно или колективно за равенство, социална справедливост, демокрация и т.н. Затова е важно да се познават институциите от публичния сектор и правителството.
Въведение	Местните власти са териториални власти с представителни тела, които имат за цел да защитават интересите на гражданите. Местните власти обикновено се избират директно от гражданите, регистрирани в определена територия. Това е една от причините местните институции да са най-близо до гражданите. Затова, за да се насърчи активното гражданство, учениците трябва да се запознаят с местните обществени институции.
Методология	Методи от НФО: създаване на органограма на структурата на местното управление; взаимодействие с представители на местните власти - организиране на среща, участие в обсъждане, вземане на интервю. 1. Учениците гледат филм за местното управление. Учителят пита учениците какво представлява, според тях, местното управление, като по този начин въвежда темата за различните нива на управление, които се различават в различните държави. [10 минути] 2. Учителят казва на учениците да работят в малки групи по четири-петима и да изброят всички нива на управление, които познават. Учениците опитват и да запишат някои от отговорностите на всяко ниво. [10 минути] 3. Групите търсят информация и създават органограми на местното управление с цветни маркери върху бяла хартия с размер А2. Закачват ги по стените на класната стая или на дъската. [15 минути] 4. Учителя организира среща с представител на местното управление като го кани в училище. Той представя местните обществени институции на учениците и обяснява за какво отговаря всяка от тях и как хората могат да участват във вземането на решения на местно ниво. [10 минути] 5. Учениците проверяват дали органограмите им са верни и задават на представителя въпроси за различните нива на управление и организации, като се опират на идеите, които са обсъдили преди посещението. [10 минути]
Размисъл	• Може ли да се каже, че има европейско ниво на управление? • Познаватели ли европейски институции за активно гражданско участие? Кои са те? Учителят може да раздаде информация за държавни и европейски обществени институции за активно гражданство. За информация за институциите на ЕС и за други тела, направете справка чрез линка в секция „Подготовка“ - Препоръчаното четиво. [5 минути]
Бележки	Последващи дейности В края на обсъждането учителят може да раздаде информация за държавни и европейски обществени институции за активно гражданство. Повече информация относно обществените институции за активно гражданство е налична на следния линк.
Електронни ресурси	Анимирани филми на тема местно управление: • „Имало едно време местна демокрация“: http://othernessproject.eu/atividades/video.html?lang=bg&nid=19 • http://othernessproject.eu/atividades/digital/36/Once_upon_a_time_local_democracy.mp4

5

Идентичност и активна гражданска позиция / Ние дебатираме, ние решаваме (активно гражданство и силата на закона)

Разработено от CSC DANILO DOLCI

Продължителност 120 минути

Енергизиращи упражнения

3 - Амеба

Игра на еволюция! Всички ученици са амеби в началото на упражнението и имат за цел да еволюират в човек. Учениците ходят из стаята и се държат като амеби и когато срещнат друга амеба, играят на „Камък, ножица, хартия“. Който спечели, се превръща в червей. Когато се срещнат два червея, отново играят на „Камък, ножица, хартия“ и победителят еволюира в оса, а загубилият се превръща в амеба. Това продължава, докато някой не еволюира в човек. Етапите на еволюцията са следните: амеба -> червей -> оса -> кокошка -> маймуна -> човек.

9 - Дъхът на лъва

„Дъхът на лъва“ е игров начин за отпускане, релаксация и извикване на по-спокойни чувства. Учителят казва на учениците, че ще дишат като лъвовете, за да премахнат чувства и мисли, които не желаят. Това дишане е много полезно за премахване на лоши чувства.

Релаксиращи упражнения

- Учениците си представят, че са силни лъвове и имат страшен рев!
- Те застават на колена или сядат със сгънати крака и застават като велики, горди лъвове, след което се приготвят да изреват.
- Замислят се за чувство или мисъл, която искат да премахнат. Стискат юмруци, насочвайки мисълта си към това чувство или идея.
- Поемат дълбок дъх и изплезвайки език, изреват като лъвове и размахват ръце пред себе си, като така извеждат нежеланата мисъл или чувство извън тялото си.

По преценка на учителя, упражнението може да се повтори.

Учениците ще:

Цели

- Развият компетенциите си за активно гражданство чрез упражняването на обществен дебат и обсъждане на законите на демокрацията.
- Развият умения за говорене пред публика.
- Развият умения за критично мислене в реална ситуация.
- Се научат да споделят мнението си с околните, като едновременно с това уважават тяхното мнение.

Материали

- Лаптоп
- Проектор (по желание)
- Листове и химикалки
- Принтирани знаци за гласуване (палец нагоре и палец надолу) – по един комплект за всяка група от публиката

Подготовка

Препоръчано четиво

Оксфордски стил на дебат http://www.iynn.org/sub3/3_2.pdf

Препоръка: Можете да използвате опцията "Auto-generated" translation на видеото включено в стъпка 7.

Този подход се основава на техниката, наречена "Оксфордски стил на дебат" и е адаптиран за деца.

Въведение

Учениците участват в разиграване на процес по вземане на решение, което им позволява да навлязат в тема свързана с демокрацията и законите в страната или училището им, да приложат уменията си за критично мислене в реална ситуация, да споделят мнението си с околните, като едновременно с това уважават тяхното мнение.

Оксфордският стил на дебат произлиза от клуба по дебати в Оксфордския университет и представлява състезателен дебат, в рамките на който едната участваща страна представя добре оформено мнение, а то бива оборвано от другата.

Методи от НФО: Оксфордски стил на дебат

1. С помощта на учителя учениците избират област, която представлява интерес за тях, и свързана с нея тема за дебат. Това може да стане по различни начини, но е добре процесът да включва и гласуване. Учениците могат да изберат всяка тема, по която класът е запален в момента и която би довела до спор, например избирането на дестинация за следващата екскурзия или нещо по-общо, като „Могат ли непълнолетните (които нямат навършени 18 години) да работят? Правилно ли е, или не?“. [10 минути]

2. Учениците се разделят на следните три групи: **Група 1**, която подкрепя предложението, **Група 2**, която е против предложението, **Публика**, която гласува (повечето ученици са в тази група). Разпределянето на учениците по групи може да бъде на случаен принцип, чрез някакво правило (разиграване) или по техен избор. Ръководителят информира учениците, че ако се присъединят към някоя от първите две групи, ще трябва да изнесат кратка реч. [10 минути]

3. Всяка от групите (1 и 2) има 10 минути да подготви първото си изказване, което да е с продължителност максимум 3 минути. Чрез него те подкрепят позицията си с няколко аргумента. [10 минути]

Методология

4. Дебатът започва. Всяка група има 3 минути за речта си, изнесена от един говорител пред публиката. Групите си водят записки по изказването на групата с противоположно мнение, за да подготвят контраречта си. Публиката гласува със знаците за гласуване (палец нагоре и палец надолу). Учителят си записва резултатите. [10 минути]

5. След първата фаза на дебата, групите получават по още 10 минути, за да подготвят по-дълго изказване от минимум 5 и максимум 8 минути, като защитават по-задълбочено позицията си. [10 минути]

6. Провежда се втората фаза на дебата. Всяка група прави своето изказване пред публиката, като говорител е един ученик (същият или друг представител на групата). [20 минути]

7. Публиката може да задава въпроси (от един до три въпроса) на всяка група, ако нещо не е ясно. Групите решават дали да отговорят на всички въпроси, на един от тях или на никой. [15 минути]

8. Публиката дава крайния си вот чрез знаците за гласуване. Победител е онази група, която получава повечето гласове. [5 минути]

9. Учителят пуска [видеоклипа](#) и учениците споделят мненията и впечатленията си. [15 минути]

Размисъл	1. Учениците записват върху отделни листчета мненията си по въпросите по-долу с оглед на вече проведените упражнения по време на занятието. Не е нужно да пишат имената си. Примерни теми: • Какво е мнението ми за упражненията? • Какво ми беше интересно в упражненията? • Какво ми хареса в упражненията? • Какво не ми хареса в упражненията? • Какво искам да препоръчам? 2. Учениците пускат листчетата в различни кутии според зададения въпрос. Учителят може предварително да приготви пет малки кутии или да помоли учениците да разпределят листчетата си на пет купчинки. 3. Учениците се редуват да теглят листчета от кутиите или купчинките и прочитат на глас твърденията, написани на тях. Ако е необходимо, прочетеното мнение се обсъжда. Учителят може да инициира дискусия, като задава въпроси. Трябва да се подsigури, че всички мнения са прочетени. [15 минути]
Бележки	
Електронни ресурси	Видеоклип: Демокрация – кратко въведение от MinuteVideos http://othernessproject.eu/atividades/video.html?lang=bg&nid=18

6

Идентичност и активна гражданска позиция / Граждани на Европа (Активни граждани на обединена Европа)

Разработено от CSC DANILO DOLCI

Продължителност 45 минути

Енергизиращи упражнения

6 - Не спирай да вървиш

Учителят казва на учениците да вървят по различни начини – сякаш са много щастливи; сякаш са огромен слон; сякаш са на 80 години; сякаш вали като из ведро; сякаш са прохождащи деца и т.н.ца и т.н.

Релаксиращи упражнения

18 - Да направим място

Учениците вдигат ръце с дланите нагоре, представяйки си как избутват тавана с всички сили, за да увеличат обема на стаята, в която се намират. После свалят ръце, обръщат длани надолу и си представят, че избутват пода. След това с дясната ръка избутват стената вдясно, а с лявата – стената вляво.

Цели

- Да научат учениците повече за Европейския съюз.
- Да се привлече вниманието им към Европейския съюз.

Материали

Подготовка

- Лаптоп
- Проектор (по желание)

Въведение

Целта на упражнението е да запознае учениците с Европейския съюз и те да научат повече чрез интересна игра.

Методи от НФО: интерактивен тест-състезание

<https://www.onlineassessmenttool.com/grazhdanin-na-evropa/assessment-54069>

Методология

1. В зависимост от броя налични компютри учениците могат да направят теста един по един, разпределени по групи или всички едновременно.
2. Учителят решава дали да покаже верните отговори в презентацията след всеки въпрос или всички накуп накрая. [30 минути]

Учителят започва дискусия чрез следните въпросите. [15 минути]:

Размисъл

- Мислите ли, че знаете достатъчно за Европейския съюз?
- Мислите ли, че сте истински европейски граждани?
- Интересна ли ви е темата?
- Мислите ли, че темата е важна? Защо?
- Искате ли в училище да се говори повече за Европейския съюз?

Бележки	Можете да информирате учениците, че в теста има въпрос, в който няма верен отговор (Въпрос 1, в който не е отразено излизането на Обединеното кралство от ЕС, а верният отговор на въпроса "От колко държави се състои ЕС?" (27) не е зададен във възможните отговори). Нека те открият кой е въпросът, в който няма верен отговор.
Електронни ресурси	Тест – goo.gl/R1nEnr Презентация с верните отговори

7

Идентичност и активна гражданска позиция / Действия за промяна (Организиране на кампании за демократично включване)

Разработено от CSC DANILO DOLCI

Продължителност 80 минути

Енергизиращи упражнения

7 - Зрителен контакт

Участниците застават в кръг. Всеки от тях трябва да погледне към друг ученик, който се намира в противоположната част на кръга. Когато се установи зрителен контакт и двойката се оформи, двамата тръгват един към друг и сменят местата си, като през цялото време се гледат в очите.

Много двойки могат да разменят местата си едновременно, а учителят следи всички ученици да се включат в смяната на местата. Съвет: Инструктирайте учениците първоначално да разменят местата си мълчаливо, а след това да се поздравяват докато се разминават в средата на кръга.

Варианти: Ако учителят прецени, познавайки обстановката в класа, че някои ученици могат да останат без партньор, т.е. да се опитат да погледнат някого в очите, но никой да не им отговори и така да нямат възможността да променят първоначалното си място, учителят може да раздели класа на две групи и да въведе състезателен елемент: след упражнението всяка група да бъде отбелязана на „термометъра за отборен дух“ (който може да се принтира на лист A4, върху който учителят да отбелязва с маркер постижението на всяка група). Колкото повече ученици не участват в упражнението със зрителния контакт, толкова по-ниска е степента, отбелязана на термометъра.

Релаксиращи упражнения

2 - Постепенно отпускане на мускулите

За да отпуснат тялото си от главата до петите, учениците затварят очи (ако това не е проблем за тях) и се стараят да стягат и отпускат всяка мускулна група за по 2 – 3 секунди. Учителят дава насоки на учениците: казва им да започнат с краката и пръстите на краката, след което да се придвижат към коленете, бедрата, задните части, гърдите, ръцете, врата, челюстта и очите, като по време на това бавно и дълбоко си поемат въздух.

Кели Роупър

Цели

- Да се повиши мотивацията на учениците за активно гражданство и демократично включване в обществото.
- Да се обсъдят проблеми в общността, които трябва да бъдат разрешени.
- Да се обсъдят стратегии и конкретни действия за промяна.

Материали

Подготовка

- Принтирани планове за действие (по един на група)
- Листи хартия и химикалки
- Флипчарт
- Компютър и проектор (по желание)

Въведение

Упражнението има за цел да запознае учениците с проблеми в обществото, които трябва да се разрешат, както и с конкретни стратегии за промяна на ситуацията. Освен това те ще бъдат вдъхновени да предизвикат промяната и да станат активни граждани.

Методи от НФО: проучване, изготвяне план за действие

1. Учениците се разделят на групи по трима или четирима.

2. Всяка група трябва да помисли за общността/квартала/града, в който членовете на групата живеят, и да посочи проблеми, които изискват решение. След това всяка група избира достатъчно на брой проблеми - по един за всеки от групата. [10 минути]

3. Всеки ученик записва един от избраните проблеми и закачва листа на гърдите си. Всички ученици започват да се движат из класната стая и търсят ученици с проблем, подобен или същия като техния. Целта е да се създадат групи според основните проблеми, които се нуждаят от решение. [10 минути]

4. Учителят дава на всяка от новите групи бланката за разработване на план за действие. Всяка група развива и представя визуално плана за действие върху флипчарта. Ако е нужно, учителят подкрепя групите. [20 минути]

5. Всяка група представя пред останалите плана си за действие. [15 минути]

Електронен ресурс: Бланка за разработване на план за действие (да се принтира по един на всяка група), видео „Какво значи да си активен гражданин?“ – British Council [„Какво значи да си активен гражданин?“](#)

Учителят инициира дискусия, като показва видеоклипа и използва следните въпроси:

- Хареса ли ви упражнението?
- Беше ли ви интересно да обсъдите съществуващи проблеми в общността/града/квартала, където живеете, които трябва да се решат?
- Беше ли полезно да говорите с връстниците си за евентуални решения и подходи към проблема?
- Беше ли полезно разработването на план за действие и избиране на стратегия?
- Мислите ли, че можете да допринесете за промяната на живота във вашата общност?
- Ще го направите ли?

Ако на учениците им е трудно да изберат тема за дискутиране в стъпка 1, е добре учителят да ги насърчи да помислят за нещо интересно, свързано с техния живот, или каквато и да е друга тема, от която всички се интересуват.

Бланка за [План за действие](#)

Видеоклип „Какво значи да си активен гражданин?“ – British Council
<http://othernessproject.eu/atividades/video.html?lang=bg&nid=19>

8

Идентичност и активна гражданска позиция / Да спасим Земята! (Организиране на кампании за защита на околната среда)

Разработено от CSC DANILO DOLCI

Продължителност 80 минути

Енергизиращи упражнения

15 - Животинска подредба

Учителят казва на учениците да си измислят животно, без да го казват на останалите, и да започнат да го имитират. Задачата им е, без да говорят, да се подредят в редица от най-малкото към най-голямото животно. Участниците могат да показват кое е избраното от тях животно само чрез движения и звуци. След като се подредят, учениците казват кое животно са представяли, и учителят проверява дали са се подредили правилно по височина.

Релаксиращи упражнения

7 - Силни като дърветата

Учениците се разпръскват в стаята. Стъпват здраво на земята и се преструват, че са дървета, които се поклащат напред-назад от вятъра. Движенията им стават с по-голямо отклонение, тъй като приближава буря. Учениците се опитват движенията им да са възможно най-силни, без да отделят краката си от земята.

Цели Да се събуди у учениците чувствителност към проблемите на околната среда.

Материали

Листове хартия, химикалки и пастели

Съвети

Подготовка Учителят може да отпечата капчици вода или да помоли учениците да ги нарисуват и да ги закачат на дрехата си (за групата на капчиците).

Учителят може да редактира въпросите, така че да отговарят на нивото на знание на класа по темата.

Препоръчано четиво - National Institute of Environmental Health and Science

Въведение Упражнението има за цел да привлече вниманието на учениците към последствията от промените в климата и важността на опазването на природата.

Методи от НФО: попълване на въпросник

1. Учителят въвежда учениците в темата за опазването на околната среда чрез [ВИДЕОКЛИПА](#) и следните въпроси:

- Какво е замърсяването? Какви видове замърсяване знаете?
- Знаете ли кои са трите „R“?
- Мислите ли, че можете да помогнете за опазването на Земята? [20 минути]

Методология

2. Учениците се разделят в две групи: едната група са дървета, а другата – капки вода. Дърветата се нуждаят от капките вода, за да растат и живеят, но капките могат да докоснат дърветата и да ги напоят само ако дадат правилни отговори на въпросите на учителя. Правилните отговори са тези действия, които допринасят за опазването на околната среда. Дърветата се преструват, че са семенца, и започват да растат всеки път, щом получат капка вода. [20 минути]

3. Учениците създават послания, които да бъдат разпространени в училището и в социалните мрежи, за да покажат на връстниците си важността на опазването на околната среда. Посланията могат да бъдат записани на цветна хартия и да бъдат сложени в класната стая и по коридорите. Учениците могат да допълнят плакатите си с рисунки по техен избор. [25 минути]

Електронен ресурс: видеоклип „[Спасете света ни](#)“

Въпроси

Учителят инициира дискусия с помощта на въпросите: [15 минути]

Размисъл

- Научихте ли нещо интересно за опазването на околната среда?
- Мислите ли, че е важно да се посветим в ежедневието си на опазването на околната среда? Защо?
- Мислите ли, че можете да предизвикате промяна?

Бележки

Видеоклип „Спасете света ни“

Електронни ресурси

<http://othernessproject.eu/atividades/video.html?lang=bg&nid=20>

[Въпроси](#) за играта "Дървета - капчици вода":

9

Идентичност и активна гражданска позиция / Организиране на кампании за подкрепа на хората в нужда

Разработено
от

AENAO

Продължителн
ост

90

Енергизиращи
упражнения

8 - Намери си друго място

Кажете на учениците да седнат на столове в кръг, като столовете са с един по-малко от учениците. Ученикът без стол застава в средата и казва името си. След това изрича характеристика, цвят или вид облекло, например „Всеки, който носи оранжево!“. Всички участници, облечени в оранжево, трябва да станат и да си намерят друго място, но не съседното им вдясно или вляво. Ученикът в средата си намира място по най-бързия начин, а ученикът, който остане без място, е следващият, който застава в средата.

Релаксиращи
упражнения

7 - Силни като дърветата

Учениците се разпръскват в стаята. Стъпват здраво на земята и се преструват, че са дървета, които се поклащат напред-назад от вятъра. Движенията им стават с по-голямо отклонение, тъй като наближава буря. Учениците се опитват движенията им да са възможно най-силни, без да отделят краката си от земята.

Цели

- Да се запознаят учениците с техниката „Театър на потиснатите“ - театралната форма и техника за предизвикване на социална и политическа промяна.
- Да се повдигне въпросът за потиснатите и потисниците.
- Да се вдъхновят да преодоляват трудни ситуации.

Подготовка

Препоръчано четиво: [„Форум театър“ на Аугусто Боал за учители](#) – (Сузи Макдоналд – Даниъл Рейчъл), стр. 2 – 3

Съвети: Жокерът, който е описан на стр. 3 – 4, е човекът, който представя сцените (например сцена 1, сцена 2 и т.н.). В това упражнение е по-добре ролята на жокера да се ограничи само до това.

Материали: видеокамера

Една типична сесия (действие) се фокусира върху потисничество или някакъв проблем. Пиесата се изгражда около два основни образа – протагонист, потиснатият герой, който е победен или потискан от антагониста (потисника), който, за разлика от протагониста, може да бъде повече от един човек, т.е. в пиесата може да се появят много антагонисти. Сесията често може да се състои от много сцени (повече от две), като сцените се представят на публиката от жокера. Действието се изиграва веднъж. След това още веднъж, като този път публиката може да се намеси.

Каква е ролята на публиката?

Въведение

Хората от публиката, докато гледат форум театъра, се превръщат в зрители-актьори (спектатори) и могат да предлагат алтернативни решения на протагониста. По време на второто изиграване на действието всеки от публиката може да извика „Стоп!“, да спре действието, да влезе в роля и да предложи друго решение. Всеки, който иска, може да го направи. Обикновено хората от публиката могат да влизат само в ролята на протагониста (но би могло да се предвидат и правила, които да определят дали и кога другите герои могат да бъдат замествани). Всички (спектатори, протагонист и антагонисти) заедно репетираат промяната. Жокерът представя всяка сцена (театралната пиеса може да има повече от една сцена).

Методология

Методи от НФО: Театърът на потиснатите (Сузи Макдоналд – Даниъл Рейчъл), работа по групи.

Изисква се [електронният ресурс](#) да се изгледа преди началото на упражнението.

1. Учителят запознава учениците с техниката на Театъра на потиснатите. Той/тя обяснява механизма на работа и отговаря на евентуални въпроси. [10 минути]
2. Учителят въвежда следните роли. Ролите се разпределят между учениците (като е за предпочитане това да стане по тяхно желание):

Родител на ученик А

Ученик А: протагонист (потиснатият). Нов ученик в училище, който има:

- Хубав глас: той/тя може да пее в хора
- Недъг: лявата му/й ръка не може да се движи, като прикрепена към рамото е. Може недъгът да е друг, стига да е физически.

Ученик Б: антагонист (потисникът). Той/тя е популярен ученик, който потиска слабите (в това число и ученик А, разбира се).

Учител В

Учител Г - по физическо възпитание

Учител Д - по музика

Жокер: човекът, който въвежда публиката в сцените.

Двама или трима други ученици, които да присъстват в сцени 1 – 4 и да подкрепят ученик Б.

Останалите ученици са публиката. [10 минути]

3. На учениците се дава следният сценарий:

Ученик А се записва в ново училище. Ученик А се сблъсква със следните трудности (и е потискан):

Сцена 1: ученик А отива да се запише в новото училище, като го придружават майка му или баща му. В училището е ученик Б, който е много популярен и ще потиска ученик А.

Сцена 2: ученик А закъснява с две минути за първия си ден в новото училище и учителят В му се кара и го потиска. Ученик Б също закъснява, и то с 10 минути, но учителят В не обръща внимание.

Сцена 3: когато ученик А се присъединява към спортния отбор (ученик А може да го направи, защото недъгът му го позволява), ученик Б се оплаква на учителя по физическо Г и потиска ученик А. Учителят по физическо възпитание Г не разрешава на ученик А да се присъедини към отбора.

Сцена 4: когато ученик А се присъединява към хора на училището (ученик А има прекрасен глас, нали помните?), ученик Б се подиграва на ученик А за външния му вид. Той заявява, че макар това да е хор, хората в него трябва да са красиви. Ученик Б не може да пее добре, но учителката по музика Д му разрешава да се включи в хора, като същевременно не обръща внимание на ученик А.

Сцена 5: Ученик А се прибира след първия си ден в новото училище. Майка му/ баща му си е вкъщи и чете вестник. Ученик А се опитва да обясни проблемите, с които се е сблъскал в училище, но родителят не помага на ученик А да се справи с тях. Вместо това се опитва да оправдае постъпките на ученик Б и на учителите. [5 минути]

4. „Актьорите“ първо изиграват сцените така, както са описани. Ясно е кой е потиснатият и кой – потисникът. [20 минути]

5. След това „актьорите“ изиграват сцените още веднъж. Учениците в публиката могат да извикат „Стоп!“, да прекъснат сцената и да променят сюжета. Могат да променят само ролята на потиснатия! Действието може да се изиграе няколко пъти, стига да има ученици в публиката, които да искат да се намесят и да променят сюжета. Учителят насърчава публиката да се намеси. [20 – 30 минути]

Учителят задава следните въпроси:

Размисъл

- към актьорите: Как се чувствахте докато играехте?
- към публиката: Как се чувствахте, докато само гледахте сцените, без да можете да се намесите?
- към публиката: Как се чувствахте, докато получихте възможност да се намесите?
- към публиката: Как се чувствахте когато получихте възможност да променят само действията на потиснатия, но не и потисника?

Бележки

По желание: учениците могат да запишат представлението и да го качат на уебсайта на училището/класа или на уебсайта на проекта.

Електронни
ресурси

[Анимационен видеоклип](#) (да се гледа преди упражнението)

10

Идентичност и активна гражданска позиция / Да създадем училището на мечтите си

Разработено
от

AENAO

Продължителн
ост

90 минути

Енергизиращи
упражнения

6 - Не спирай да вървиш

Учителят казва на учениците да вървят по различни начини – сякаш са много щастливи; сякаш са огромен слон; сякаш са на 80 години; сякаш вали като из ведро; сякаш са прохождащи деца и т.н.ца и т.н.

Релаксиращи
упражнения

3 - Дишане с насоки

Учителят приканва учениците да затворят очи (ако това не е проблем за тях), да вдишат за четири секунди, и след това да издишат за 4 секунди (всичко това се случва през носа, което добавя естествено съпротивление при дишане).

След това, с едната ръка на гърдите и другата на стомаха, учениците си поемат дълбоко въздух през носа и издишват през устата, като при това действие, диафрагмата, а не гърдите, се издува с достатъчно въздух, за да се раздвижат дробовете.

Джордан Шейкшафт

За учениците:

Цели

- Ще научат какво означава "здравословен начин на живот".
- Ще се запознаят с това какво представляват TED лекциите.
- Ще се научат как могат да организират кампания чрез като използват техниките от TED лекциите.

• Препоръчано четиво:

TED лекции и бизнес презентации - прилики и разлики:

<http://speakupforsuccess.com/10135/how-are-ted-talks-and-business-presentations-different/>

Подготовка

Как да станем харизматични TED лектори: <http://www.youtube.com/watch?v=wkfYzs2Qv-M>

• Материали

Флипчарт/дъска, маркери, видеокамера

Въведение

Здравословният начин на живот се постига когато изборите, които правим всеки ден са такива, че подобряват физическото, умственото и духовното ни здраве. Правим тези избори, когато се храним пълноценно, спортуваме и уважаваме околната среда.

Методи от НФО: мозъчна атака, работа по групи, TED лекции

1. Учениците гледат електронния ресурс преди началото на упражнението. Учителят може да допълни обяснението за това какво е TED лекция (с помощта на електронния ресурс и препоръчаното четиво), и да отговори на въпросите на учениците.

2. Провежда се мозъчна атака по следните теми:

А. Представете си, че строите ново училище. Къде бихте го построили (например в провинцията, близо до морето, на остров, в центъра на града, в гората и т.н.)?

Б. Сега опишете архитектурните характеристики на училището (например няколко отделни сгради, голям двор, спортни игрища, лаборатории, голям стол, където учениците ще се хранят и т.н.).

В. Храна: Къде обядват учениците? Каква храна се сервира? (Например учениците обядват в 12 ч. в училищния стол, където се сервира здравословна храна, като готвени ястия, плодове, салати и др.)

Г. Има ли в програмата занятия извън училище? Къде се провеждат те? Какви са? (например

туризъм, спорт, излети сред природата, игри и др.)

3. Учениците се разделят на четири групи според категориите, изброени по-горе:

Група А: местоположение на училището

Група Б: архитектурни характеристики на училището

Група В: храна в училището

Група Г: занимания на открито

4. Учениците от всяка група решават какво е най-добре за училището им по отношение на здравословния начин на живот. Те могат да използват написаното от тях по време на мозъчната атака или да добавят нови идеи. Групите се подготвят да представят идеите си като използват техниките на TED лекциите. Представянето на всяка група е около 2 – 3 минути.

5. Презентиране на групите. (По желание: Лекциите могат да бъдат заснети и качени на уебсайта. [15 минути])

Учителят задава следните въпроси на учениците:

- Харесвате ли училището, което построихте?
- Беше ли трудно да установите какво значи здравословен начин на живот за вашата група?
- Хареса ли ви създаването на TED лекция?

[10 минути]

Можете да използвате опцията за автоматично генериран превод във видеото "Как да станем харизматични TED лектори": <http://www.youtube.com/watch?v=wkfYzs2Qv-M>

Във видеото www.ted.com/talks/matt_cutts_try_something_new_for_30_days#t-12500 можете да изберете опцията за субтитри на български език от полето "subtitles" - "more languages".

[анимационен видеоклип](#) за най-важните характеристики на TED лекциите

Анимационен видеоклип https://www.ted.com/talks/matt_cutts_try_something_new_for_30_days#t-12500

Видеоклип - тайната на успеха на добрия TED лектор <https://vimeo.com/170398308>

11

Идентичност и активна гражданска позиция / Организиране на кампании за справяне с насилието

Разработено
от

AENAO

Продължителн
ост

90 минути

Енергизиращи
упражнения

18 - Колко много комари!

Групата застава в кръг и ръководителят разказва на групата, че има нашествие от комари, и затова всеки трябва да убива комарите, за да не го ухапят. Учителят слага комар на главата на някой от учениците, който се навежда, за да го избегне, а двамата ученици, които се намират в ляво и дясно от него, пляскат с ръце над главата му, за да убият комара, но той им се изплъзва и упражнението продължава, като комарът каца на ученика в дясно. Когато групата вече е свикнала с играта и вече играе по-бързо и уверено, учителят може да добавя още и още комари, докато е почти невъзможно на учениците да се опитват да ги убият като пляскат с ръце.

Релаксиращи
упражнения

12 - Топъл гръб

Всеки ученик залепва лист хартия на гръба си и си взема химикалка. Листовите са предварително подготвени, като на тях пише: „Аз харесвам...“. На фона на бавна музика учениците се движат из стаята и записват на всеки лист качествата, които харесват в човека, на чийто гръб е листът. Всяко дете вижда своя лист накрая на упражнението и го взема вкъщи.

Цели

- Да се насочи вниманието на учениците към факта, че в приказките често има елементи на насилие и малките деца са изложени на тях.
- Да се насърчат учениците да приложат умения за решаване на проблеми при измислянето на алтернативни варианти на тези приказки.
- Да се предизвика творческото им въображение като измислят нови приказки като част от кампания.

• Препоръчано четиво

Прочетете приказките, описани по-долу, или други приказки, по ваше желание.

• Материали

Подготовка

- Принтирани приказки
- Група 1: [Пепеляшка](#)
- Група 2: [Спящата красавица](#)
- Група 3: [Джак и бобеното стъбло](#)
- Група 4: [Снежанка](#)

Съвети:

- Приказките могат бъдат раздадени на учениците преди упражнението, за да ги прочетат у дома.

Посочените приказки са налични на всички езици, използвани в проекта.

Въведение	Всеки помни някоя приказка, прочетена ни от мама или татко, баба или дядо, или самите нас. Но ако помислим повече, ще видим, че класическите приказки включват насилие, което – сега, вече по-големи и по-мъдри – невинаги намираме за нужно. Можем ли да променим приказките, като избегнем насилието?
Методология	Методи от НФО: разказване/четене на приказки, работа по групи Имало едно време... (AENAO – The Violet Project) 1. Учениците се разделят на четири групи и получават популярна приказка, която трябва да прочетат. Група 1: „Пепеляшка“ Група 2: „Спящата красавица“ Група 3: „Джак и бобеното стъбло“ Група 4: „Снежанка“ 2. След като прочетат приказките, те трябва да измислят алтернативни варианти, в които няма насилие. [30 минути] 3. Учениците прочитат новите приказки на глас пред останалите. [20 минути] Електронен ресурс: приказка "Мария и новото момиче" Учениците могат да коментират приказката дадена в електронния ресурс.
Размисъл	Учителят задава следните въпроси: • Как се почувствахте, като прочетохте приказките сега, когато вече сте по-големи? • Защо, според вас, в тях има насилие? • Приказката също толкова интересна ли е без насилие? • Бихте ли използвали новите варианти на приказките в реална ситуация на насилие? [20 минути]
Бележки	Последващи дейности: • Учениците могат да използват приказките при организиране на кампании против насилието. • Приказките могат да се качат на сайта на проекта или на уебсайта на класа/училището.
Електронни ресурси	Приказка "Мария и новото момиче"

12

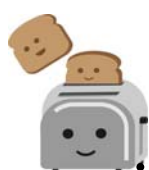

Идентичност и активна гражданска позиция / Активни потребители

Разработено от PROSVETA

Продължителност 75

Енергизиращи упражнения

17 - Тостер или рок звезда

Учениците застават в кръг, като един от тях е по средата. Ученикът в средата на кръга посочва някого и казва „тостер“ или „рок звезда“.

- Ако ученикът в средата каже „тостер“, посоченият ученик кляка, след това скача и казва „Изпечен съм, намажете ме“. Съседите на посочения ученик трябва да образуват „тостер“ около него чрез протегнати ръце.
- Ако ученикът в средата каже „рок звезда“, посоченият ученик трябва да имитира, че пее на микрофон. Съседите на посочения ученик се обръщат с гръб към него и се преструват, че свирят на китара.

Релаксиращи упражнения

13 - Масаж

Учениците застават в кръг и трябва да следват движенията на учителя и да се масажират. Учителят започва да масажира различни части от тялото си, от главата до краката (препоръчва се да събуе обувките си). Учителят обяснява как се масажира – нежно или енергично.

По желание: Учителят може да помоли учениците да масажират съучениците си.

Цели

- Запознаване с правата на потребителите и с правилата за защита на потребителите в ЕС.
- Осъзнаване на смисъла да си активен гражданин като потребител и да сигнализираш по адекватен начин, когато са нарушени правата ти на потребител.

Подготовка

- Препоръчителни текстове по темата** – EU Consumer Policy - https://ec.europa.eu/info/policies/consumers_bg

- Материали:**

[Печатна листовка](#) за учениците - казуси

Въведение

Освен човешки права ние имаме и права като потребители. Те ни гарантират защита, за да получаваме качествени стоки и услуги. Правата на потребителите ни позволяват да се чувстваме спокойни да върнем стоката, ако преценим, че тя не ни върши работа или пък е повредена. Благодарение на тези права можем да получим компенсация при отложени полети, загубен багаж и други ситуации по време на пътуване. Като сигнализираме за нередности, ние се проявяваме като активни граждани и се грижим за своята безопасност. Правилата за защита на потребителите в ЕС се отнасят до стоките закупени онлайн или на място; те са свързани с безопасността на храните, играчките, електрическите уреди и превозните средства.

Методи от НФО – работа по казуси; работа в малка група; дискусия

1. Прочетете [историята на г-ца Р.](#) Насочете учениците да си представят и да споделят как според тях се е почувствала г-ца Р., купувайки вредна за здравето ѝ, некачествена стока. [15 минути]
2. Дискусия – Какво можем да направим, за да защитим правата си на потребители? Кои са знаците върху опаковките на стоките, които показват, че те отговарят на стандартите на ЕС? [10 минути]
3. Покажете на учениците видеото „5 права на потребителите в ЕС“ (10')
4. Работа по случай ([казус](#)) – разделете учениците на 3 групи. Нека всяка група да обсъди казуса и да предложи свое решение от различна гледна точка. (25')

Методология

Първа група: Как бихте постъпили, ако сте на мястото на Николай?

Втора група: Как изглежда ситуацията от позицията на търговеца (продавача в магазина)?

Трета група: Как бихте постъпили, ако сте на мястото на бащата на Николай?

Дигитални ресурси:

Видеоклип „5 права на потребителите“ на ЕК - <https://www.youtube.com/watch?v=O2chrr1Llmo&feature=youtu.be>

[Листовка](#) за ученика

Размисъл

След представянето на групите и вариантите за решение на ситуацията можете да обсъдите следните въпроси с учениците:

- Какви чувства изпитвахте, докато работихте по казуса?
 - Как преценявате ситуацията сега, след като видяхте различни гледни точки?
 - Защо е важно да сме активни като потребители и да реагираме, когато стоката или обслужването не ни харесват?
 - Как активността на потребителите помага да се повиши качеството на стоките и услугите?
 - Каква е разликата между нарушени права на потребителите и каприз на клиентите?
- [15 минути]

Използвани източници:

Официален сайт и канал на ЕК

http://ec.europa.eu/justice/newsroom/consumer-marketing/events/140317_en.htm

YouTube site <https://www.youtube.com/watch?v=SaRKSdeHsjw>

Бележки

Последващи дейности:

Поставете задача на учениците да направят проучване, като говорят със свои близки и познати, за случай от реалния живот, в който техните права на потребители са били нарушени и да запишат предприетите действия (ако е имало такива). Насрочете сесия-продължение на занятието, в която всеки ученик, който е проучил някакъв случай по темата, да го сподели с останалите. Ако случаят с нарушени потребителски права не е намерил решение, учениците могат да помислят заедно и да предложат начин на действие в конкретната ситуация.

Електронни ресурси

[Листовка](#) за ученика

Видео <https://www.youtube.com/watch?v=O2chrr1Llmo&feature=youtu.be>

13

Идентичност и активна гражданска позиция / Гражданско общество и медии

Разработено от PROSVETA

Продължителност 90 минути

Енергизиращи упражнения

9 - Пук!

Нека учениците образуват кръг. Кажете им да напишат някакъв факт за себе си (например „Имам две сестри“ или „Майка ми се казва Мария“) на малко листче, да го сгънат и да го сложат в балон, който да надует.

Балоните се слагат в средата на кръга и след това учениците се редуват да пукат балони, да четат написаното в тях и да познават за кого се отнася информацията. Участниците могат да се разхождат из стаята и да задават въпроси, които предполагат отговор „да“ или „не“ на другите участници, но не могат да задават въпроси директно относно твърдението, например не могат да питат: „Две сестри ли имаш?“, но могат да попитат: „Имаш ли сестри?“, и след това: „Имаш ли повече от една сестра?“, „Имаш ли по-малко от три сестри?“ и т.н. Играта приключва, когато всички участници са разбрали кой е авторът на листчето, което са получили.

Забележка: Това упражнение да се провежда само ако има достатъчно време.

Релаксиращи упражнения

17 - Масаж в кръг

Групата застава в кръг и се обръща в една посока. Всеки участник поставя ръцете си на раменете на човека пред него. Всички ученици започват да масажират раменете на съседа си. Учениците, които получават масаж, могат да изкажат мнение. След няколко минути учениците се обръщат в обратна посока, за да може ученикът, който е масажирал, да получи масаж в замяна.

Цели

- Осъзнаване на мястото на медиите в гражданското общество и защо медиите са важни.
- Разграничаване на типовете медии и на техните възможности да информират и да отразяват проблемите на гражданите.
- Осмисляне кога си струва да се обърнем към медиите и как да говорим с тях.

Допълнителна информация – мисловна карта (какво представлява и как се прави) – mind map - <https://litemind.com/what-is-mind-mapping/>

- <http://othernessproject.eu/atividades/digital/45/IC13mindmap.pdf>

Подготовка

- **Необходими материали:**

Постери и листове A4

Флумастери и/или цветни моливи в различни цветове

Разпечатана листовка за учениците – описание на ролевата игра

Въведение

„Медия“ означава посредник – средство за връзка между хората, които искат да чуят и научат нещо ново, и хората или организациите, които изпращат съобщения. Медиите са много важни за гражданското общество, защото осигуряват гласност на събития и политики, могат да помагат за отстояването на човешки права и при конфликтни ситуации. Затова неслучайно ги наричат „четвъртата власт“ (наред със законодателната, изпълнителната и местната власт).

Методи от НФО – ролева игра; мисловна карта

1. Изработване на мисловна карта – разделете учениците на 2 групи. Във всяка група учениците имат задача да направят мисловна карта, като използват цветни моливи или флумастери. [20 минути]

Група 1 – мисловна карта за типовете медии;

Група 2 – мисловна карта за ползите от медиите.

Методология

2. Пуснете видеоклипа на учениците и след гледането му обсъдете с тях каква е ролята на медиите в съвременното гражданско общество и как/в кои случаи медиите могат да ни помогнат. [15 минути]

3. Ролева игра – използвайте [печатната листовка](#) с описанието на играта и задачите към нея. Разпределете ролите (по групи или индивидуално). Предвидете и роля на наблюдатели, които да дадат обратна връзка на участниците след разиграването. Дайте време на учениците да се подготвят за изпълнението. [25 минути]

Осигурете възможност учениците да разиграт ситуацията спонтанно, без да ги режисирате. [15 минути]

Дигитални ресурси: [видео](#)

След края на работата по групи учителят задава следните въпроси с цел рефлексия на учениците, свързана с преживяванията им по темата:

Размисъл

- Как се чувствахте, когато бяхте в ролята на журналисти – репортери?
- Как се чувствахте, когато трябваше да говорите с представители на медиите?
- Кое беше най-важното, което искахте да кажете с помощта на медиите?
- Успяхте ли да представите идеята си така, както я планирахте?
- Какво забелязаха наблюдателите при представянето на играта? [15 минути]

Бележки

Електронни ресурси

Видео <https://youtu.be/hNYIU8GsjNE>

Ролева игра - [листовка](#)

[Мисловна карта](#)

14

Идентичност и активна гражданска позиция / Ефективно общуване за демократично гражданство

Разработено
от

PROSVETA

Продължителн
ост

75 минути

Енергизиращи
упражнения

4 - Човешка верига

Учениците застават в кръг. Затварят очи и започват да се движат към центъра на кръга с вдигнати ръце. Когато докоснат някого, го хващат и така, постепенно, се „завързват“ на възел. Учителят им казва да отворят очи, да се опитат да се отплетат и да направят кръг, без да се пускат.

Релаксиращи
упражнения

12 - Топъл гръб

Всеки ученик залепва лист хартия на гърба си и си взема химикалка. Листовите са предварително подготвени, като на тях пише: „Аз харесвам...“. На фона на бавна музика учениците се движат из стаята и записват на всеки лист качествата, които харесват в човека, на чийто гръб е листът. Всяко дете вижда своя лист накрая на упражнението и го взема вкъщи.

Цели

- Учениците да развият умения за изразяване на чувства, задаване на въпроси, толерантност към чуждата гледна точка в разговор.
- Осъзнаване на възможностите за общуване чрез различни комуникационни канали.

Подготовка

• Необходими материали:

Постери или бяла дъска

Цветни маркери

Разпечатана листовка с казуси

Въведение

Чрез общуването се свързваме с другите хора, обменяме информация, опознаваме себе си и другите. Ефективното общуване означава да умееш да изразиш своята гледна точка, без да пречиш на другите хора да имат своя позиция. Общуването става чрез речта и езика, както и със средствата на езика на тялото, писаното слово и информационните технологии.

Методи от НФО: работа по казуси.

1. Кой какво вижда?

На учениците се показват последователно първите две снимки от презентацията. Без замисляне те трябва да споделят кой какво вижда (например лице на жена или цвѐте; възрастен мъж, млада жена, кучета на паважа и т.н.).

Следва коментар, че това как един човек възприема друг човек в общуването е субективно. Всеки може да види нещо различно в човека, с когото общува в зависимост от настроението си, опита, концентрацията на вниманието. Виждаме определени черти в човека, а други остават скрити. Затова е нужно да сме толерантни към различията и да се стремим да опознаваме хората, с които общуваме, а не да ги съдим. [15 минути]

Методология

2. Фото разказ

Учениците разглеждат разказа в снимки от [видеото](#) и обсъждат двата въпроса след тях, като обърнат специално внимание на сигналите на езика на тялото, чрез които изразяваме емоции, чувства и преживявания. [15 минути]

3. „Аз послание“

Учениците разглеждат стъпките на „Аз посланието“ (от [видеото](#)) като начин за изразяване на чувства и говорене от собствена гледна точка в проблемни ситуации. [10 минути]

4. Работа по случай – казус.

Учениците се разделят по двойки. Всяка двойка получава по една ситуация от печатната [листовка](#), която трябва да разиграе, като използва „Аз послание“-то от видеото. [20 минути]

Дигитални ресурси: [видео](#)

Размисъл

След работата по казусите и тренирането на „Аз посланието“ с учениците се организира дискусия с цел рефлексия, ориентирана към следните въпроси:

- Как се чувствахте, когато в разговора с вас съученикът ви използва „Аз послание“?
- Какво беше чувството, когато вие използвахте „Аз послание“ вместо по-често срещаното „Ти си...“?
- Какви различни средства за общуване могат да ни помогнат, ако трябва да общуваме с човек с увреден слух? А с увредено зрение?
- В кои случаи ни помага езикът на тялото? [15 минути]

Бележки

Електронни ресурси

[Видео](#)

[Листовка](#) - казуси

15

Идентичност и активна гражданска позиция / Ефективно разрешаване на конфликти

Разработено от PROSVETA

Продължителност 110 минути

Енергизиращи упражнения

3 - Амеба

Игра на еволюция! Всички ученици са амеби в началото на упражнението и имат за цел да еволюират в човек. Учениците ходят из стаята и се държат като амеби и когато срещнат друга амеба, играят на „Камък, ножница, хартия“. Който спечели, се превръща в червей. Когато се срещнат два червея, отново играят на „Камък, ножница, хартия“ и победителят еволюира в оса, а загубилият се превръща в амеба. Това продължава, докато някой не еволюира в човек. Етапите на еволюцията са следните: амеба -> червей -> оса -> кокошка -> маймуна -> човек.

8 - Годишни времена

Всички играчи застават в кръг, но не прекалено близо един до друг. Учителят казва един сезон, и всички започват да се движат като растение през съответния сезон.

Релаксиращи упражнения

Зима: растенията са малки, слаби и прилепени до земята.

Пролет: заради по-ярката слънчева светлина растенията растат и бавно се надигат.

Лято: благодарение на топлото слънце растенията бавно отварят „ръцете си“, цветовете разцъфтяват и се изправят.

Есен: слънчевите лъчи стават по-слаби. Растенията бавно се свиват, цветовете и листата им опахват.

Цели

- Учениците да осъзнаят позитивната сила на конфликта.
- Развитие на умения за ефективно разрешаване на конфликти, основано на стратегията „печеля – печели“.

Подготовка

• Материали:

Постери или бяла дъска

Цветни маркери

Въведение

Уменията за мирно и ненасилствено разрешаване на конфликти е част от демократичното гражданство. Конфликтите може да се решават чрез подходяща комуникация между спорещите участници, чрез преговори или чрез посредничество. Основна цел на ефективното решаване на конфликти е съхраняването на взаимоотношенията, така че да се удовлетворят интересите и на двете страни, а не някой да спечели за сметка на загубата на другия.

Методи от МФО: мозъчна атака; ролева игра; групова работа.

1. Мозъчна атака

Учениците назовават думи – асоциации, според това какво си представят, когато чуят „конфликт“.

Думите се записват на дъската или на флипчарт. Може да се използват и рисунки – символи. След това думите се групират по сходства. Например: чувства; причини; последици от конфликта и т.н. [10 минути]

2. Може ли конфликтът да бъде полезен?

Учениците се разделят на две групи.

Методология

Като използват съответния слайд на презентацията, учениците записват своите предложения на постер: Група 1 – какво печеля при конфликт; Група 2 – какво губя при конфликт. [15 минути]

3. Решаване на конфликти чрез стратегията „печеля – печели“ – представяне на стратегията на поведение в конфликтна ситуация чрез схемите в презентацията. [10 минути]

4. Ролева игра

Подготовка: Учениците се разделят на 4 малки групи (по 4 – 5 души). Във всяка група първо обсъждат ситуацията и заедно обмислят вариант за действие. [20 минути]

Представяне на ситуацията – изиграване на ролевата игра. Участниците разпределят ролите помежду си. Освен ролите на Мартин и Джон, по желание може да предвидят и други роли – на учител, родител, съученик. [10 минути за всяка група]

Дигитални ресурси: [видео-презентация](#)

След представянето на ролевата игра учениците се насочват към рефлексия на преживяното чрез следните въпроси:

Размисъл

- Как се чувствахте като участници в ситуацията?
- Какво бихте направили, ако сте на мястото на Мартин? А на мястото на Джон?
- Какво ви хареса и бихте използвали от вариантите, които представиха отделните групи?
- Какво помогна да се разреши ситуацията?
- Кое поведение на участниците затруднява решаването на конфликта?
- Какво друго може да се направи, за да се разреши конфликтът? [15 минути]

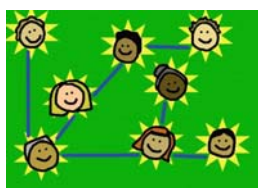
Бележки

Електронни
ресурси

Видео презентация <https://youtu.be/jX655d2MtdI>

[Листовка за ученика](#) - ролева игра

16

Идентичност и активна гражданска позиция / Създаване на мрежа от активни граждани

Разработено
от

AENAO

Продължителн
ост

90 минути

Енергизиращи
упражнения

7 - Зрителен контакт

Участниците застават в кръг. Всеки от тях трябва да погледне към друг ученик, който се намира в противоположната част на кръга. Когато се установи зрителен контакт и двойката се оформи, двамата тръгват един към друг и сменят местата си, като през цялото време се гледат в очите.

Много двойки могат да разменят местата си едновременно, а учителят следи всички ученици да се включат в смяната на местата. Съвет: Инструктирайте учениците първоначално да разменят местата си мълчаливо, а след това да се поздравяват докато се разминават в средата на кръга.

Варианти: Ако учителят прецени, познавайки обстановката в класа, че някои ученици могат да останат без партньор, т.е. да се опитат да погледнат някого в очите, но никой да не им отговори и така да нямат възможността да променят първоначалното си място, учителят може да раздели класа на две групи и да въведе състезателен елемент: след упражнението всяка група да бъде отбелязана на „термометъра за отборен дух“ (който може да се принтира на лист A4, върху който учителят да отбелязва с маркер постижението на всяка група). Колкото повече ученици не участват в упражнението със зрителния контакт, толкова по-ниска е степента, отбелязана на термометъра.

Релаксиращи
упражнения

14 - Дай ми енергията си

Учениците застават в кръг. Учителят се преструва, че държи топка, и я подава на ученика вдясно, който прави същото, и това се повтаря докато топката стигне обратно до учителя. Топката трябва да се подава нежно, тъй като е много ценна. На втората обиколка учителят подава топката на ученик в друг край на кръга, с движение и звук. Учениците правят същото, като това се повтаря докато всеки не докосне топката поне веднъж. Топката може да се подава по всякакъв начин (ритник, целувка...), като става по-голяма или по-малка в зависимост от това какво искат учениците.

Цели

- Да се запознаят учениците с програма „Еразъм “ и проекти от вида „Младежки обмен“ в рамките на програма "Еразъм "
- Да се научат да работят заедно по проект.
- Да разберат какво е активно гражданство във връзка с европейски проекти.

- **Препоръчано четиво**

Учителят и учениците да изгледат [презентацията](#) преди началото на часа.

- **Материали**

Подготовка

Картони/флипчарт листове, [казус](#) (да се раздаде на всяка група)

- **Съвети**

А. Учителят може да поговори за възможностите за включване в младежките обмени, описани в електронния ресурс, в началото на упражнението.

Б. Учителят може да опише казуса, докато го раздава на групите.

Въведение

Гражданите принадлежат към дадена група или общество, в които хората имат едни и същи права и отговорности. Като гражданин, вие трябва да получавате същото отношение като всеки друг в обществото. Активните граждани се борят за подобряване на обществото и за промяна.

Методи от НФО: разглеждане на казус, работа по групи, симулация.

1. Учениците се разделят в пет групи.

Група А: неформална група* млади хора в Гърция, които помагат на младежите да си намират работа и да съставят CV.

Група Б: организация (НПО) в Италия, която се занимава с включване на младежи в неравностойно положение в интерактивни игри и им помага да бъдат креативни.

Група В: организация (НПО) в Португалия, която се занимава с образователни дейности за младежи по въпросите на околната среда и здравето.

Група Г: неформална група млади хора в България, която се занимава с непрофесионални спортове.

Група Д: национална агенция (група хора, които помагат на групи А – Г да си намерят партньори и да осъществят проекта си)

*/** Неформални групи и НПО са организации, които могат да организират проекти по програма „Еразъм “, като „Младежки обмен“, и да участват в тях.

2. Всяка група получава по един казус. Учителят пояснява какво представлява младежкия обмен, описан в казуса. [15 минути]

3. Групите трябва да организират следния младежки обмен:

Име на проекта: Ученически дейности на открито

Методология

Продължителност: 5 дни

Дейности: Туризм, непрофесионални спортове, търсене на съкровище, излети, организиране на базари за използвани вещи за събиране на средства за училищна екскурзия, уъркшопове на открито и др.

Методология: Неформално образование (ролеви игри, мозъчна атака, работа по групи, творчество, дейности на открито, симулация)

Учениците трябва:

А. Да решат коя група ще организира проекта, в зависимост от това доколко опита ѝ съвпада с темата;

Б. Да разкажат как са открили партньорите си;

В. Да разкажат как са общували с партньорите си;

Г. Да разкажат как им е помогнала националната агенция;

Д. Да решат какви дейности да извършват по време на проекта (т.е. какви дейности на открито са важни за тях като училище);

Е. Да организират финално събитие, така че местната общност да разбере за проекта им (къде ще го организират, кого да поканят, как да го поканят, т.е. да използват социалните мрежи, флаери и др.). [60 минути]

Електронен ресурс: презентация (може да се свали и да се използва в офлайн режим) <http://othernessproject.eu/atividades/digital/48/networking> My Europe - Your Europe - Your Say project 2021/10/29

Учителят задава следните въпроси на учениците:

Размисъл	• Беше ли трудно да разработите такъв проект? (Ако да, какви трудности срещнахте?) • Хареса ли ви да работите всички заедно с една обща цел? • Почувствахте ли се като активни граждани, докато организирахте такова събитие? Ако да, защо? [15 минути]
Бележки	
Електронни ресурси	Казус http://othernessproject.eu/atividades/pdf/223_IC16_BG.pdf Електронен ресурс othernessproject.eu/atividades/digital/48/networking.html

